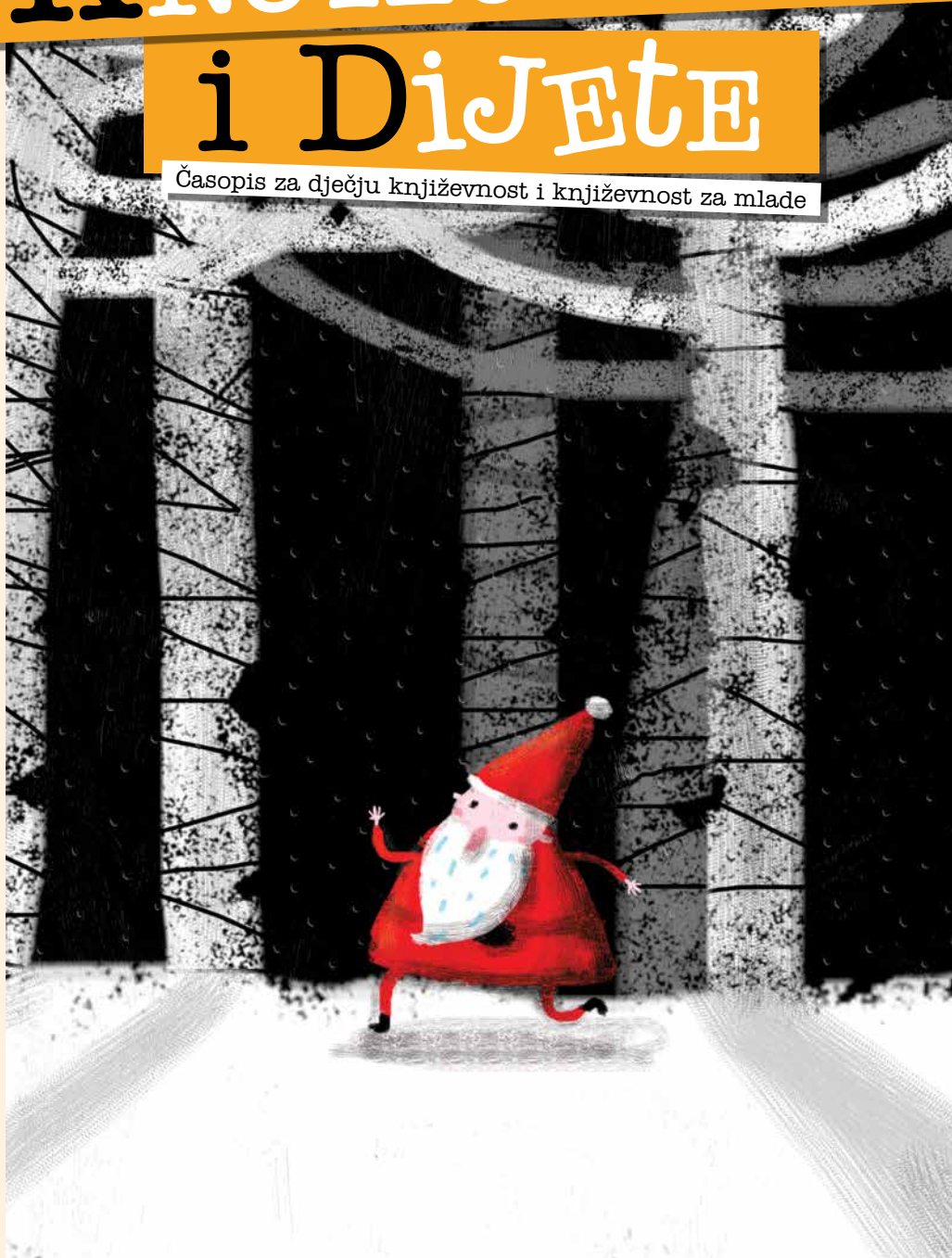

KNJIŽEVNOST i DiJete

Časopis za dječju književnost i književnost za mlade

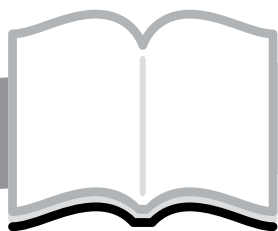
KNJIŽEVNOST i DiJete

Časopis za dječju književnost i književnost za mlade

Zagreb, godište V.

broj **3-4**, 2016.

Impressum

Časopis za dječju književnost i književnost za mlade

Godište V, broj 3-4, 2016.
ISSN 1848-5618

Uredništvo

Hrvoje Kovačević, Snježana Babić Višnjić

Izdavač

Društvo hrvatskih književnika
Trg bana Josipa Jelačića 7/I
HR-10 000 Zagreb

Za izdavača

Božidar Petrač

Ilustracije na naslovnici i u časopisu

Ivana Guljašević

Dizajn i grafička priprema

atlantis

Tisak

GRAFOMARK d.o.o.

Časopis izlazi tromjesečno. Objavljuje književne, znanstvene i stručne radove iz područja dječje književnosti i književnosti za mladež. Radovi se dostavljaju na adresu uredništva: kid@dhk.hr. Rukopise ne vraćamo.

Tel. 00385 1 4816 931. Faks: 00385 1 4816959. Cijena primjerka 30 kn. Cijena dvobroja 50 kn. Godišnja pretplata 100 kn / 20 EUR. Pretplate se uplaćuju na žiro račun br. HR 5223600001101361393 (Društvo hrvatskih književnika – za Književnost i dijete), poziv na broj: 0114-3207714-2016.

Časopis se izdaje uz potporu Ministarstva kulture RH i Grada Zagreba.

PISCI NA DJELU

Zdenka Herceg: Pjesme	6
Stijepo Mijović Kočan: Duh u pradjedovskoj kući.....	9
Stijepo Mijović Kočan: Kako su se lovile grmuše ili čudesan obrat.....	13
Josip Balaško: Dječji plač bez suza.....	17
Josip Balaško: Aforizmi u mladosti mogu dati pouke za daljnje odrastanje.....	19

DJEČJE STVARALAŠTVO

Snežana Babić Višnjić: Jedan natječaj za osam pobjednika i još više nagrađenih	23
Hrvoje Kovačević: Prozni biseri naših osnovnoškolaca.....	29

SUPUTNICI I USPUTNICI

Josip Laća: Čovjek s Bukovca	41
---	----

PORTRET ILUSTRATORA U 1000 RIJEČI

Snežana Babić Višnjić: Ivana Guljašević: Stvaram svijet kakav želim da bude	55
--	----

UČITELJI UČE OD UČENIKA

Hrvoje Kovačević: U svakom je razredu poneki strasni čitač	61
Rosie Kugli: Život nema cijenu.....	63
Snežana Babić Višnjić: Uvijek neka energija poveže pisca i one koji ga čitaju.....	65

KROZ KNJIŽARE I KNJIŽNICE

Biserka Goleš Glasnović: Književnik za djecu i dječak književnik	71
Nada Kujundžić: Prva pomoć za tinejdžer(ic)e	84
Jasminka Tihi-Stepanić: Slavko Kolar – naš suvremenik i naše ogledalo.....	87
Snežana Babić Višnjić: Doba iznevjerenih očekivanja	93
Hrvoje Kovačević: Čarolija pisanja	95

NAGRADE

Tihomir Horvat: 'Mali ratnik' osvojio povjerenstvo.....	99
Tihomir Horvat: 'Treba pamtiti junake'	100
Snježana Babić Višnjić: Najljepše hrvatske slikovnice.....	103
Snježana Babić Višnjić: Most satkan od stihova, susreta i priča.....	105

FESTIVALI

Kristina Kovačević: Tjedni smijeha, umjetnosti i kreativnosti.....	111
---	-----

IZLOG KNJIGA

'Svjetlo zmajevih glava'	114
'Mrak ili strah'	114
'Hrvač'	114
'Čudo'	114
'Na krilima ljubavi'	115
'Priča o pobjedi'	115
'Moj brat živi u kompjutoru'	115
'Tajni leksikon2'	115

Pjesme

**Zdenka
Herceg**

BODLJIKAVA LJUBAV

Mali se jež sinoć šćućurio u travi,
čudne mu se misli motaju po glavi,
nekako mu sve već na proljeće miriše,
pa razmišlja o ljubavi sanjajući kiše...

Da bar kiša pljusne još ovoga dana,
da ponudi ježici svoj kutak kišobrana,
pa da ne bi ježici frizura pokisla
ona bi se sigurno uz njega bliže stisla!

Još kada bi oblaci munjama zaprijetili,
tad njih bi se dvoje (kao jedno) sjetili
skrovišta sigurnog kod hrastova panja
i gledali u zvijezde kroz niti od granja...

Dok je tako snatrio, prigrli ga san
i nježno povede u sutrašnji dan.

Prva mu je sunca zraka odlučila pomoći
pa ljubav snenom ježiću već viri u oči...

DA MI JE JEDNOM BITI PIRAT

Da mi je biti na dva, tri dana pirat,
veslao bih lađom - svima u inat!
Ponosno bih s vrha jarbola upravljao
i mamin crni rubac preko oka stavljao...

Visoke čizme, a mjesto ruke - kuka
tko god da me sretne, bilo bi mu muka!

Na beskrajnom moru,valu bih prkosio,
i opasnu sablju oko pasa nosio!
Uz pomoć karte našao bih bar bakino blago,
pa kome bilo krivo, a kome drago!

UOBRAŽENA RODA

Bila je to obična
dugonoga roda
kojoj je dosadilo
da mutnom barom hoda!

Tad odluči, za promjenu,
manekenstvom se baviti
pa tako duge noge
na naslovnice staviti!

S elegancijom se šetkala
po svakoj modnoj pisti,
za intervju se novinari
već redali na listi.

Navikla se roda brzo
na manekensku slavu,
kamere i fotografi
zavrtjeli joj glavu!

Obratite li pažnju
na važne modne vijesti,
na crvenom bi tepihu
tu bi rodu mogli sresti!

OPASAN SUSRET

O ovom je priča cijela:
jadna mačka miša srela!
- S puta bježi - miš će glasno
- ili pojest ću te slasno!
maca mrmlja sva u čudu:
- Čuj ti ovu mišju ludu!
- Tko tu koga jede, malo si pobrko!
viknu maca mišu mrko.
- Zbog te prijetnje oštri mi se brk!
a miš, vragolan - dade se u trk!

DA PROLJEĆE KNJIGU PIŠE

Da proljeće knjigu piše,
slova bi mu bila cvijeće;
Sva mirisna tad bi cvala,
djevojčice pozivala
neka mahnu zraci sunca
nek potrče ka potoku,
da bistrinom svojih kapi
umije im nježna lica...

Da proljeće piše knjigu,
zarez bi mu travka bila,
Sve dječake pozvalo bi
mladoj livadi u krila
da zažmire i slušaju
što potoci ispričaju...

Pisalo bi ono priče
o lastama u gnijezdima
i o cvijetku koji niče,
o povjetarcu razigranom
koji zoru nježno budi
da nam vedar dan donese.

Nakon priče ispričane,
točka bi na kraju bila
jedna mala sunca zraka
što je cijelu zimu u sivilu
magle snila.

LJUBAV NA TOČKICE

Jedan je bubamarac
za ljubavlju žudio,
da nađe srodnu dušu,
svim srcem se trudio.

Čeznuvši za ljubljenom
na eleganciju je pazio
i kroz najvišu je travu
graciozno gazio.

Marljivo je svaku
točkicu njegovao
i planove za sreću
u mislima kovao...

A kad je bubamarac
tu bubamaru spazio
mislio je: s njom bi i kroz trnje
sve do zvijezda gazio!

Kako li se samo
s grane breze smješkala,
kako li se otmjeno
po točicama češkala!

Od prve pa do posljedne
u sve točke se zaljubio,
zbog dražesne bi bubamare
i na vrhu glave dubio...

I mala se bubamara
porumenjevši nasmiješila,
pa se ova pjesma
sa sretnim krajem razriješila!

BORBE OKO TORBE

Da mi nije preteška
ova školska torba,
ne bi svakog jutra
započinjala borba!

„Stavi je na leđa,
nemoj se tvrdoglaviti“,
to majčine su riječi,
„zbog nje ćeš kičmu saviti!“

„Ne kompliciraj“, tata će,
„nek nosi je u ruci,
pa svi se pravi đaci
prepoznaju u mucu!“

Tad sjetno će i baka:
„Kad se sve to zbilo?
u doba moga djetinjstva
tih torbi nije ni bilo!“

Ako se mene pita,
nek' nabave mi TAČKE,
jer ti problemi s torbom
kreću naopačke!

Duh u pradjedovskoj kući

**Stijepo
Mijović Kočan**

Nora je utonula u dubok san na poliranoj zlatno-žutoj postelji koju je izradio njezin pradjed Marko, a na kojoj se rodio njezin djed Krunoslav. Lišće murve je do otvorena prozora svunoć šumorilo kroz lagan povjetarac, te joj se u kasnim noćnim urama u san uvukoše snovi. Sanjala je da leti, kao ždralovi, ali i lebdi visoko iznad Zemlje Čempresa, poznate kao Konavle. Zelene čempresate, visokih vitkih krošnja, sada su dolje pod njom, sve do snažno plava mora na ulazu u Boku kotorsku. Gledani odozgo, iz ptičje-ga položaja, činili su joj se neobični, tako u velikim skupinama, kao pobodeni u ostalo zelenilo, niže od njih, svejednako lijepi, i ljepši čak nego kada ih je pojedinačno gledala s tla, gore prema njihovim do neba visokim vrhovima.

Ču tada odjednom neko cičanje, cviljenje ili piskut, slično kao kada se trlja suho drvo o drugo suho drvo, na velikim jedrenjacima ili u starim drvenim mlinicama. Zvuk rezak, visoko na ljestvici decibela, i uhu neobičan.

To joj naglo presiječe njezin lebdeći san i ona se probudi, ne shvaćajući za časak ni tko je ni gdje je.

Onda je shvatila to oboje: ona je Nora, u sobi je prabake Mande. Noć je. Spavala je. Zašto se probudila?

Onaj se neobični cijuk ponovi, sada nekako živahniji.

- Duh! - sine Nori. Ova kuća ima

duha. Gledala je to jednom u nekom dokumentarcu na dalekovidnici. Kuća u noći puna neobičnih zvukova, znači – puna duhova. Ili je tu samo jedan duh?! Koliki je, kakav je, je li čovjekolik? Je li zao ili je dobri kućni duh?!

- Ne smiješ se bojati duha. Mrtvi ti ne mogu nauditi. Samo živih se valja plašiti, i danju i noću, rekao joj je jednom Lorko. Lora se sjeti toga, ali – ipak se bojala.

Drhtavom rukom potraži prekidač noćne lampe na komončinu, upali se žarulja, osvijetli sobu.

Strop je bio drveni, čempresove grede i daske iznad njih. Ispod prozirni baldahin od lagana satena, da na spavačicu ne pada prašina koje uvijek negdje ima. Spavačici Nori bilo je neobično da je u spavaćici. Ne sjeća se da je u njoj legla. Međutim, sve je ovo ovdje ionako neobično i svašta je moguće.

Neka sjena naglo preleti preko zadnje grede, do vanjskog zida i učini joj se da je iza, u zid, šmugnulo nešto! Ili netko?!

- Ako vidiš duha, dozovi ga, razgovaraj s njim!

Toga se Nora sada prisjetila te nije kriknula, iako zamalo da nije, toliko se prestrašila, nego stade duboko disati i vikne, puna strepnje:

- Ej, ej! Tko si ti? Duše, izadi, reci tko si?

Htjela je zaplakati te ipak još i kriknuti, no to spriječi onaj piskut, koji se ponovio. U njemu Nora razabra riječi:

- Lar, Lar, Lar!

Ha! Jesu li to neka trojica istog imena?, pitala se Nora, ili je lar

naziv za neko biće, kao „čovjek“ ili „čeljade“? Ili je Kinez? Oni se predstavljaju s tri riječi: Mao Ce-tung. Tako nekako! No ne sve tri iste!

U jednu ruku, malo je vjerojatno da bi Kinez, to jest neki kineski duh, potegao baš do ovdje, do prabakine sobe, a u drugu, kako se to kaže: na kraju sam svijeta i tko zna što sve mogu očekivati!?

- Koliko vas ima? Tri?

- Ima nas puno, gore pod kupjertom.

- Gdje to?

- Pod kupjertom, gore, izpod krovnih crijepova ili izpod kupa.

Stvarno, prisjeti se Nora, kuća sigurno ima tavan, a to je velik prostor u kojemu se okupljaju duhovi. Tko zna kakvi su? Ponavljala je u sebi pitanja. Jesu li strašila? Koliki su? Jesu li ljudožderi? Dobro, neću se bojati mrtvih, ni duhova, ali... nikad se ne zna!

- Ja sam sada ovdje sam. U redovnom noćnom obilasku.

- A što ti znači 'lar-lar-lar'? Ti se tako zoveš?

- Rajni mi je dao to ime. Rekao je: 'Ti si Plautov kućni duh. Zvat ću te Lar!'

- Čiji to?

- Plautov! To je neki pisac, Plaut. Živio je i pisao davno prije Isusa Krista. Spominje i mene, to jest kućnog duha kojega u svojoj komediji zove Lar. Takvih je duhova, to jest nas, bilo u svim tadašnjim kućama, vjerovalo se u nas!

Znači, ipak je to duh! Nikada nisam vidjela duha. Bože, kako li izgleda? To se stalno iznova pitala. Kako je ušao u sobu? Gdje je sada, gore na tavanu, kaže!? A čuje se kao da je iza grede?! Hoće li me... Ali razgovaram s njim. Da me hoće zadržati ili mi drugačije nauditi, onda sigurno ne bi ovako razgovarao sa

mnom. Ipak...

Nora je osjećala ubrzane i pojačane otkucaje srca. U grlu ih je osjećala. „Što će mi uraditi?“. Jest, da: jako se bojala.

- Nije pošteno da ti mene vidiš, a ja tebe ne. Zašto ne iziđeš odatle da i ja tebe vidim? Zašto si triput rekao Lar-Lar-Lar, ako ti je ime samo Lar?

Nora se tada sjeti da nije dobro postavljati dva ili više pitanja odjednom, ako želiš dobiti dobre odgovore, no Lar joj odgovori na oba:

- Triput sam procičao svoje ime zbog straha. Nasmrt sam se prepao kada si upalila tu svijeću. Jedva sam uspio pobjeći. A ne pokazujem ti se zato što se tebe i dalje bojim.

Ne usudim se izaći! Kad me vidiš, prestravit ćeš se i gađati me cipelom. Evo, još mi srce ubrzano kuca u grlu od straha, iako sada manje snažno.

- Isto tako i meni! - prizna iskreno Nora.

Postalo je jako napeto i zanimljivo. Teško bi bilo reći tko je od njih dvoje bio prestrašeniji!

- Molim te, pokaži mi se! Pa – kud puklo da puklo!

To zadnje nije glasno izrekla, ali jest u sebi.

- A - ne!, čuo se jasan cijuk iza grede. - Ne izlazim! U onoj tamo drugoj sobi, gdje je jednom prespavala neka gošća, isto sam tako bio u noćnom obilasku, isto je tako ona upalila svijeću kada me čula, a kad me vidjela, opsovala me ružno i gađala me cipelom. Jedva sam uma knuo, u posljednjem trenutku!

Zvala je odmah policiju, da dođu i ščepaju me! Oni su je pitali jesam li joj što ukrao. Priznala je da nisam, ali ona se boji zaspati dok sam ja tu! Zatim ih je zanimalo napastujem li je! Ako nije ni to, neka onda zovem vatrogasce! Oni takve nevolje rješavaju. I zvala ih je!

Došli vatrogasci, ali ja ni tada nisam izišao. Da jesam, tko zna što bi sa mnom bilo jer ona je zahtijevala da me nađu i da me ubiju, samo stoga da bi ona mogla mirno spavati. Zamisli!

Sva sreća da je njihov zapovjednik bio razuman i rekao joj da ih više ne zove ako me vidi ili čuje jer ja njoj nisam opasan, nego neka naprosto ugasi svjetlo i ode spavati. Eto! A to što ona meni jest bila opasna, 'pojeo vuk magare', kako se kaže, nitko nikomu ništa! Ni ukorili je nisu! Ni za psovku niti za prijetnju smrti! Tako je ta zla žena, vidiš, ispala povlaštena! Nije bilo nikakve pravde ni pravice! Za mene – ne!

- Kolik sam ja!? Ni pedalj i pol, moguće jedva petnaestak centimetara, a u njoj je bilo više od sto i pedeset kilograma, najmanje. I da se ona mene boji, zamisli!

Ne mogu znati kakva se nakana krije u tvojoj glavi, hoćeš li i ti zvati vatrogasce?

Tek sada Nora se silno zainteresirala tko je to i kakav je?! Petnaest centimetara? Dlan i pol?! Nekakav čovječuljak, znači gnom, trol, pokemon, patuljak iz Snjeguljičine bajke, neki Domaći iz one Mažuranićkine, stvarno ili izmišljeno biće: tako bi rado vidjela s kim razgovara, tako pametnim!

- Ja nisam zla! Nisam, sigurno nisam! Osim toga, nema u meni ni pedeset kila, još ne! Nekomoli: sto i pedeset! Molim te, izađi! Rado bih te vidjela i upoznala se s tobom!

Nora se sada više nije toliko bojala. Jest još malo! Međutim, bila je silno radoznala.

- Obećaj mi da nećeš zvati vatrogasce i da me nećeš gađati cipelom!

- Tako mi svega što imam i nemam, i svega što ću, akobogda, ikada imati – neću te napasti! Ali

nemoj ni ti mene! Evo, obećala sam!

Nora je svakako htjela da njezino obećanje bude što uvjerljivije, stoga je bila toliko višerječiva. Mogla je, naime, obećati i ukraće.

- Ja sam Nora. Praunuka i unuka u ovoj sobi i na ovoj postelji rođenih mojih predaka.

Zašutjela je i uzbuđeno gledala tamo odakle je dopirao glas: u rub grede gore u gornjem južnom uglu sobe.

Uskoro odatle promoli glava s istaknutim okruglim očima, bez trepavica i bez treptanja. Stalno su bile otvorene i nepomične, te oči, što jest na prvi pogled djelovalo stanovito zastrašujuće, ali – kada se pokazalo čitavo to biće, djelovalo je posve bezazleno. Čak dopadljivo!

- Gušter! - ote se Nori uzvik iznenađenja. Maleni prozirni gušterčić!

Doista jedva dlan i pol dug, podignute glave, nepomičnih oči, uzdignut na prednje nogice, gledao je još nepovjerljivo.

- Ja sam Lar!

I odmah stade objašnjavati:

- Rajni mi je nadjenuo to ime. Posvuda u Dalmaciji zovu me macaklin. Ovdje, na rubu Dalmacije, na kraju svijeta, u Zemlji Čempresa, kažu da sam ja taranta. Ili tarantul, ali to je pogrešno. Pobrkali su im se nazivi! Dogodi se to! Tarantul je pauk, kažu otrovan, ali meni nije! Često mi je na jelovniku, ako ga ulovim. Što ću, takav je život! Ako ne jedem, umirem. A paučići, mravci, muhe i mušice... sva ta sitna leteća ili gmizajuća stvorenjca tamo gore pod kupjertom... ili ovdje negdje u sobi... Svevišniji je odredio da mi budu hrana. Tarantuli su tako slasni!

- Otkud njemu toliko znanja o svemu? - snebi se Nora. A onda se prisjeti: Lorko! On ga je naučio.

- Jest! - složi se gušter macaklin

koji se zvao Lar. I Lorko je zapravo pogešno, bliže istini bi, prema nekima, bilo Malik ili Tintilin. Međutim, kada se nešto posvuda ovuda prihvati, onda je to tako! Makar dok ne bude drukčije!

Tako kaže Lorko, ne ljuteći se. Lorka u svemiru ima mnogo, a on, „naš Rajni“, *za nas je samo jedan!*

- Kako to 'naš'? To imaju pravo reći prabaka Mande i pradjed Marko jer im je nerođeni trebao biti sin, ali ti? Otkuda ti pravo da je Lorko ili Rajni i tvoj?

- Jest! Imam to pravo!

- Kako odjednom to?! - začudi se Nora.

Gledala je Lara pažljivo. Bio je svijetlo siv, zapravo bjelkast. To je stvaralo dojam njegove prozirnosti.

- Tako je to stoga jer svi koji su

u ovoj kući rođeni ili nisu više živi ili jesu živi, ali ne žive ovdje. Ja sam, međutim uvijek tu, postojan kao i svaka druga sudbina. Ljudska ili sudbina nas duhova, još iz vremena starih Rimljana. Lar je bio i njihov kućni duh. Zato ga Plaut i spominje u komediji o onom škrtom čovjeku. Jednako tako bio je i duh starih Ilira i kraljice Teute iz Risna, prije njih, i starih Slavena i Hrvata nakon njih. Moj rod je vrlo star, shvaćаш, zar ne?

- Shvaćam! Znači, ti si taj dobri duh ove kuće!?

- Ja sam stalno ovdje. Pod ovim krovom. I kada u kući nikoga drugog nema. Mi je nikada ne napuštamo.

N.V. 26.7.2016.

Fish school

Ivana Guljašević

Kako su se lovile grmuše ili čudesan obrat

**Stijepo
Mijović Kočan**

Počeo si mi pričati o ošcima, a pogledaj gdje ode tvoja priča! Ja još ne znam ni kako izgledaju ta tvoja ošca ni zašto mi sve to pričaš?

Savije se, kao mali prst odrasle osobe debela, odsječena mladica mirte. Dužine oko pola metra. To grmoliko stabalce tamo na kraju svijeta zovu mrča. Njezina mladica je vrlo elastična.

Tako savijena u polukrug, promjera nekih dvadesetak do trideset centimetara, mrčina se mladica veže špagom. Kao mali luk za strijelu, posve jednako. Međutim, ovdje nema strijele, nego se špaga na jednom kraju učvrsti na sami rub, a na drugom se oko četiri prsta ispod ruba savijena pruta malim svrdlom za drvo probije rupica u mladici i špaga se provuče kroza nju.

Izvana se postavi i veže uzlom komadić čvrsta drva ili dio čavlića. To drvce ili čavličić, ili komadić žice, drži špagu da luk bude stalno zategnut, da se ne rastvori.

Opet oko četiri prsta prije te rupice, iznutra, špaga se, nakon vrlo malog uzla, udvostruči. Rub mirtina pruta iznad probijene rupice se zašilji.

Potrebno je još imati mali i tanki štapić, svega oko pet-šest centimetara, bilo od mirte, bilo od čega drugog. Kada se špaga nategne u još elastičniji luk, onaj uzao na mjestu gdje je špaga udvostručena sada je s vanjske strane probijene rupice. Štapić se pored

špage lagano zavuče u rupicu, ali tako da ga vrlo labavo pridržava onaj mali čvor na špagi, sada izvana vrlo zategnuta luka.

Udvostručena špaga se lagano raširi u dva okna oko toga labavo zabodena štapića. Sada je ošce zapeto!

Zbog tih okana ili okanaca raširene špage, moguće da je i nastao naziv ošca, okanca, okašca...pa, skraćeno, ošca, odnosno ošce?! No, to je samo moje tumačenje!

Zapeto ošce valja postaviti na neku smokvinu granu, na vrlo vidljivo mjesto, u vrijeme dok smokve zriju. Lagano, pažljivo, s lukom prema dolje, da onaj štapić ne ispadne, ošce visi na grančici. Ili više ošaca, na više grana ili grančica.

Prije toga valja pobrati sve načete plodove smokava. Stoga da se grmušu usmjeri na zamku! Jedan od načetih plodova, ili naprosto pola zrele smokve, nabode se na šiljak luka, tako da se već izključani dio okrene prema labavo u rupicu zabodenu štapiću.

Sada je i zamka s ošcem postavljena! Ili više zamaka s više ošaca! Lovac se skloni negdje, da ga grmuše ne vide, ali ne daleko, da on njih čuje kada se ulove u zamku, i čeka! Što će se dogoditi?

Grmuša sleti na smokvu. Traži plod koji je već bila počela ključati. Njega nema, pobran je, uklonjen, ali vidi drugi takav plod. Onaj na ošcima! Rijetko se odluči proključati novu zrelu smokvu, jer koru grmuše ne vole i ne jedu, radije će se odlučiti za već načeti plod. Mami je njezina rumena unutrašnjost, sočna, puna

sitnih još mekanih sjemenki. Prileti do ošca. Iznad štapića nabodeni plod je baš time privlači. Dosegnuti ga može jedino sa štapića! I ona hop, naskoči na štapić! Time joj je sudbina zapečaćena!

Pod njezinom težinom, ma koliko da je mala, vrlo labavo u rupicu zabodeni štapić popusti i padne, grmuša ne stigne zamahnuti krilima i odletjeti jer se luk ošca munjevito opruži, a ona špaga raširena oko štapića obuhvati grmušine noge i pritisne ih uz rupicu na luku od mirte. Viseći s priklještenim nogama, grmuša začiči: „Či-či-či!“ „či-či-či!“ koliko najglasnije može: „Jao, spašavaj! Joj, pomagaj!“! No sve je već gotovo.

Lovac pritrči, uhvati prstima grmušu i udavi je! Ili tako da je stisne i polomi joj rebra ili da joj zavrne vratom. Tada je skida iz zamke koju ponovno zapinje.

Krunoslav je toga jutra otišao u svoj prvi samostalni lov. Do sada je lovio sa susjedom Ivom, tri godine starijim, koji mu je pokazivao kako se što radi. Krunoslavu je bilo teško gledati kako Ivo jednu grmušu hvata prstima s leđa i stišće je, dok se nije umirila, mrtva! A drugoj je htio zavrnuti vratom jer se uspravila u zamci i koprcala se mašući krilima, sa samo jednom ulovljenom nogom i – ključnula je Iva, kad joj se njegova ruka približila, toliko jako da mu je raskrvarila prst. Iako u posve izgubljenom položaju, bez ikakva izgleda za spas, ona se nije predavala! Ivo je tada opsovao i priklještio je laktom uz ošce, a drugom rukom je dokrajčio, sleđa, ipak joj zavrnuvši vrat!

Krunoslavu je to bilo strašno! Gotovo da je zaplakao. Bio je on vrlo osjećajan dječak. Vidio je predsmrtni strah u grmušinih okruglim očima! Suzdržavao je suzu, a da je ne pusti pasti, glasno je ušmrkao zrak kroz

nos.

Shvativši što se zbiva, Ivo mu reče:
- Ne smiješ je žaliti! Moraš bit muško! Ili ćeš ti nju ili će ona tebe! Vidiš kako je ona mene napala i okrvarila mi prst!

Krunoslav nije ništa rekao, a Ivo je shvatio da ga grmuša ipak nije „napala“, nego da se branila od napada pa doda:

- Vidiš kako je mala, a što mi je učinila?! Da je velika kao mi, ubila bi nas kljunom! Tako ti je to u prirodi: ako ne ubiješ ribu, ticu ili prasicu, janje, tele ili pile, nemaš za jelo ni ribe ni leteće divljači, ni prasetine ni janjetine, ni teletine ni piletine, ni govedine ni jaretine, niti ikakva mesa nema ako se ne ubije neka životinja! Bilo domaća bilo divlja, bilo koja leti bilo koja pliva, bilo koja trči bilo koja roni; love se i jedu i gnjurci, znaš! Ne smiješ ni jednu životinju žaliti! Ni malu ni veliku! To je i Božji zakon: da se čovjek hrani mesom raznih životinja.

Razvio je Ivo cijelu priču koju je čuo od starijih.

- Moraš očvrnut! - zaključi.

Udavljenju grmušu spremi u košičić te ponovno zapne ošce i nabode na nj novu polovicu smokve iznad lažne grančice ili štapića na koji će slijedeća grmuša naskočiti...

- Ako je Božji zakon da se čovjek hrani mesom životinja, i riba i ptica, onda taj zakon ne smiješ prekršiti! Moraš poštivat Božju volju! Ako je ne poštivaš, završit ćeš u ognju paklenom!

Ivo je pritom onaj još krvav prst uperio u Krunoslava, zatim oči okrenuo k nebu, a gore je podigao i taj svoj kažiprst! Sve to je također vidio i čuo od odraslih i sad se pred Krunoslavom pravio važan, poznavalac života! „To sve naređeno je s neba!“ „Protiv Božje riječi se ne smi-

je!“ to je i Krunoslav znao! Prepao se! Bolje je ipak ubiti grmušu, svi to rade, nego završiti u paklu!

Čvrsto odlučivši da će to biti tako, Krunoslav se nekoliko dana pripremao za svoj prvi samostalan lov. Ošaca je imao pet! Sve mu ih je tata napravio! No nije imao vremena ići s njim „u grmuše“! Smokovlje je tu blizu, odmah iza kuće, može i sam. Tamo je čak deset stabala smokava. Ima prevelikih da bi se na njih penjalo s ošcima, a osobito uklonilo sa svih grana već načete plodove. No tu su i tri niske, još mlade smokve...

Krunoslav je bio uzbuđen i malo dulje mu je trebalo da obavi sve pripreme i postavi ošca gdje treba. Uto je i Sunce već osvijetlilo vrh brda iznad kotline, učas će se u sunčanoj svjetlosti kupati cijela dolina s poljem i s pripoljcima uza nj, a među njima je i Smokovlje, tako nazvana baština s nasadom smokava.

Većina grmuša doručkuje čim načne svitati, gotovo još po mraku! Krunoslav je mogao računati na one smokvoljube koje su jutros malo prispale i zakasnile na rani zajutak, ili na one koje su odlučile ponoviti ga! Smokve ionako traju kratko, tri-četiri tjedna, valja ostvariti prigodu i steći što više potkožnog loja za dolazeće hladne mjesece. Ili odletjeti dalje na jug, gdje je još toplije te gdje i zimus ima puno svježih hrane...

Stao je pod suhozid, blizu, ali da ga grmuše ne vide. Smišljao je kako će pogledati je li se grmuša udebljala ili nije. Naime, Ivo zna pritisnuti ptičicu šakom uz ošce, drugom rukom izkubsti joj nekoliko peraca iznad repa: ako se ukaže bijela koža, znači – debela je, zadavi je i strpaj u košić ili u torbu! Ako se vidi da je još mlada i mršava, ne izplati se, bolje olabavi ošca, pusti je, neka odleti! Ulovit ćemo je kad se udeblja! „I ja ću

tako!“ smislio je Krunoslav. Međutim, pomislio je da pticu mora jako boljeti ako joj se čupa perje te je zaključio da je bolje ne uvjeravati se je li debela ili nije: zadavi je i gotovo! Budi muško! Poštuj volju Božju! Ne smiješ završiti u paklu!

U tomu premišljanju iznenada se začu vrlo glasan cvil: „či-či-čii, či-či-čii, či-či-čii, či-či-čiii“! Čičala je neprestance. Vrlo glasno. Cijelo Smokovlje je prožimao ustrašen ptičji jauk.

Krunoslav je potrčao do prvih ošaca, popeo se na nisku, gotovo vodoravnu deblju granu i – tada je čičanje naglo prestalo!

- Evo mojega spasitelja! - začu Krunoslav sitan glasić, ali se začas prenu: što mi se to pričulo?! Glupost! Ptice ne znaju govoriti!

Krenu rukom zadaviti grmušu koja je visjela na ošcu s glavom nadolje. No stalno je pridizala tu svoju skladnu glavicu i gledala Krunoslava! U strepnji i u strahu! To ga je zbunilo, ali – naglo prelomi: zgrabi je palcem odozgo, sleđa, ostalim prstima odozdo, strbuha, da je pritisne i polomi joj rebra. Tada svaka naglo prestane čičati! No ova je prestala s dozivima upomoć čim se Krunoslav približio!

Nemoj! Zaustavi ruku! Bog će te kazniti ako me ubiješ!

Ne! Bog će me kazniti i završit ću u paklu ako te ne ubijem! Božja je volja i Božji je zakon da ljudi ubijaju ptice i ribe i sve životinje!

Ne ubij! To je jedina Božja volja i Božja zapovijed! Ništa drugo.

To se odnosi samo na ljude!

Ne, Krunoslave, ne samo na ljude! To su ljudi tako protumačili! U meni je Božja providnost. Bog bira gdje će biti Njegovo providenje, ne čovjek. Dao je meni! Kao što je tebi dao da si vidovit i da sada jasno vidiš kako te vraćam u život nakon kratke smrti u

kojoj ćeš se uskoro naći!

U tomu trenutku Krunoslav se doista, kao u nekom snoviđenju, pričinilo da vidi sebe kako se iz ležećega položaja u svojoj postelji uspravlja u sjedenje i kako mama pored njegova ležaja prestaje plakati, a lice joj iz grča tuge prelazi u radost i u osmijeh! Čudno!

Još čudnije je što vidi kako u kutu sobe gore iznad prozora leprša grmuša, baš ova!

Lijepa plava grmuša, veća od ostalih, približno kosove veličine, s tamno-plavim krilima i repom te svijetloplavim ovratnikom od perja na bijelim prsima.

Već je bio počeo pritiskati njezino nemoćno krhko tijelo kada plava grmuša jasno reče:

- Život za život! Poštedi ti moj, a ja ću tvoj! Ili smrt! I moja i tvoja. Jer te neće imati tko spasiti ako mene sada zadaviš!

Odjednom nije bio svjestan stoji li na grani stabla u smokvati ili sjedi na svojoj postelji?! No i tu i tamo vidi plavu grmušu kako maše krilima, ali ne može poletjeti.

Krunoslav zaustavi stisak, otvori šaku, a zatim s obje ruke stisne luk ošca. Noga oslobođenih zamke, grmuša odletje!

Čim je uzletjela, veselo se oglasila. Nije čičala „či-či-či“ nego veselo čičorila „či-či-ća-la, či-či-ća-la“.

Začas je zamakla negdje u zelenilu krajolika.

Svojoj mami, tvojoj prabaki, Nora, Krunoslav je rekao da nije ništa ulovio, a ona ga je utješila: „Fala Bogu, drugi ćeš put!“

I? Je li bilo toga 'drugi put'
Jest! Ali, to je u drugoj priči! Spavaj sada, draga Nora, laku noć!

N. V. 29. 8. 2016.

Pingvin

Ivana Guljašević

AFORIZMI

Dječji plač bez suza

Josip Balaško

Volim se igrati s tatom jer tvrdi da je i on bio dijete.

Djed na mene troši vrijeme, a tata novac.

Koliko sam važan zna se po tome što tata tvrdi da bi on bio najpametniji na svijetu kad bi znao odgovore na moja pitanja.

Dijete koje se zna dobro i uporno igrati, postat će čovjek koji zna dobro i uporno raditi.

Kad sam zločest, mama mi kaže: kakav otac, takav sin. Tada se tata ljuti što nemam sestru.

Otkad me imaju, roditelji govore da su dvostruko mlađi. Ostarjet će oni čim porastem!

Ako sam mamin dragulj, zašto me više neće nositi?

Kad je moj tata bio dijete, svi su se bojali kakav ću biti ja.

Kad mi je tata rekao: imat ćeš brata, zapravo mi je htio reći: volim tvoju majku!

Za rođendan mi poklonite one dječje sitnice koje su još ostale u vama.

Sjedim u magarećoj klupi, a magarac nikako da dođe u školu.

Svima su njihova djeca najljepša. Slažem se samo s Jasinim roditeljima.

Boli me što nemam prijatelja, a Marka više ne boli.

Jasna mlađem bratu mijenja pelene. Dobro je što sam je upoznao tek u prvom razredu.

Znanje je bogatstvo, a moj je učitelj još podstanar.

Jasna kaže da je njezin tata pijanist. Užasno! Moj je jednom bio samo pijan, pa nam ga je svima bilo dosta.

Ah ti pravci i krivulje! Kako ću ja s njima kad mama kaže da i tata na opasnoj krivini otiđe u pogrešnom smjeru?

Ako dijete ne zaradi roditeljsku ljubav, onda su roditelji loši poslodavci.

Učiteljica: tko ne zapamti ponovit ću mu to sljedeće godine.

Mojem prijatelju Marku velik je problem što mu tata umjesto naramenica nosi remen.

Žene su hrabrije od muškaraca, one uzimaju i poslove kao što je čuvanje djece.

Škrtrice! Kad su zadovoljni mojim učenjem podijele to međusobno, a kad nisu pozovu i mene.

Pubertet je kad stalno za sobom zatvaraš kupaonicu, a sva vrata svijeta su ti otvorena.

Kad nisam učio rekli su mi da sam filozof, a sad kad učim da bi tek mogao postati filozof.

Policajac na raskršću je nepouzdan – stalno mijenja smjer.

Po djetetovom sigurnom snu roditelji prepoznaju jesu li ostvarili svoje snove.

Psiholog je striček koji nas može ispisati iz škole prije nego što smo se upisali!

Da smo barem Eskimi. Tamo bih razred završio za jedan polarni dan!

Za izostanak se nisam ispričao jer me taj dan nije bilo u školi.

Grad je tako daleko od sela da se tamo ni zvijezde ne vide.

Ako su djeca najveće bogatstvo, naše škole su sve siromašnije.

Sunce je najbliža zvijezda jer svakog dana nekome udari u glavu.

Nisam sve odgovorio da nešto ostavim za ispravljane ocjene.

Brak mojih roditelja je važan. Bez njega ne bih imao djeda.

Ja ću biti tatino bogatstvo, kad tata svoje potroši na mene.

Striček, biste li sjeli na moje mjesto, ako nije zauzeto?

Aforizmi u mladosti mogu dati pouke za daljnje odrastanje

Svi mi koji pišemo za djecu i kontaktiramo s njima jako se iznenadimo što sve mogu shvatiti, zaključiti ili inovativno poboljšati. Naročito djeca u trećem ili četvrtom razredu. Tu je negdje donja dobna granica kojoj namijeniti dječje aforizme. Neke će sami shvatiti, neke će shvatiti kad im se obrazlože

Josip Balaško

Dječji aforizmi se u hrvatskoj književnosti dosad nisu objavljivali, ni kao priloge u dječjim listovima, a niti kao knjige aforizama hrvatskih autora. To ne znači da naša djeca nisu dosad imala humora u dječjoj poeziji ili prozi. Primjerice u Balogovim i Kanižajevim pjesmama, ali i u pjesmama drugih autora, i sve češće, baš su najzapaženije dječje pjesme ili epigrami bili protkani elementima dječjega aforizma. Kad je tog aforističkog izričaja bilo više, djela su bila bolje ocijenjena i radije čitana.

Susrećemo se sa smanjenim zanimanjem za čitanje knjiga. Bi li dječji aforizmi barem malo podigli čitanost? I djeca se sve više izjašnjavaju kratko. Imam iskustva s književnih susreta kako djeca sve više pokušavaju pročitati ono „između redaka“. Ponekad su i učitelji razmišljali o tome kako bi i aforizme trebalo približiti djeci. Složimo li se da su dječji aforizmi potrebni, moramo si postaviti niz pitanja i odgovoriti na njih, a praksa će pokazati treba li te naše odgovore dopuniti. Prije pisanja ovog priloga za „Književnost i dijete“ postavio sam si nekoliko pitanja.

Trebaju li dječji aforizmi?

Da, trebaju. Razvoj čovječanstva dostigao je takvu razinu da su i djeca već „odrasla“ pa ih mogu čitati i razumjeti. Djecu smo, zasad, u ovoj vrsti književnosti ostavili na čekanju. Tu i tamo nudimo im poslovice i narodne izreke čije su poruke, u velikom broju, djeca također „prerasla“ ili ih aforistički obogaćujemo preko dječje proze i poezije jer su to pisci „osjetili“. Imam informaciju da su dječje aforizme počeli uvrštavati u čitanke, ali ne u nas. Nemamo u Hrvatskoj tako loše aforiste niti aforističku tradiciju da je i u tom smjeru ne bismo mogli unaprijediti.

Za koju životnu dob?

Svi mi koji pišemo za djecu i kontaktiramo s njima jako se iznenadimo što sve mogu shvatiti, zaključiti ili inovativno poboljšati. Naročito djeca u trećem ili četvrtom razredu. Tu je negdje donja dobna granica kojoj namijeniti dječje aforizme. Neke će sami shvatiti, neke će shvatiti kad im se obrazlože, a neki će ostati za one starije, sve do osmog razreda. Oni stariji koji već „namiguju“ srednjoj školi kroz dječje će aforizme rekapitulirati ranije djetinjstvo. Bolje shvatiti život pred sobom. Aforizmi iz mladosti mogu im dati pouke za putokaze i daljnje odrastanje.

**Oni stariji koji već
,namiguju' srednjoj školi
kroz dječje će aforizme
rekapitulirati ranije
djetinjstvo. Bolje shvatiti
život pred sobom**

Hoće li djeca razumjeti aforizme?

Iako je odgovor na ovo pitanje već dotaknut, ponovno mu se treba vratiti. Nisu djeca razumjela niti matematiku ili neke druge predmete dok ih nisu naučila shvaćati. Neka će djeca odmah razumjeti, neke će poučiti oni koji bolje razumiju, a neke roditelji ili učitelji. Ništa drugo ne događa se niti s odraslima i s aforizmima za odrasle. Nisu djeca razumjela ni haiku poeziju, ali se počela objavljivati u dječjim listovima, ušla je u škole, haiku su počela pisati i djeca i sada su uz bok haiku natječajima i dječji haiku natječaji. Čak se uvelo i ilustriranje haiku teksta, a treba li to dječjem aforizmu i može li se i kako, treba prepustiti ilustratorima?

O čemu pisati u aforizmima za djecu?

To će ovisiti od autora do autora,

kao i u svakoj drugoj vrsti književnosti. Svakako se mora dobro razmisliti o krajnjem korisniku – djetetu i o tome hoće li dijete od toga imati koristi. Estetska kvaliteta kao i prihvaćanje onoga o čemu se piše treba ostati kao i u svim drugim vrstama dječje književnosti, ali i tu se ponegdje izašlo iz zadanog okvira. I pisanje dječjih aforizama je proces koji se nadograđuje.

Ipak, na početku pisanja priloga zadao sam o čemu neću pisati, a to je politika, klijentelizam, vlastohlepje, rasizam, terorizam, seks, ratovi, religija..., premda su to mahom udarne teme aforizama za odrasle.

Djecu bi preko aforizama za djecu trebalo poučiti ljubavi i odnosima u obitelji i sa susjedima i znancima. Zatim školi i školskim dogodovštinama koje se događaju ili bi se mogle dogoditi; školskim obvezama i brigama. Ne bi trebalo zanemariti životinje i odnos prema njima kao i odnos prema zaštiti okoliša, jezične igre, tehnička dostignuća... Tu se ne bi trebali zanemariti niti problemi koji nastaju među ljudima.

S vremenom će se iskristalizirati i druge teme, a autori pronalaziti svoje načine približavanja djeci. Recenzenti i izdavači budno će motriti što će čitati naša djeca. Očekujem mnoge dopune i inovacije, pa čak i od sebe, jer je Petar Preradović lijepo rekao: „Stalna na tom svijetu samo mijena jest!“

MOJA PRVA KNJIGA

Jedan natječaj za osam pobjednika i još više nagrađenih

Ovogodišnji slavljenici koji će vidjeti svoje djelo kao pravu slikovnicu na sjajnom papiru su: Marta Nidogon, Anna Tesla, Luka Zadravec, Dora Kučan, Franciska Goja, Elena Zadravec, Deborah Perišić i Dora Sisek

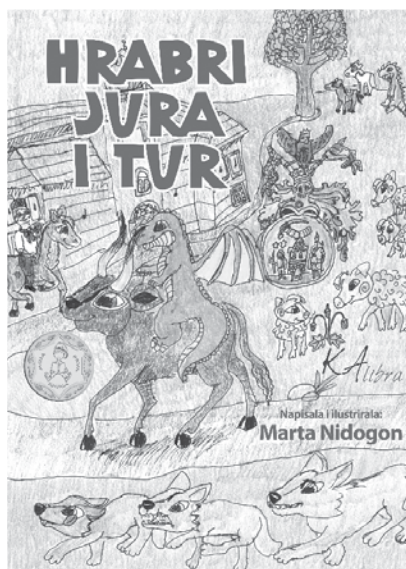
**Snježana
BABIĆ VIŠNJIĆ**

Kad kažemo da nam je neka knjiga prva, možemo zapravo misliti na mnogo toga – na onu knjigu koju smo prvu primili u ruke, onu koju prvu dobili na dar dok još nismo znali sva slova, prvu koju nam je čitao tata ili mama ili prvu koju smo sami svladali, ponosni što smo pročitali cijelu bez ičije pomoći. Svaki književnik također ima svoju prvu knjigu, a taj osjećaj prvoga sada mogu osjetiti i djeca koja su u nekom trenutku možda samo pomislila kako bi se njihova priča ili njihovi crteži odlično uklopili u neku slikovnicu. E ta je prva knjiga sasvim posebna jer se događa na samom izvoru nadahnuća, među djecom koja opisuju svoj svijet i utiskuju ga u knjigu koju će podijeliti sa svojim vršnjacima. Tako je nastala „Moja prva knjiga“, državni natječaj za učenike osnovnih škola, koji se provodi pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta od 2004. godine. Natječaj se sastoji u pisanju i ilustriranju vlastite priče, a glavna

nagrada je tiskanje najboljih radova. Njih su ove godine među 781 radom pristiglim iz 212 osnovnih škola birale hrvatske književnice Sanja Pilić i Silvija Šesto.

Osam prvih nagrada

Za proglašenje pobjednika uvijek je rezerviran posljednji četvrtak u rujnu, pa je tako bilo i ove godine. Tada je u karlovačkom Zorin domu bilo posebno živo, uz izložbu pristiglih radova, podjelu priznanja, diploma i nagrada, sve uz prigodan program. Ovaj je natječaj poseban još po nečemu - ima više od jednog pobjednika, a deseci se odabranih

Hrabri Jura i Tur

Marta Nidogon

Mačak u Londonu

Anna Tesla

sudionika nagrađuju slikovnicama iz edicije Moja prva knjiga. Ovogodišnji slavljenici koji će vidjeti svoje djelo kao pravu slikovnicu na sjajnom papiru su: Marta Nidogon, Anna Tesla, Luka Zadavec, Dora Kučan, Franciska Goja, Elena Zadavec, Deborah Perišić i Dora Sisek. Marta Nidogon, koja je napisala i oslikala slikovnicu „Hrabri Jura i Tur“, učenica je 4. a razreda Osnovne škole Jurja Habdelića u Velikoj Gorici i 3. razreda glazbene škole, u kojoj svira klavir. Obožava mačke i zmajeve, a njezina mentorica, Nada Vidaković, ujedno joj je i omiljena učiteljica. Zmaj Jura jedan je od njezinih najdražih likova. Ljepota Turopolja i Velike Gorice dala joj je ideju za ovu priču. Anna Tesla pak, autorica teksta i ilustracija za „Mačka u Londonu“, rođena je u Pragu, ali živi u Starigradu Paklenici, gdje polazi 5. razred Osnovne škole Starigrad. Živi s mamom i tatom u kućici na brdu s lijepim

pogledom na more. S mamom govori češki kako bi mogla razgovarati s djedom i bakom u Pragu, a s tatom francuski, jer joj druga baka živi u Parizu. Najviše voli crtati i voziti koturaljke. „Moja svemirska avantura“, pobjednička je slikovnica Luke Zdravca iz Čakovca. Ide u 6. razred Osnovne škole u Gornjem Mihaljvcu i najdraži su mu predmeti matematika i likovna kultura, a polazi i likovnu školu u Starom Hrastu u Čakovcu. Hobiji su mu streljaštvo, slikarstvo i šah, a u slobodno vrijeme puno slika. Uvijek sa sobom nosi crtaći blok, a kad odraste želi postati poznati arhitekt i svojim radovima učiniti zemlju ljepšim mjestom. Dora Kučan zamislila

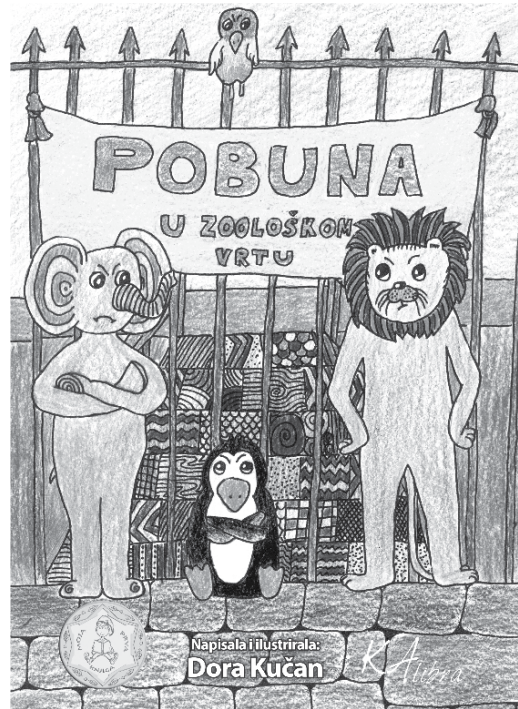

Moja svemirska avantura

Luka Zadavec

je i oslikala „Pobunu u zoološkom vrtu“. Živi u Karlovcu s mamom, tatom i dva brata. Ide u šesti razred Osnovne škole Dubovac i 6. razred Glazbene škole Karlovac, gdje svira violinu. Obožava crtati, čitati i pisati pa se može pohvaliti odličnim uspjehom, ali i nastupima na mnogim natjecanjima. Već tri godine za redom sudjeluje u „Čitanju na glas“ gdje je uvijek među troje najboljih, a piše i znanstvenofantastične priče za SFeraKon na kojem je osvojila prvo i drugo mjesto. „Put dobrog šalahahera“ zamislila je i prikazala Dora Sisek, učenica 4. a razreda 1. osnovne škole u Čakovcu. Do svoje pete godine živjela je u Goričanu s roditeljima, bratom Teom, bakom i djedom. Voli sve predmete i veseli se svemu što uči i radi u školi. Igra stolni tenis, pjeva u dječjem zboru župne crkve sv. Nikola i u malom zboru u svojoj školi. Voli crtati pa od ove školske godine pohađa i školu animiranog filma u svom gradu. S prijateljima iz te škole izradila je crtić „Skrivena frizura“.

Franciska Goja iz Rijeke zna da treba lijepo zamoliti i mnoga se vrata otvaraju, stoga je i svoju slikovnicu nazvala „Samo lijepo

Pobuna u zoološkom vrtu

Dora Kučan

zamoli“. Polazi 3. b razred O.Š. Gelsi u Rijeci i odlična je učenica. Voli na glas otpjevati sve što se oko nje događa, pa često zna i nasmijati time svoje ukućane. S polaskom u školu pjesme je pretočila u sastavke,

”

Djevojčica Marta Vračar pobijedila je na natječaju 2013./2014. sa slikovnicom 'Dobar plan', ali i na natječaju 2014./2015. slikovnicom 'Pozdrav s mora'. Zatim djevojčica Ema Agata Šamal pobijedila je na natječaju 2013./2014. slikovnicom 'Anka Kroasanka', a na natječaju 2014./2015. osvojila je drugu nagradu. Dakle, djeca su i dalje motivirana, imaju ideja, te se trude i dalje

Put hrabrog šalabahtera

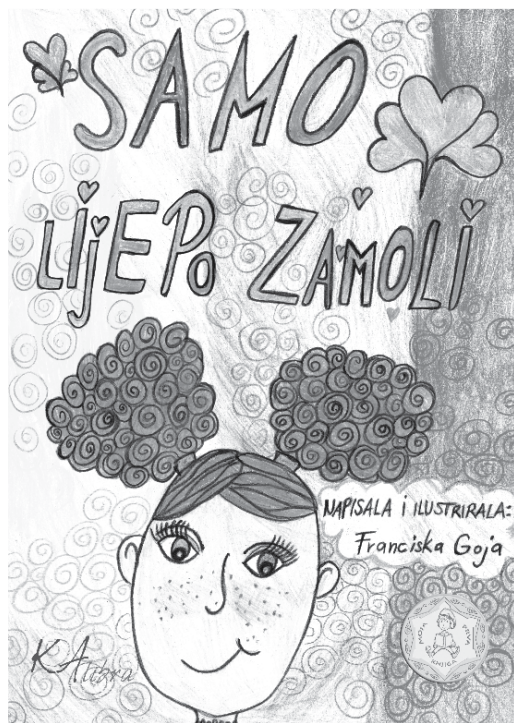
Dora Sisek

a jednu od svojih životnih anegdota opisala je i u ovoj slikovnici. Obožava i ples te polazi suvremeni ples u Osnovnoj školi za klasični balet i suvremeni ples pri Osnovnoj školi Vežica, a kad odraste voljela bi biti arhitektica. Kako to da je „Ulaz u knjižnicu zabranjen“ oslikala je i opisala Elena Zadravec koja polazi školu animiranog filma u Čakovcu. U prosincu 2015. godine počela je raditi na vlastitom kratkom animiranom filmu. Prvu bojanuku izradila je sa šest godina i od tada do danas svoje misli i želje najlakše izražava crtežom. Obožava crtiće i stripove, a jedine knjige koje čita su kriminalistički romani ili lektire. Scene iz knjiga često pokušava i nacrtati. Ne crta samo za sebe, često dobiva „narudžbe“ od prijatelja za razne portrete ili manje crteže.

Deborah Peršić iz Lovrana misli da „Život je gimnastika“. Tako

se naime zove njezina slikovnica. Odlična je učenica 5. razreda OŠ Viktora Cara Emina iz Lovrana. Ide na školski zbor, knjižničare i na dramsko-literarnu radionicu. Gimnastikom se bavi od 4. godine, a natjecateljica je GK „Rijeka“ od svoje 7. godine, obožava je, što je bila inspiracija da piše o njoj. Ovom se knjigom zahvaljuje svim svojim trenerima (D. Lukašić, L. Stanić, G. Deronjiću, N. Kitaku, M. Bistre i M. Pavloviću) koji su uvijek uz nju i ostale gimnastičare, podržavaju ih, uče i tješe, te imaju i veliko strpljenje za njih. Voli putovati, a najdraži su joj zabavni parkovi koje redovito posjećuje. Kad odraste željela bi biti arhitektica.

Da bi ova divna priča trajala,

Samo lijepo zamoli

Franciska Goja

zaslužni su ljudi koji žele više i bolje za djecu.

Organizacija projekta Moja prva knjiga u rukama je Udruge Kalibra, što je velik izazov. Ta si je nevladina i neprofitna organizacija zacrtala zahtjevan cilj – stvoriti novi naraštaj mladih čitatelja i književnih stvara- telja.

Udruga s vizijom

Osnivačice su Udruge Maja Kurs i Nevenka Zuber, obje zaljublje- nice u knjigu, dječje stvaralaštvo i kreativnost. Najveći doprinos daju u radu s mlađom djecom - vrtička i mlađa školska dob - jer smatraju da na njih možemo najviše utjecati. Do sada su provele nekoliko projekata: Istraživanje čitateljske navike karlo- vačkih obitelji - prvo i jedino takvo istraživanje na području grada Karlovca, Piknik s knjigom - autor- ski projekt – čitanje i pripovijedanje priča i bajki, na otvorenim zelenim površinama, na dečicama s knjiga- ma u košaricama; Karlovački vrtu- ljak - radionice izrade pričestopa za vrtičke i školske grupe, te susrete s dječjim književnicima, u suradnji s prvom i jedinom specijaliziranom dječjom knjižarom Knjiguljica iz Karlovca.

Slikovnice koje se tiskaju u sklo- pu projekta prodaju se školskim i narodnim knjižnicama, te ih čitaju djeca širom Hrvatske, posebice po školama koje sudjeluju u projektu. Procjenjuje se da slikovnice pročita oko pet do sedam tisuća djece svake godine. Osim toga djeca pišu i dalje: djevojčica Marta Vračar pobije- dila je na natječaju 2013./2014. sa slikovnicom „Dobar plan“, ali i na natječaju 2014./2015. slikovnicom „Pozdrav s mora“. Zatim djevojčica Ema Agata Šamal pobijedila je na natječaju 2013./2014. slikovnicom

Ulaz u knjižnicu zabranjen

Elena Zadravec

„Anka Kroasanka“, a na natječaju 2014./2015. osvojila je drugu nagra- du. Dakle, djeca su i dalje motivira- na, imaju ideja, te se trude i dalje.

Tako je zadovoljeno nekoliko ciljeva ovog natječaja opravdanost čijeg se postojanja ne prestaje pot- vrđivati iz godine u godinu. Naime, ciljevi su projekta poticanje dječjeg likovnog i literarnog stvaralaštva, poticanje djece i mladih na smisle- no, aktivno i korisno provođenje slobodnog vremena; osvještavanje djece i mladih o njihovim pravima, problemu vršnjačkog nasilja, dis- kriminacije odgovornosti za okoliš, putem radionica, natječaja, slikovni- ca i izložbi; podrška djeci i mladima u razvijanju poštovanja i brige za zajednicu, volontiranju te promica- nju različitosti; senzibiliziranje djece

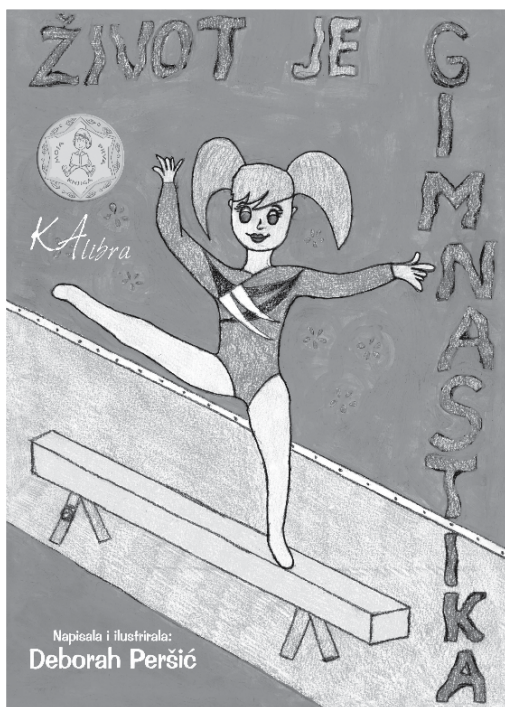
Slikovnice koje se tiskaju u sklopu projekta prodaju se školskim i narodnim knjižnicama, te ih čitaju djeca širom Hrvatske, posebice po školama koje sudjeluju u projektu. Procjenjuje se da slikovnice pročita oko pet do sedam tisuća djece svake godine

redovnih škola za probleme djece s posebnim potrebama putem izdavanja slikovnica koje se bave tom problematikom te identificiranje i poticanje darovite djece na stvaranje i kreativno izražavanje.

Svi koji bi željeli sudjelovati u tom sve prestižnijem natječaju, naj-

bolje je da se počnu pripremati već sada jer se u listopadu svake godine otvara novi natječaj za tu pedagošku godinu, šalje se obavijest svim školama, kao i obavijest o prijavama za radionice. Nakon toga organiziraju se radionice po školama, koje se odrađuju u studenom, prosincu i siječnju. Natječaj je otvoren do 31. ožujka, kada pristižu radovi koji se katalogiziraju. Tada prolaze dva žiriranja, te se završno žiriranje i izbor najboljih radova obavlja krajem travnja/početkom svibnja, a to rade naši književnici. Slijedi završna radionica na kojoj se provjerava autentičnost radova.

U prošloj je pedagoškoj godini odrađeno 20 likovno-kreativnih radionica, od Međimurja, Zagreba, Rijeke do Iloka i Slavonskog Broda, a organizatori su s radošću primijetili da se s porastom zanimanja za natječaj iznimno povećala i kvaliteta slikovnica. A kad se vide gotove otisnute slikovnice, na kojima bi već sljedeće godine moglo biti i njihovo ime, sigurno će mnoge male ručice prigrabiti boje i olovku kako bi sebi i svijetu pokazale kakvo se neotkriveno bogatstvo krije u njihovim mislima – spremno da se oslobodi i krene mijenjati svijet bojama i riječima.

Život je gimnastika

Deborah Peršić

MALA NAGRADA GJALSKI

Prozni biseri naših osnovnoškolaca

Ova je nagrada ustanovljena 1985. te se dodjeljuje za najbolje prozne literarne radove učenika osnovnih škola, za uratke pisane na standardu i dijalektu

**Hrvoje
KOVAČEVIĆ**

Veliki Charlie Chaplin jednom se, zabave radi, anonimno prijavio na jedan od tada brojnih natječaja imitatora Charlija Chaplina. Osvojio je treću nagradu. Prosudbeno povjerenstvo jednostavno ga nije prepoznalo iako su članovi povjerenstva nastojali pošteno odraditi svoj posao.

Jednako su tako članovi povjerenstva za dodjelu *Male nagrade Gjalski 2016.* pošteno odradili svoj posao, pažljivo su pročitali sve pristigle radove (bilo ih je 62 iz 16 škola) te su donijeli odluku o nagradama i pohvalama.

Mala nagrada Gjalski ustanovljena je 1985. te se dodjeljuje za najbolje prozne literarne radove učenika osnovnih škola, za uratke pisane na standardu i dijalektu.

Pristiglo je mnogo kvalitetnih radova, članovi povjerenstva dugo su vagali kako će raspodijeliti nagrade i pohvale. Onima koji se u konačnici nisu našli među odabranima čestitam na sudjelovanju te im preporučujem da se sjete Charlija Chaplina i njegova pokušaja.

Iskreno se nadam da će ih ovakav ishod samo navesti da i

dalje pišu kao što su i mene osobno odluke raznih povjerenstava navele da idem dalje.

Dobro, toliko o onima koji nisu nagrađeni (a napisali su dojmrljive uratke), pozabavimo se sada onima koji su osvojili nagrade:

Helena Dolovčak, učenica osmog razreda iz OŠ Antuna Mihanovića, Petrovsko napisala je odu slobodi pod nazivom „Draga gospođo Slobodo!“ Mlada autorica bavi se temom kojom se bavi većina njezinih vršnjaka (a i ozbiljnih pisaca) – živimo u svijetu koji nije onakav kakav bi trebao biti. Helena je pritom uspjela sva ta nezadovoljstva trenutačnim stanjem artikulirati u sjajnu priču, jednostavnu, ali snažnu, vrlo pismenu i pomno promišljenu.

Drugu je nagradu osvojila Lorena Filko, učenica šestog razreda OŠ Antuna Mihanovića iz Klanjca. Dvije godine mlađa od Helene, Lorena se razigrano bavi ljudskim vrlinama i manama smještajući priču „Ljubičasto“ u svijet patuljaka. Pritom iznimno vješto vodi priču, uspijevajući održavati znatiželju čitatelja do same pametno osmišljene završnice.

„Štefek Tabuklin i velike čude“ naslov je priče kojom je Roko Knezić, učenik šestog razreda iz Oroslavja osvojio treću nagradu.

Helena Dolovčak uspjela je sva nezadovoljstva trenutačnim stanjem artikulirati u sjajnu priču, jednostavnu, ali snažnu, vrlo pismenu i pomno promišljenu, te osvojila prvu nagradu

Otkrio nam je kako je na ovim prostorima otkrivena vatra. Zapravo se u veseloj, duhovitoj priči bavio muško-ženskim odnosima koji takvi kakvi su danas, prema njegovu mišljenju, sežu i u pretpovijest. Kao i Lorena, Roko izuzetno vješto vodi radnju, pripovijedanje mu je bogato malim, efektnim obratima i iznenađenjima.

Na kraju (iako su one na samom početku ove lijepe, književne priče) svakako treba odati priznanje mentoricama – Mariji Bolšec (Petrovsko), Barbari Beronja Manojlović (Klanjec) i Vesnici Kantoci (Oroslavje).

Ovdje sam spomenuo samo mentorice nagrađenih radova, ali čestitke zaslužuju sve učiteljice i učitelji koji potiču maštu i razvijaju kreativnost svojih učenika.

Mom prijatelju

Sjećaš li se dana kad si me čekao strpljivo kraj ograde? Tužna pogleda. I kako su samo uvijek zasjale te tvoje tamne oči kad si me napokon ugledao. Kako su se prosipale zvijezde iz njih od silnog veselja. Kako si važno išao uz mene do kuće. Ponosno i zadovoljno sve dok me nisi dopratio do kućnog praga i tek onda ti je srce bilo na mjestu.

Sjećam se maminih priča kako si strpljiv bio sa mnom dok sam bila tek malena djevojčica i dozvoljavao mi da se držim za tebe dok sam jedva slagala prve korake.

Ili pak onda kad sam se izgubila u vlastitom dvorištu, a ti jadan nisi znao bi li me ostavio samu ili bi ipak otišao tražiti pomoć. Glasno si dozivao moje roditelje i time me samo još više plašio.

A kako si se tek borio za mene. Nitko me nije smio krivo pogledati. Ti si odmah stao pred mene i prijeto pogledom.

Kako mi nedostaješ.

Bilo je znakova da ćeš otići. Ta tvoja siva bradica kojoj smo se smijali i od milja te radi nje zvali djed. Zatim tvoj teški korak. Vukao si jedva noge dok si hodao, ali si me svejedno opet čekao da se vratim iz škole. A kako si se tek teško dizao, a ipak nikada nisi pustio ni glasa zbog te boli.

Kako mi nedostaješ.

Dolazim do ograde, a tebe nema. Čekam. Nadam se, evo, sad ćeš se odnekud pojaviti. Možda si negdje iza kuće. Možda si zaspao pa si zaboravio da trebam doći. Tražim te na terasi na tvom omiljenom jastuku, a tamo više nema ni jastuka ni tebe.

Maštam kako si još uvijek tu. Maštam o tvom veselju kad si uz mene. Maštam o tome kako te nije odnijelo vrijeme. Još smo najbolji prijatelji, a tebe nema. I boli me to. Boli me ta praznina i tišina koja je ostala iza tebe.

Ono tvoje meko paperje iza uha.

Kako mi nedostaješ.

Moj najdraži prijatelju. Nadam se da si sretan u nekom drugom svijetu. Da ne znaš što je bol ni što je tuga.

Draga moja najdraža njuškice. Dragi moj Kasperu. Dragi moj psu.

Magda Slovenec,
8.r., OŠ Krapinske Toplice
Voditeljica: Sonja Kuštan, prof.

Ljubičasta

Živjela jednom tri brata, tri patuljka - Omer, Man i Lan. Bili su visoki tek jedan metar. Omer je bio najstariji. Imao je dugu sivu razigranu bradu, brkove, vječno crvene obraze, tamne krupne oči, malen prćast nos, pjege po obrazima, duboke bore na čelu i crvenu kapu. Man i Lan bili su blizanci, što je često kod patuljaka. Jednako su izgledali i gotovo jednako se oblačili - jedino po čemu su se razlikovali bijahu njihove kape. Man je imao žutu, a Lan zelenu.

Patuljci svoje kape jako cijene. Svatko dobije svoju prilikom rođenja. Boja kape opisuje patuljka koji je nosi. Crvena znači pohlepu, žuta toplinu, zelena brižnost, plava povjerenje, a boja koju svi patuljci priželjkuju, a tako je rijetka, ljubičasta je boja. To je boja dobrote, nesebičnosti, a onda i moći. Postoji prodavaonica kapa za slučaj da netko svoju izgubi, ali patuljci ih smiju kupovati jedino u boji koju su dobili pri rođenju. Ljubičaste kape najskuplje su kape u trgovini.

Omer nikada nije bio zadovoljan bojom svoje kape. Nije ni čudo, s obzirom na ono na što je ukazivala. „Zašto, zašto sam baš ja morao dobiti crvenu? To je najgore što mi se moglo dogoditi!“ nezadovoljno je uzvikivao Omer kad god bi se pogledao u ogledao.

Jednog jutra, dok su Man i Lan još spavali, Omer je, u koloni starijih patuljaka koji su ondje svakoga dana radili, krenuo u rudnik noseći veliku torbu za zlato i svoj ručni alat. Kopao je, poput ostalih, na početku jer dublje nije bilo mudro ići. Rijetki su zalazili u dubinu, a još ih se manje odande i vraćalo.

Taj dan Omer opet nije naišao ni na kakav „ulov“ pa, kad su ostali patuljci otišli užinati, on iskoristi priliku i požuri u zabranjeni dio. Nije se obazirao na znak koji je upozoravao na opasnost od urušavanja. Neko je vrijeme nervozno hodao dugim, mračnim i uskim hodnikom i razgledavao njegove zidove, kad mu odjednom zaigra brk: „Palca mi moga! Nije li to najveći grumen zlata koji sam ikad vidio?! Pa što radi ovdje na putu? Ha! Brzo ću ga spremiti u svoju torbu da se ne bi ispostavilo kako ga je netko izgubio! Nema boljeg nego zaraditi, a da se ne oznojiš!“ Odmah je spremio svoje stvari i požurio kući. „Kamo ideš, Omere?“ vikali su za njim ostali patuljci, a on im je, kamena lica da netko slučajno ne shvati što se događa, odgovarao da mu je za taj dan dosta jer opet nije imao sreće.

Događaj je zatajio starijim patuljcima, ali i Manu i Lanu. Da ga je netko pažljivije promatrao, mogao je naslutiti da nešto s njim ne valja. Bio je neobično tih i izgledao kao da ga nešto muči. Nije njega mučilo ništa. Kad bi ostao sam, poskakivao je tako visoko i lagano kao da će poletjeti od sreće.

Sljedećeg dana Omer odluči ostati kod kuće i odmoriti se malo od posla u rudniku. Odmarao se, odmarao i razmišljao što će kupiti za nađeni grumen zlata. Prelistavajući kataloge obližnjih prodavaonica, za oko mu je zapeo katalog prodavaonice kapa. Uzalud je gledao kape – nijednu nije mogao kupiti jer svoju nije bio izgubio. Kako bi si olakšao dušu i riješio se griznje savjesti, pomisli: „Zakon o kapama već odavno ne postoji! A što da i postoji?! Što mi se može dogoditi? Ništa!“ Tako misleći, uputi se Omer u prodavaonicu.

Kad je onamo stigao, bio je iznenađen. Nikada nije bio ni u jednoj od prodavaonica kapa i nikada nije vidio toliko novih i lijepih na jednome mjestu. Sav zanesen, pozdravi prodavača pa ga upita koliko, naravno, košta ljubičasta.

Prodavač mu odgovori da ima sreće jer joj je nedavno snižena cijena i sada košta samo pola kilograma zlata. Omer je bez razmišljanja pristao. Nije ni isprobao kapu, samo je rekao „Uzimam!“ i, zgrabivši je, otišao.

Bio je to velik trenutak za patuljka Omera. Prvi put bio je gologlav. Njegova je crvena kapa, eno, pod krevetom ležala onamo odgurnuta nogom. Ljubičastu je držao kao da drži nešto što nije s ovoga svijeta. Gledao ju je očarano, s osmijehom od uha do uha. Kad ju se ipak usudio staviti na glavu, pogledao se u ogledalo i ponosno viknuo: „Brka mi moga! Ovako dobro nisam izgledao od... hm... pa nikad!“

Potrčao je Omer, sav sretan, po kući napraviti krug-dva, kad odjednom pala mu kapa. „Malo mi je velika!“ zaključio je i odlučio ju suziti, ali nigdje nije mogao pronaći ni igle ni konca. Kao da su u zemlju propali. A kao da su u zemlju propale i sve gumice i sve špagice koje su se dotad nesretno povlačile po kući.

Pokuša Omer nakon toga kapu suziti drvenim grančicama. Pronađe vani dvije male, lijepe i savitljive, ali dok ih je nosio u kuću, spotaknu se o kamen, grančice mu ispadoše iz ruku i izgubiše se u hrpi lišća koje je na pragu čekalo da ga se pomete.

No nije odustao. Za ljubičastu kapu vrijedilo se boriti. Prazninu kape natrpa Omer liščem, u ovo se stvarno pouzdao, ali čim je prvi povjetarac puhnuo, već je bila na podu.

Nakon još nekoliko neuspjelih pokušaja zadržavanja kape na glavi, Omer zastane i zamisli se: „Jesam li trebao zadržati svoju staru, crvenu kapu? Ona mi je oduvijek pristajala. Moram li se promijeniti da bih dobio što želim? Ljubičasta će mi odgovarati kad se promijenim. Bar se nadam... Da, to je to, nisam je zaslužio. Još.“

Shvatio je da se mora promijeniti želi li ljubičastu kapu. Da mora postati dobar. Ljubičasta je ipak, prije svega, boja dobrote i nesebičnosti.

I tako se Omer sa svojom crvenom kapom na glavi i ljubičastom u ruci, uputi vratiti onu nesuđenu u prodavaonicu. Nije bio tužan jer je vjerovao da će ju jednog dana ipak zaslužiti. Za sada je, znao je, vrijedilo: „Bolje ‚crveni‘ vrabac u ruci nego ‚ljubičasti‘ golub na grani!“

Lorena Filko, 4. r. L.

OŠ Antuna Mihanovića Klanjec

Mentor: Barbara Beronja Manojlović

Draga gospođo Slobodo!

Pričali su mi o Vama. Rekli su mi da su, kad ste Vi vladali, nekada davno, mogli izlaziti na ulicu bez straha da će ih pokositi kiša metaka ili zgaziti kakav tenk. Rekli su kako su se mogli družiti na igralištima i igrati nogomet te da ih nitko nije htio ubiti. Rekli su mi da su imali vode i hrane. Jeli su svakog dana, zamislite, tri obroka. Mislim da su to nazivali doručak, ručak i večera, a jeli su ih ujutro, u podne i navečer. Govore kako su se mogli smijati jer su imali snažan razlog za to – Vas, Slobodu. Kažu mi da sam ja bio još jako malen kad je sve to bilo moguće i da se ja toga ne mogu sjetiti. Kako lijepu bajku pričaju.

Prije nekoliko dana, oko dva u noći, oglasila se sirena, ali nitko se nije obazirao. Svi smo ionako već, ne pamtim od kada, u podrumima i skloništima. Krajičkom oka vidio sam susjede kako s ruksacima na leđima napuštaju podrum i jure prema polju žita pa dalje prema rijeci. Upitao sam majku zašto bježe, a ona mi je rekla da traže Vas, gospođo Slobodo. Nadam se da su se smjestili u Vaše krilo i da su sretniji.

Danas sam jeo koricu kruha tvrdu poput kamena koju sam našao kraj rupe u zidu koju je načinila ona paljba pred tri dana. Već dugo nisam tako gozbovao. Nisam rekao majci da sam našao taj komadić kruha jer sam znao da bih ga onda morao dijeliti s drugima. Kajem se zbog toga što sam to prešutio, ali što bih drugo učinio kad mi je tako prijalo?

Teta mi je jučer pričala kako ću te jednog dana pronaći. Rekla je da se skrivaš od nas ljudi jer se plašiš da te ne povrijedimo. Znam da nam je to u krvi, ali, znaš, nismo svi takvi. Upozorila me da si možda skrivena ispod kakva teška kamena ili u tučku nekog nježnog cvijeta. Ja tako priželjkujem da te držim u ruci, da osjetim tu snagu i toplinu o kojoj mi svi govore. Ona je danas ujutro otišla na ulicu vidjeti ima li vode i hrane u blizini i još se nije vratila. Majka se boji da ju je dotakla kobna ruka smrti.

Kad ih bar na jedan sat, ma samo na pet minuta, mogao dotaći Vašu haljinu ili pomilovati Vašu kosu, ja bih bio najsretniji dječak na svijetu. Ali mama mi priča kako su Vam rastrgali haljine i počupali kosu oni koji sada vani pale tragove našega postojanja. Kaže kako niste sretni i da želite izaći iz njihovih ruku. Ja vjerujem da ste Vi snažnija od tih krvnika. Vjerujem kako znate tko za Vama žudi više i znam da ćete me pronaći jednoga dana u ovome skućenu podrumu. Tu provodim dane i pokušavam pronaći komadić neba kroz onu rupu u zidu.

I mislim da se papir neće slomiti pod teretom mojih jada i mojih želja pa smatram da će ovo pismo opstati do toga dana. Do skorog viđenja, gospođo Slobodo.

Onaj Kojem Pokušavaju Ukrasti Život !

Helena Dolovčak,

8. razred OŠ Antuna Mihanovića Petrovsko
Učiteljica: Marija Bolšec

U povjerenju rečeno

„Tko sam ja?“ pitam se često. Od takvoga razmišljanja zaboli me glava, a odgovora ni od kuda. Najbliže odgovoru bilo je kada sam rekao ujaku da sam dječak sa sto stvari na pameti, a ne znam koje su mi prioritete u životu. Valjda sam još u razdoblju kada se tražim. Možda to mora tako biti. Svejedno nikada nikom ne bih priznao da mi Netko očajno ponekad fali. Nekada sam znao odgovor, a danas kao da tih dana nije ni bilo. Zapravo sam samo mislio da znam ili je to umjesto mene u meni govorila moja majka.

Nešto je ipak usadila u mene i nikad se toga neću riješiti. To je sigurno ljubav prema humoru. Ne mogu dan preživjeti da se barem jednom pošteno ne nasmijem. Kažu da je smijeh lijek. Moja je majka gore u nebu sigurno sretna jer se volim smijati. Ponekad se u snu i ona sa mnom smije. Druga su mi strast filmovi. Volim ih do kad pamtim. Pretpostavljam da sam i to naslijedio od majke. Otkad je umrla pomalo sam izgubljen. Teško mi je to bilo kome priznati. Svi me pitaju kako sam, a moj je odgovor samo jedan. Dobro sam. To, vjerujem, svi očekuju da kažem, a ja osim toga i ne mogu nešto drugo reći. Moja obitelj je zapravo prilično funkcionalna. Pomažemo jedni drugima, uveseljavamo se, ali bez mame nije to to.

Kažu da jedno zlo ne dolazi samo. Tako je moj tata nedavno operiran i svi smo bili jako zabrinuti. Nije bilo mame da nas utješi i kaže da će sve biti u redu. Ipak, navikavamo se. Tata se na svu sreću oporavio. On i moja starija sestra odlično se skrbe za mene i brata, a ako zapne, susjedi priskaču u pomoć. Hvala dobrim susjedima. Oni i ne znaju koliko ih cijenim. Život tako teče i odnosi mnogo sjećanja. Na majku me sjeti dolazak rođaka jer oni nas posjećuju kao i onda kada je bila živa. Kad god dođu postavljaju jedno te isto pitanje: „Imaš li curu?“ Odgovor je također uvijek isti: „Da bar!“ Naime, sebe smatram duhovitim i brižnim mladićem i ne mogu shvatiti zašto još nemam djevojku jer mislim da me takvim i drugi smatraju. Dobro, nije da postoji neka cura koja me posebno zanima. U redu. Lagao sam. Postoji. Itekako postoji. I sada mi fali majka. Njoj bih sigurno priznao svoju ljubav, a ona bi me savjetovala. Postoji ta jedna cura, ali ona živi u Varaždinu, što i nije tako blizu. Ne mogu dočekati ljeto kad će doći ovamo na praznike. Praznici su sve bliže, a ja i dalje ne znam kako da joj priđem. Mama bi sigurno znala. Mislim, tata je u redu i sve to, ali nekako prelako plane. Sve uvijek mora biti po njegovu jer misli da je jedino njegov način ispravan. On će teško reći ikome osim sebi da je u pravu. Na dan kad on to kaže, grifoni će letjeti po nebu, a ribe trčati. Zato je i tako teško s njim, ali tata mi je pa ga volim. Kako ću to riješiti s djevojkom, ne znam. Možda nekako sve dođe na svoje.

I to je moj život ukratko. Znam da zvuči komplicirano, ali nije. Možda će me netko i žaliti, iako ja to ne želim. Zapravo je poprilično zabavno živjeti kad imaš prijatelje kao što su moji. Uvijek su spremni na ludosti pa često upadamo u nevolje, ali nam nikad nije dosadno. I smijemo se životu.

Karlo Koret,

8.r, OŠ Antuna Mihanovića Petrovsko
Učiteljica: Marija Bolšec

Štefek Tabuklin i velike čude

Ja se zovem Štefek Tabuklin. Ne znam baš točne kulike imam let. Veliju da sem mlad. Moja ženica Barica Tabuklinava, naši mali kuštrafci Francek, Tuplek, Kamenek i ja živime v najlepše kamene ljuknje kre potoka. Mislim da se bume skore morali znovič seliti, ali ne znam baš točne kam. Mi sme jedna moderna obitelj. Obliečeni sme v zadnje primerke oblieke od medvedave kuože. Vsi imame iste frizure - kuštrave i duge lasi. Neda nam se česati, mi sme si najlepši ovak prirodni. Več si duge štundierame kak bi si nekak zaštitili ove svoje noge, ali nikak da nam dojde na pamet neke poštenoga. Zate sme mi još naviek liepe bosu. Barem nam se noge furt ljuftaju i nigdar ne smrdiju. No dobre, da nej ja bil preveč dosaden s tiem kak sme mi jake liepi, idem vam ja povedati kaj se dogodile v moje družine prije nekoga cajta. Neke za ne poverovati!

Zbudil se još jen liepi, sunčani i divlji dan. Mam v jutre sem naredil svoje ženice da naj v šume nabere pune črne kuglic kak bi si male poslatkili pokle obeda. Se razme, imiela je ona mam i jen poseben posel za me. Zaželjela si je medvedavu kožu za novu opravu, ali, Bogek moj dragi, štuela je da ta koža bude črlene-smeđe farbe. De je opće čula za takvu farbu? De da ja najdem takvuga medveda? Ajde dobre, neke bum valjda zmislil, sem si gruntal. Tak sem vam ja prešel v lov z svojami pajdaši z naše družine. Morali sme vloviti barem dva medvede i tri srne jer je ovu našu družinu nemoguče nahraniti. On jeden novi dlakasti i mišičavi pajdaš je pripretil nove kline za lov. Male starešem kuštrancem, teri još nisu pri redu za iti v lov, sem naredil da naj sami probaju vloviti nekakvu ribu. Več nam se si zubi klecaju od toga trduga medvedavuga mesa. Morali bi si tu i tam pojediti neke lakšuga, inače bume si po času ščrbavi.

Lov je tie dan bil pravi! Vlovili sme pune več toga nek kaj nam trieba. Moram vam povedati, dosta sme se pomučili oko medveda. V jenam času niesme znali e on lovi nas ili mi njega, ali senek sme mi na kraju pobiedili. Same, znate kaj? Niti jen nije bil črlene-smeđe farbe. Strah od medveda nije bil niš prema onamu kaj me čakale gda sme se vrnuli v našu ljuknju. Moja ljubljena Barica Tabuklinava, najkuštravieša v ciele naše družine s najnježnejšami mišičastami rukami, skroz na skroz je ponorela gda je vidla da sem je pak donesel kožu v proste smeđe farbe. Kamenje je letele na se strani, a fine slatke kuglice mi je zabranila za još tristo liet kaj su pred nami. Ma još sam i dobre prešel. Gda je stegnula ruku prema velikami kameni, senek je male zastala. Sigurne si je na brzinu zgruntala da su je prežmefki. Nie ih hitila na me nek je počela nabijati z jednam kamenam po drugamu. Da ste ju same vidli, bila je huda ke rašpa! Misli sem si, bolje da mučim, bu ju prešle.... Zate vrieme, naši mali kuštranci su se već dograbili mesa. Kak da nisu sto liet jeli!

V jenam času gda sem pogledal prema svoje drage Barice da vidim e su ju možda vrugi pustili i e se je vmirovila, videl sam neke jake čudnega. Z one kamene z terami je nabijala, pojavile se neke čudne. To vam je prve bile biele pa za tiem sive pa žute i na kraju črlene. Nisem mogel verovati da je moja Barica tak huda da je i kamenu bile teške pa je počrlenel. Vsi pajdaši i njihove ženske su mam dobiežali da vidiju kaj to je. A moja Barica? Ona je i dalje nabijala po kamenju kak da je ponorela.... One kaj sme vidli da se pojavile med kamenjem je se više rasle. Moram vam reći, bile me je male strah. Mislil sem si, ova moja Barek je izgleda coprnicica kad takva čuda zmišlja. Najemput sme vsi primietili da oko toga kamenja postaje tople, a onda po času i vruće. Mali kuštranci su mam počeli stezati svoje rukice s komadima mesa prema tom čudu. Razrogačili oči gda sme vidli da je mese počele mijenjati farbu i da nekak fine i liepe diši, a kuštranci su ga počeli se bržeše žvakati i gutati. Mislil sem si, gdo ih bu sad tek nahranil? Pokle nekoga časa, konačne je i moja Barek prestala nabijati po kamenju. Ne zate kaj više nije mogla ili zate kaj bi ju bile strah. Ta vam

ženščica ničemu nije strahu. Stala je zate kaj joj je bile prevruće. Mislil sem si da se bu saki čas vužgala. Nieki moji pajdaši su se splašili pa su počeli hitati grane na te čude, a čude je se više rasle i bile nam je se toplieše. To nam se nekak počele dopadati. Bil sem tak gizdaf na svoju Baricu jer ona je zapraf otkrila te čude od teruga nam je liepe tople i od teruga je mese fineše i mekšeše. Naš najmlajši kuštranec Kamenek nekak jake čudne govori i od njega morete sakojake čudne rieči čujti. Biežal je oko toga čuda i najemput počel kričati: "Ogenjek, Ogenjek!" Pogledali sme se i brze dogovorili da bume čude nazvali Ogenjek. Naše življenje je jake liepe, a zdaj je postale još lepše. Nemame pune brig i nič nam pune nie trieba. Važne nam je same da imame kaj za jesti, neku dobru ljuknju za spati i male drevnih grani da si zakurime ogenjek. Baš si neke gruntam da bi mogli male zrihtati ovu našu ljuknju, narisati nekakvuga medeka ili možda moju Baricu kak nabija po kamenju. Naj se zna da je ovde nešči živel i naj se zna da sme mi zmislili ogenj. Ne znam zake, ali mislim si da se bu još pune pripoviedale o našem čudu. Joj, da bi barem još mogli neke zmisлити za ove naše guole noge. Morti gda drugi put rasrdim svoju Baricu...

Roko Knezić,

6. r. Osnovna škola Oroslavje
Mentorica: Vesnica Kantoci

Prek plota

Posle nedeljne propovedi v cierkvi, najlepše je male prileči i predehnuti. Ivek je, kak i sake nedelje, gledal *Nedjeljom u dva*. Oči su mu se već počele sklapati gda je čul nekakev krič. Lecnul se i mislil da je emisija odjemput postala zanimljiva, ali se prevaril. Voditelj i gost su se kulturne spominjali, kakti gospoda, makar se vidlo da bi se najrajše zgrabili prek stola. Čim je stišal televiziju, krič je bil još glasnejši. Kak detektiv se nagnul na oblok i imal kaj videti - *Nedjeljom u dva* na svojem dvorišču.

Barica i Štefica, najbolše pajdašice i susede, furt su imale kaj za pripoviedati. Ciele sele je znale da imaju duge jezike, a one su se falile da je to talent teri se prenaša z kolene na kolene. Kak ih politika nije zanimala, tu nedelju jezike su viežbale i v cierkvi za vrieme meše. Za dopune i replike zestale su se posle obeda, prek plota. Dok su preteple se selske probleme, na red su došle financije. Raspravljale su kuliku tera ima penziju. Barica se počela žaliti kak je njejna penzija najmenjša v Zagorju, a Štefica joj nije dala za praf. Poklopila ju je pak su se posvadile. Mahale su z rukami i držale se za plot črlene v licu. Da ste bili tam, nafičili bi se dost novih rieči. Svadile bi se tak valjda dvije vure da nije došel Ivek. Pital ih je o čem se dela, a one su obadvie počele pripoviedati v iste vrieme kak deca v prvem razredu. Ništ nije razmel pak je rekel Barice nek ona povije koj je bile. Gda mu je poviedala radi čega su se posvadile, lasi su mu se zdigle. Stal je med njih i saku pital kuliku točno tera ima penziju. Na kraju je zišle da jena i druga imaju jednaku.

Ivek je zaniemel, a one su se pogledale i nasmejale. Dogovorile su se da se zutra v iste vrieme vidiju tu - prek plota.

Magdalena Škreb

5. razred, Osnovna škola Konjščina
Mentorica: Kristina Južo

Za prolivenim mlijekom ne valja plakati

Šest mi je bilo godina. Vrlo kratak životni vijek. Što sve šestgodišnjak može teško je odraslom shvatiti. Sada se nekih događaja iz djetinjstva sramim i najradije bih da ih ne moram slušati kad ih, kao moje bisere, prepričavaju stariji. Oni su jako pametni i vrlo rado iz naftalina izvlače zgrade svojih vrljih sinova.

Kako divno jutro! Izvlačim se iz kuće jer ne želim jesti pekmez na kruhu, a još manje pečena jaja. Već u svojoj sobi osjetio sam miris pečenih jaja. Rado bih pojeo nutelu, ali znam da je više nema jer sam jučer odnio skrivečki staklenku u krevet i polizao je.

Stojim na kućnim vratima, a sunce me bocka želeći mi dobro jutro. Dvorištem se razliježe jutarnji koncert životinja u tko zna kojem duru ili molu. Razmišljam kao pravi gazda što bih mogao raditi, a oko mene mnogo poslova. Odjednom se iz orkestra izdvoji alt moje kravice Katicice. Ah, vrijeme je za mužnju! Još se u tome nisam okušao.

Okrenem se i ostavim dvorište iza sebe pa pravac kupaonica. Moja baka ima oči i na leđima pa više iz kuhinje: „Kaj još ne spiš? Pak ti vrag ne da mira!” Ona često priziva vraga pa to meni dođe kao dobro jutro. Htjela bi unuka koji ide spavati s kokošima, a budi se oko podneva. Takve su sve unukočualice. Bravo ja! Nova riječ!

U kupaonici između kade i umivaonika smjestio se crveni lavor. U mojoj glavi bit će to divna muzilica. Šuljajući se poput tajnih agenata iz američkih sapunica, spustio sam se niz stepenice. U kuhinju nisam ni pogledao. Mislio sam, ako pogledam, da će me baka vidjeti. Tako oboružan hrabro sam sjeo na mali stolčić (kako sam vidio baku) i potegao Katicicu za mlijekocurilicu kako sam zvao sise. Katica je bila divno strpljiva. Nisam pomuzao litre mlijeka, već nekoliko decilitara. S lavorom u rukama ponosno sam krenuo prema kući. Tridesetak metara na stazi pred kućom spriječio se kamem, a ja sam završio poput vreće pšenice na njoj. Rekao bih samo da je nisam poljubio. Na mojoj glavi je završio crveni lavor. Digao sam se brzo poput zeca. Niz moje lice lijevalo je bijelo slatko mlijeko pomiješano sa slanim suzama. Takav sam završio na vratima kuhinje. Moja baka je u tom trenutku okretala u zraku palačinku (naravno namijenjenu njenom unuku), koja je od zaprepaštenja, završila na njenoj sijedoj glavi. Vjerojatno nikada nitko ne bi za tu moju sramotu saznao da u kuhinji nije pio kavu djed. Tog trenutka oči su mu zasvijetlile poput lampiona, usne se razvukle u grohotan smijeh, a ja sam još jače zacmolio misleći kako će okolici i svijetu prepričavati kako ima pametnoga unuka.

I što još reći? Da nije takvih događaja što bismo mi pisali svake godine za zadaću. Nisu događaji zečevi pa da ih kao mađioničari izvlačimo iz rukava.

Luka Poslon,

6.r., OŠ Antuna Mihanovića Petrovsko
Učiteljica: Marija Bolšec

Čovjek s Bukovca

Na pitanje kako je on odlučio postati novinarom, Milčec je odgovarao da je za to zaslužan glasoviti romantični film 'Praznik u Rimu' u kojem su glumili Audrey Hepburn i Gregory Peck. Slavna mršavica bila je u filmu ljupka princeza, a Peck, naravno - novinar

Josip LAČA

Vijest o smrti novinara i književnika Zvonimira Milčeca zatekla me u Dubravcima. Otkad sam u mirovini, dio ožujka ili travnja, ovisno o vremenskim uvjetima, obično provodim u rodnom selu baveći se maslinama. Kad smo moja braća i ja, još za očeva života i na njegov nagovor, ždrijebom podijelila zemlju, slučajno se dogodilo da su mi pripale parcele uglavnom bez maslina. Zato sam bio prisiljen saditi nove, mlade, njih osamdesetak. To nije previše za obradu, a kad je godina rodna, imam svoga ulja barem za dvije godine, jer nitko ne jamči da će sljedeće godine masline ponovno roditi. Ivan Kušan mi je svojedobno govorio da svaki Talijan koji drži do sebe uživa u ulju iz svoga maslinika. Spominjem masline zato jer me vijest o Zvonkovoju smrti zatekla usred posla pa se nisam mogao vratiti u Zagreb i pridružiti mnogim Zagrepčanima koji su ga s velikim poštovanjem ispratili na vječni počinak.

Nisam poslao ni brzopjav gospođi Vjeri, njegovoj udovici, jer sam smatrao da u jednoj rečenici ne bih mogao izraziti ono što sam u tome trenutku osjećao. Zato sam sjeo za računalo i napisao joj pisamce, prisjećajući se u njemu Zvonkovih i mojih putovanja po Dalmaciji i druženja u Zagrebu, pa i u njihovu domu na Gornjem Bukovcu.

Čitao sam „Večernji list“ još od

studentskih dana u Zadru, a najredovnije sam ga kupovao subotom, najviše zbog Nagradne priče s prepoznatljivim ilustracijama Fedora Vaića, sanjareći da će se jedne subote pojaviti i moja priča, ali priče nikako da počnem pisati. Nalikovalo sam tada na čovjeka koji se nada dobitku na lutriji iako ne kupuje srećke.

„Večernjak“ pod rukom

„Večernji list“ u to se doba kupovao i zbog glasovite svakodnevne Crne kronike i Malog (zapravo velikog) oglasnika subotom. List nije izlazio nedjeljom, pa kad bi se sve pročitalo, prije kraja nedjelje, na red je dolazila i priča koju su čitali i oni koji nisu uzimali knjigu u ruku. Imao je „Večernjak“ i kulturnu rubriku s redovitim književnim, kazališnim, filmskim, glazbenim i likovnim kritikama i osvrtima. Držati „Večernji“ pod rukom u Dalmaciji značilo je izlagati se određenim sumnjama: ili si ljubitelj Crne kronike, osmrtnica, prizeman čovjek, dakle, koji pomalo nastrano prati tuđe nesreće, ili si prikriveni hrvatski nacionalist koji previše voli Zagreb, a ljubav prema Zagrebu dijelu Dalmatinaca uvijek je bila pomalo zazorna. Druga je stvar nositi pod rukom službeni, republički, većinom dosadni plahtasti „Vjesnik“ ili jugoslavensku „Slobodnu Dalmaciju“ s neskrivenim okusom autonomastva. Baš zato je upravo ono građansko, zagrebačko, pa i purgersko, što je zračilo iz „Večernjaka“, na jugu Hrvatske bilo „pod vječnom prismo-trom“ antizagrebački raspoloženih

pojedinaца. I to je bio jedan od razloga moga kupovanja, čitanja i nošenja pod rukom toga lista. Nije nevažno spomenuti da su u „Večernjem listu“ mogli objaviti priču pisci s takozvanih „crnih lista“, koje se u „Vjesniku“ ili „Slobodnoj Dalmaciji“ nije smjelo ni spomenuti.

Jedan od stupova tih novina bio je Zvonimir Milčec, novinar od zanata, reporter i feljtonist na tragu Šenoe, Matoša, Krešimira Kovačića i Vjekoslava Majera. Kad smo se upoznali 1976. godine, u vrijeme pojave u „Vjeverici“ njegova romana za djecu „Zvižduk s Bukovca“, činilo mi se da se upoznajem s čovjekom kojega već godinama znam, samo što iz nekih neobjašnjivih razloga on ne poznaje mene, svoga redovitog čitatelja. Naravno da sam mu to rekao i da smo se tomu smijali i brzo se sprijateljili.

Za roman „Zvižduk s Bukovca“ Milčec je s Brankom Hribarom („Adam Vučjak“) dijelio nagradu „Grigor Vitez“ 1976. godine, a sljedeće je u Beogradu dobio i nagradu „Mlado pokoljenje“. Poznato novinarsko ime pridonijelo je slavi istoimenoga pisca za djecu, pa mi nije bilo teško

Milčecu organizirati nekoliko turneja po Dalmaciji, pogotovo kad je 1980. godine objavljen nastavak romana pod naslovom „Posljednji zvižduk“.

Ugodno i korisno

Počeli smo uspješno sa Zadrom i okolicom. Na susretima je mlade čitatelje, osobito članove novinarskih grupa, zanimalo kako se postaje reporterom. Od pravoga novinara dobivali su kratke i jasne odgovore. Na pitanje kako je on odlučio postati novinarom, Milčec je odgovarao da je za to zaslužan glasoviti romantični film „Praznik u Rimu“ u kojem su glumili Audrey Hepburn i Gregory Peck. Slavna mršavica bila je u filmu ljupka princeza, a Peck, naravno - novinar.

Kadikad je Milčec povezivao književne susrete u školama s novinarskim zadaćama. Tako je bilo i kad je gostovao u splitskim školama. S uredništvom „Večernjaka“ dogovorio je da će napraviti veliki intervju s Miljenkom Smojom, koji je osamdesetih godina prošloga stoljeća bio na vrhuncu popularnosti. Prema njegovu scenariju bila je snimljena TV serija „Velo msto“, a u „Nedjeljnoj Dalmaciji“ izlazili su

Druga polovina osamdesetih godina u Mladosti je bila u znaku Zvonimira Milčeca. Najprije je 1986. objavljena njegova knjiga feljtona o starom Zagrebu 'Pozdrav iz Zagreba', ilustrirana starim zagrebačkim razglednicama. Knjiga se izvrsno prodavala jer je sadržajem i formatom bila prikladna za dar, ali i zbog jedne činjenice koja je svima bila oči: na više od trideset razglednica vidio se Fernkornov 'Ban Jelačić'

njegovi duhoviti dnevnički zapisi i reportaže s putovanja po jugu Hrvatske. Ali nije sve proteklo jednostavno kako sam mislio i očekivao.

Lijepo smo sve bili dogovorili. Na blagajni Mladosti u Ilici 30 Milčeca je čekao putni nalog i novac, trebao je samo nabaviti zrakoplovnu kartu i sletjeti u večernjim satima u zračnu luku u Kaštelima. Već sam bio u Splitu, pa sam požurio u Resnik i na terasi čekao izlazak putnika iz zrakoplova, ali među njima nije bilo piščeva prepoznatljiva lika. Mислеći da mi je možda promakao, sišao sam do izlaza za domaće letove, ali ni ondje ga nije bilo.

Bila je to zadnja zračna veza toga dana iz Zagreba, pa sam već pomalo zabrinut otišao do telefona i nazvao Gornji Bukovac, a odande mi je odgovoreno da je Zvonko otišao u Split, i to zrakoplovom. U Mladosti nisam imao koga zvati, radno vrijeme je bilo završilo, a kad sam oko dva sata bio zvao, sve je bilo u redu, Milčec je podigao putni nalog, kupio kartu i otišao na Zrinjevac. Uznemiren, zaključio sam da je jutro pametnije od večeri i otišao u hotel prenoćiti.

Prvi susret trebao je biti u školi na Brdima u devet i pol. Odvezao sam se do škole nešto prije osam, objasnio suradnicima što se dogodilo i odgodio susret do daljnega. Sljedeća je škola bila u jedanaest i trideset, a do tada se pak nešto moralo dogoditi, nešto bih morao doznati. Zatim sam, čim je počelo radno vrijeme, nazvao našu Zvezdanu u Mladosti da čujem zna li ona išta o nestalom putniku.

- Jučer je malo poslije tebe nazvao Milčec s Glavnoga kolodvora - rekla je Zvezdana. - Na Zrinjevcu je susreo Miljenka Smoju i Borisa Dvornika pa je vratio avionsku kartu i s njima otputovao Marjan ekspresom. Poručio ti je da će Smoje znati gdje je odsjeo. Dakle, nazovi Smoju.

Poruka je bila jasna i kratka, ali kako doći do Smoje u osam sati ujutro? Srećom bilo ga je u imeniku. Nazvao sam njegov broj, javila se gospođa Lepa, pa sam je upitao zna li ona išta o zagubljenom suputniku svoga muža.

- Ne znam vam ja ništa o tome, šjor. Miljenko vam je u ovo doba u kavani Bellevue. Tamo ćete ga sigurno naći - odgovorila je kraljica Lepa.

Ludo putovanje

Požurio sam u hotel Bellevue i u njegovoj kavani doista našao Smoju. Kad sam mu se predstavio i izrecitirao što me muči, odgovorio je u svom stilu:

- Je, je, bija je s nama. Napili smo se sva tri ka nika stvar. Bile su u kupeu i tri dame ča su išle na mršavljenje u otel Lav u Podstrani. Milčec je otiša s njima i reka je da ćeš ga tamo naći. To ti je sve ča ti ja mogu reći.

Zahvalio sam se na ponuđenoj kavi, nije mi bilo ni do čega, pa sam sjeo u auto i požurio se ravno u hotel Lav. Bit će velikih nevolja, slutio sam. U duhu njegove knjige „Piti ili ne piti“, bio je kod Milčeca u điru prvi dio poznate hamletovske dvojbe. I tako je uvijek bilo kod njega: ili je pio ili nije pio. Kad smo bili u Zadru, nije pio. I zato je sve prošlo u najboljem redu. To da ne zna umjereno piti bila je javna tajna o kojoj je i sam pisao u člancima i knjigama, pa ne odajem ništa što se nije znalo. Dugo, dugo bi izdržao bez pića, a kad bi slučajno počeo, nije znao ni mogao stati i sve bi završilo liječenjem kod njegova prijatelja doktora Langa.

Pokazalo se da je moja strepnja bila potpuno opravdana. Milčeca sam našao u hotelskom baru na visokom stolcu između tri pozamašne gospođe. Bio je podbuhao, neispavan, ali veseo. Ispred njega čašica, u ruci cigareta. Dame u trenirkama, prekipjele preko okruglih stolaca, bile su razdragane što

ih uz piće zabavlja poznati zagrebački novinar. Ako ovako nastave, ništa od mršavljenja, žali Bože troška, pomislio sam zlurado.

Imali smo još dva i pol sata do nastupa. Uzeo sam sobu i pisca nagovorio da odemo u njegovu da se malo osvježi, a onda smo krenuli. Zvonko je bio umoran, neispavan, ali još u euforiji. Hvalio se veselim putovanjem

s dvojicom splitskih zafrkanata i s tri dame u odjeljku. Poznavao sam tu vrstu euforije kad u veselom društvu uz piće popuste kočnice, a vlak kloparajući brza Unskom prugom uz djevičanski čistu rijeku. Sve sam ja to razumio i shvaćao, ali pred nama je bio posao i nisam krio zabrinutost.

Susret je bio u OŠ Bruno Ivanović, sada OŠ Lučac, s čijim sam direktorom

i knjižničarom bio u izvrsnim poslovnim odnosima. Direktor je bio Milivoj Lalin, predsjednik udruge direktora osnovnih škola, predsjednik nogometnoga kluba Split i još koječega. Ne smije mi pisac baš u toj školi zeznuti stvar, ali ono čega sam se najviše bojao, upravo se na Lučcu dogodilo.

- Druže Milčec, jeste li se ikad susreli s drugom Titom? - pitao je pri

kraju nastupa jedan nadobudni pionir.

- Jesam jedanput - odgovorio je pisac i nastavio: - bio sam blizu i uvjerio sam se da sam viši od njega.

Zavladala je kratka neugodna tišina, a onda su uslijedila nova pitanja. Promatrao sam direktora Lalina, ali na njegovu se licu vidjela samo ozbiljnost.

Kad je sve završilo, kad je Milčec potpisao sve knjige, a djeca i nastavnici

Alma

Ivana Guljašević

se razišli, direktor je krenuo prema Milčecu nakrivivši glavu, činilo mi se prijekorno. "Gotova je suradnja s ovom školom. Piši kući propalo", pomislio sam.

Lalin je stao pred Milčeca, odmjerio ga strogo i onda mu se obratio:
- Zvonko!

Milčec je gledao u čovjeka koji ga očito zna, ali odakle, vjerojatno se pitao. Meni je strogi direktorov pogled nagovještao katastrofu, ali ono "Zvonko!" budilo je ipak neku nadu.

- Dachau - rekao je uz osmijeh Lalin, a Milčecu je odjednom sinulo.

I onda su se zagrlili, a meni se kamenčina s Marjana odvalila sa srca. Poslije se sve razjasnilo. Lalin je, među ostalim, bio i predsjednik Udruge logoraša koncentracijskoga logora Dachau. Jedne je prigode na komemoraciju u bivšem logoru po novinarskom zadatku putovao i Milčec. Očito su se njih dvojica na tom putovanju ne samo upoznala nego uz piće i slizala. Uh, što sam se bio prepaio!

Fatalno druženje

Jedne smo se večeri našli nas dvojica sa Smojom na piću u Bellevueu. Prepričavale su se vesele zgode s putovanja Marjan ekspresom. Smoje je bio beskrajno duhovit, a Zvonko nije uvijek razumio njegova podbadanja izrečena splitskom čakavicom. S nama je bio jedan Smojin prijatelj odvjetnik, podrijetlom iz moga kraja, rijetko nesimpatičan čovjek. Kad sam splitskom novinaru šapnuo iz kakvoga je sela njegov prijatelj, odgovorio mi je da sve to zna, ali da je on jedini od njegovih prijatelja koji se "maša za portafoj kad triba platit račun".

Zadnjega dana našega boravka u Splitu Milčec me zamolio da ga odvezem na Meje, u elitnu četvrt na južnoj padini Marjana, gdje je Smoje imao stan. Ondje će Zvonko s njime napra-

viti intervju, a onda će ga Miljenko upoznati s popularnim likovima iz svojih novinarskih kronika s Matejuške i iz Veloga Varoša, ponajprije s mudrim i čestitim ribarom Šantom.

Vrata nam je otvorio Smoje osobno. Ona, kako je Smoje nazivao Lepu, imala je fibru i ležala u postelji. Bez obzira na to, odveo nas je nakratko u njezinu sobu da se upoznamo.

- Šunje, ponudi ljudima bevandu ili gemiš! - doviknula je kad smo izišli iz sobe.

- Oću, oću - odgovorio je Smoje i iz nekog ormara izvukao bocu Martela, odvrtio čep i prvi potegao dobar gutljaj. Zatim je ponudio bocu Milčecu pa meni. Moram priznati da sam nerado prihvatio, ne zbog Zvonka nego zbog domaćina. Tko je poznavao Smoju izbliza, shvatit će me.

- Šunje, jesi li dâ ljudin bevandu? - čulo se opet iz sobe.

- Jesan. Dâ san, Boga ti - gubio je Smoje strpljenje i ponovno potegao iz boce. Prije drugoga gutljaja, ispričao sam se žurbom i vožnjom koja me čeka, pozdravio se s obojicom i strugnuo iz stana.

Odvezao sam se u Dubravice i sutradan u Zagreb sa zlom slutnjom da Milčecov ostanak u Splitu bez moga strogog nadzora, u razdoblju kad je pio, neće dobro završiti. Kasniji događaji pokazat će da je moja zabrinutost bila potpuno opravdana.

Nakon nekoliko dana Nikola Pulić i ja bili smo na janjetini u poznatom restoranu u Fijanovoj ulici. Poslije objeda, na putu prema postaji na Kvatriću, ispred restorana „Dva goluba“ netko nas je dozivao. Glas nam je bio dobro poznat, ali njegova vlasnika nismo odmah prepoznali. Kako i bismo kad je Milčecovo lice i tjeme bilo oblijepjeno flasterima ispod kojih su se nazirale šivane rane i modrice.

- Udesila me milicija u Splitu - pri-

znao nam je ljutito. Zatim je ispričao cijeli nesretni događaj.

Kad sam Zvonka ostavio kod Smoje, napravio je s njim veliki intervju, a poslije ga je domaćin upoznao sa svojim likovima iz Varoši i s Matejuške kako je bilo i dogovoreno. Bio je posebno oduševljen starim ribarom Radovnikovićem, poznatijim po nadimku Šanto, i nekim Jozom. Bilo je to šaroliko društvo u koje se Zvonko odlično uklopio, društvo koje je, za razliku od Smoje, voljelo Zagreb i odlično je prihvatilo poznatoga zagrebač-

ispuštali iz vida ni kad se oporavio. Odvezli su ga u milicijsku stanicu i ondje prisilili da potpiše zapisnik, ali i papir kojim se obvezao da neće zbog postupanja tužiti milicajce. Naravno, obećano mu je da ni milicajci neće njega tužiti.

Zatajio ga Smoje

U Zagreb se vratio oblijepljen flasterima i s barilcem, majušnom bačvicom s usoljenim srdelama koju mu je na rastanku darovao Šanto. Srdele je ostavio kod rođaka, pozna-

Znajući Milčecov utjecaj među Zagrepčanima, budući hrvatski predsjednik pozvao ga je jednom zgodom na tajni sastanak u znameniti antikvarijat na Zrinjevcu. Pokušao ga je nagovoriti da se priključi njegovu pokretu za stvaranje samostalne Hrvatske, ali Milčec se, prema vlastitom priznanju, bio prepao

kog novinara. Bit će da je neku ulogu odigrala i Zvonkova galantnost.

Poslije se zbio pravi triler. Kad je odlazio za Zagreb, na kolodvoru su Milčeca ispratili Jozo i vesela družina. Naravno, nastavilo se piti, veseliti i pjevati, a kad se umiješala milicija i počela legitimirati pjevače, sve zbog čestoga spominjanja pridjeva hrvatski, Zvonko se na svoju nesreću predstavio kao hrvatski novinar i književnik. To je prelilo ionako pune čaše, milicajci su jednostavno poludjeli i mlatili ga palicama dok nije pao u nesvijest.

Probudio se u bolnici, liječnici i sestre su bili zgroženi onim što su vidjeli. Kad se poslije pridigao i povirio kroz prozor, vidio je milicajca kako dežura ispred zgrade. Nisu ga milicajci

toga ugostitelja na Bukovcu, pa nas je pozvao da ih kušamo. Iako smo Nikola i ja dobro znali da treba biti oprezan sa srdelama, koje trebaju dugo odležati u soli, nakon tko zna koliko čaša obojica smo to znanje zaboravili, pa smo jedva izdržali do kuće. Kako se proveo Milčec ne znam, uostalom, njemu je kućni broj sto trideset s pripadajućom prostorijom bio blizu.

Nakon nekoliko dana kupio sam „Nedjeljnu Dalmaciju“ i u njoj kao obično pročitao dnevničke zapise Miljenka Smoje. Izrezao sam stranicu i poslao je Milčecu da mu slučajno ne promakne. Prema svome dobrom običaju, obožavani Smoje odrekao se svoga kolege s Bukovca. Prije nekoliko dana, piše on prema mome sjeća-

nju, došao je u Split neki novinar iz Zagreba napraviti s njim intervju, a tražio je i da ga uvede među *oriđinale* s Matejuške. I zbratimio se novinar sa Šantom, Jozom i ostalima, pilo se, lumpalo, a na ispraćaju na kolodvoru izgleda i hrvatovalo, pa je milicija dobro izbubetala književnika. Milčec je bio silno ljutit što ga je Smoje tako brzo i lako zatajio kao da sve nije počelo s onim Martelom na Mejama.

Kad smo se sljedeći put vidjeli, Zvonko mi se potužio da je dobio tužbu splitske milicije zbog ugrožavanja javnoga reda i mira i napada na službene osobe.

U drugoj polovini svibnja 1985. dočeka sam Milčeca na kolodvoru u Splitu. Dopusovao je bio spavaćim kolima. Bio je razočaran kad je vidio da ćemo se voziti Fićom. U tom razdoblju između staroga Renaulta koji sam

prodao i novoga Juga koji sam uplatio, a nisam dobio, vozio sam Fiću koji smo žena i ja dobili od rođaka umjesto duga.

Stisnuli smo se nekako u simbol socijalističkoga blagostanja i krenuli u Makarsku i Neretvu. Na obali rijeke u Metkoviću Milčec me snimio na zidiću uz rivu kako sjedim udubljen u čitanje njegove knjige. Poslije je slika uz kratku popratnu bilješku objavljena

u „Večernjem listu“. Sutradan smo se počastili neretvanskim delicijama u restoranu „Kod tete Olge“ u Rogotinu. Do prije godinu ili dvije u tom nas je kraju uvijek bogato častila škola u Opuzenu bez obzira na to tko joj je bio direktor. A direktori su se baš u tom mjestu često mijenjali dok nije postavljen neki Vojvođanin koji je govorio i pisao - srpski. On je valjda jedini imao MPP, moralno-političku podobnost

Alma

Ivana Guljašević

koja je domaćim ljudima očito trajno nedostajala. Mašala!, rekli bi susjedi uz Neretvu uzvodno od Metkovića.

Pohvalio je Milčec i žabe, i jegulje i ciple, ali svejedno smo uvečer na Korčuli naručili dva velika *steaka* kao da smo na Divljem zapadu, a ne na pitomoj Korčuli. Nema tice do prasice, u našem slučaju goveda, govorio je Zvonko, koji mi je nazdravljao čašom mineralne, a ja njemu pošipom. Poslije smo na balkonu hotela „Marko Polo“ sjedili i pušili debele cigare koje sam kao nepušač mogao kadikad podnijeti, uživajući u pogledu na slikovitu staru Korčulu opasanu bedemima i ugaonim kulama. Na drugoj strani kanala, na Orebičkoj rivijeri, u podnožju visokoga hrpta poluotoka Pelješca, bljeskala su se svjetla novosagrađenih kućetina socijalističke gospode, u susjedstvu otmjenih vila starih kapetana sa zaškuranim mračnim prozorima.

- Šteta što naše žene nisu s nama! - uzdahnuo sam naglas.

- Upravo su mi uzeo riječ iz usta! - složio se Milčec.

Iz Dubrovnika mogao je pisac otputovati u Zagreb zrakoplovom. Mogao je vlakom ili autobusom iz Splita, ili zrakoplovom iz Kaštela, ali on je izabrao povratak sa mnom u Fići. Bili smo se navikli na ćudljiva patuljka koji nam se gasio svakih pedesetak kilometara kad bi se od podrhtavanja motora rasklimalo drvece kojim sam učvrstio razvodnik paljenja, a koje je zamjenjivalo puknuti vijak koji nigdje na putu nisam uspio nabaviti.

Na povratku noćili smo u Primoštenu i sutradan ujutro nastavili za Dubravice. U mesnici na Lozovcu pokraj glasovite Tvornice aluminijska u kojoj je moj otac zaradio mirovinu, kupio sam prednju četvrt domaćega janjeta. U dućanu u selu nabavio sam nekoliko boca mineralne vode.

U kući je bila majka koja je odmah

ubacila janjetinu u lonac. Milčec me s njome slikao pod murvom. U pozadini se vidjelo naše slavno prijevozno sredstvo. Nedaleko od nas moj zadarSKI sinovac Ivan drvce je crtao po prašini neka čudna bića. Zadubljen u svoje crteže kao Arhimed u svoje krugove, nije previše mario ni za me ni za moga gosta.

- Koji ti je striko najdraži? - pitao je Zvonko dječaka koji je imao jedva pet godina.

Očekivao sam, naravno, da će mali od tri strica izabrati baš mene kao najdražeg, ali nije.

- Meni je najdraži striko, striko sunce - rekao je dječak i nastavio crtati lijevom rukom. Obojica smo bila začuđena odgovorom.

Poslije je taj dječak izrastao u visokoga mladića kao i tri njegova brata. Njegova nesumnjivo velika likovna darovitost izgubila se u građevinskom obrtu kojim se bavi.

Godine uspjeha

Ivanova majka i njezin svekar, moj otac, brali su trešnje u polju. Do polja skoknuli smo i Zvonko i ja i nabrali trešanja da ih ponese u Zagreb. Kad smo se vratili, načupao sam u vrtu mlade kapulice, u konobi ulio bocun bijeloga vina, a na pladnju je drhturila i pušila se tek kuhana janjetina. Majka ju je samo posula zrcima soli i zaželjela da nam bude u slast.

- Niste vi, Dalmoši, ljudi kad prednost dajete lešoj janjetini umjesto pečene. Ovo je nešto najbolje što sam u životu jeo - rekao je Zvonko nakon nekoliko zalogaja. - Samo gledaj ti to moje prokletstvo. Sada ćeš ti lijepo popiti nekoliko čaša bevande, a ja, bedak kakvim me Bog stvorio, moram piti mineralnu. Zar to nije prava šteta!?

- Baš šteta - dodao sam i ja. Bilo mi ga je doista žao.

Na odlasku, vozeći se kroz zaselak,

vidjeli smo dvoje mojih Laća kako sjede na stolcima u sjeni jedne kuće, a iza njih u pozadini bio je stari suhi brijest čije su gole hrapave grane sablasno stršale u nebo. U njegovo šuplje deblo, kroz usječeni srcoliki otvor, kao dječak bezbroj sam se puta uvlačio i penjao šupljinom do prvih grana. Kad je bio moćan i zelen, u njegovoj hladovini sjedili su starci i mudrovali, a mi, djeca, podalje se igrali. Pojavio se takav i u prvom poglavlju moga romana „Gospodar od Ključa“ kad sam ga poslije napisao. Neka čudna bolest posušila je tih godina većinu brijestova u našem kraju pa i taj znameniti Laćin brist, kako su ga nazivali Dubravičani. Starac i starica u prvom planu i stari suhi brijest u pozadini bili su izazov Milčecu fotografu, pa su se svi troje uskoro pojavili u „Večernjem listu“ uz nekoliko prigodnih rečenica.

Druga polovina osamdesetih godina u Mladosti je bila u znaku Zvonimira Milčeca. Najprije je 1986. objavljena njegova knjiga feljtona o starom Zagrebu „Pozdrav iz Zagreba“, ilustrirana starim zagrebačkim razglednicama. Knjiga se izvrsno prodavala jer je sadržajem i formatom bila prikladna za dar, ali i zbog jedne činjenice koja je svima bila oči: na više od trideset razglednica vidio se Fernkornov „Ban Jelačić“. Bila je to topnička priprema pred kasniji juriš za povratak glasovitog kipa na Banov trg.

Ohrabren tim komercijalnim uspjehom, urednik Alojz Majetić dogovorio je s Milčecom još dvije knjige istoga formata posvećene Zagrebu. Najprije je novinar u „Večernjaku“ pisao feljtone i reportaže o pojedinim zagrebačkim kvartovima i predgrađima, a potom su skupljeni i objavljeni u knjizi pod naslovom „Pješak u Zagrebu“. Kad je pisao o Jarunu, bio sam mu vodič. Najprije smo kod mene uživali u dobroj uskrсноj šunki, a onda sam novinara

proveo po starom Jarunu. Svratili smo i u gostionicu „Kod Ljubice“ gdje je Milčec razgovarao sa starim Jarunčanima. Tako se i moja obitelj našla i u reportaži i u knjizi. Knjiga je bila ilustrirana hiperrealističkim slikama Vlade Jakelića. Zatim je 1989. slijedila knjiga „Galantni Zagreb“.

Svojim feljtonima o starom i novom Zagrebu Milčec je ne samo potvrdio svoj ugled istaknutoga novinara, nego je postao i vrlo utjecajan u javnom životu grada. Najprije je pripremao akciju za podizanje spomenika Augustu Šenoi u Staroj Vlačkoj 1988., a odigrao je i veliku ulogu u vraćanju spomenika banu Jelačiću u jesen 1990. te podizanju spomenika Mariji Jurić Zagorki.

Znajući Milčecov utjecaj među Zagrepčanima, budući hrvatski predsjednik pozvao ga je jednom zgodom na tajni sastanak u znameniti antikvarijat na Zrinjevcu. Pokušao ga je nagovoriti da se priključi njegovu pokretu za stvaranje samostalne Hrvatske, ali Milčec se, prema vlastitom priznanju, bio prepao.

Jednom prigodom nagovorio me da nešto napišem za rubriku „Zašto volim Zagreb“. Početkom rata i u ratu otvorio mi je kao zamjenik glavnoga urednika prostor za suradnju što nisam iskoristio koliko sam mogao i trebao. Ipak, javljao sam se ratnim reportažama iz rodnoga kraja i s posjeta bojišnicama. Tako je nastala moja publicistička knjiga „Nema mira među maslinama“. (Knjižnica „Juraj Šižgorić“, Šibenik 1994.) u kojoj je trinaest priloga iz „Večernjega lista“. Ivan Kušan me nagovorio da za knjigu posudim naslov talijanskoga neorealističkoga filma. Milčec ili njegovi novinari napravili su i nekoliko kraćih intervjuva sa mnom tijekom rata kad su Dubravice svakodnevno spominjane u medijima zbog srpskih nasrtaja i uspješne obrane.

Jedan moj članak naslovljen „Drni-

šani i(li) Bižigrađani“ bio je objavljen u „Večernjaku“ 22. ožujka 1992. U njemu sam izrazio svoje veliko razočaranje padom Drniša praktično bez ispaljena metka, a iznenadilo me što sami Drnišani sebe nazivaju Bižigrađanima. Boli me taj pad, koliko sam se ponosio obranom Šibenika, Skradina, Bičina i Dubravica, toliko sam bio razočaran držanjem odgovornih ljudi koji nisu bili na visini povijesne zadaće. I drniški župnik me je razočarao kad je na televiziji rekao da je bolje izgubiti grad nego ijedan ljudski život.

Rasni publicist

Kad sam poslije nekoliko dana navratio u „Večernjak“, dočeka me Milčec sav uznemiren.

- Dobro da si došao. Ogovorio ti je Smiljan Reljić. Evo ti pročitaj!

Pročitao sam na računalu odgovor koji je napisao Reljić, koji je prije pada bio na čelu izvršne vlasti u Drnišu. Malo prije katastrofe njegova grada susreo sam ga u Zagrebu. Kad sam ga upitao kakve su nam dolje šanse, odgovorio je da su nikakve, i to sam naveo u članku. To me zaprepastilo, ali iznenadilo me kad je taj čovjek upravo tih dana imenovan pomoćnikom ministra unutarnjih poslova. Nisam ga u članku imenovao, ali on se prepoznao u prije navedenim rečenicama. Čuo sam poslije da je čitav stožer sastavljao pismo.

- Ništa posebno - rekao sam razočaran odgovorom. - Odgovorit ću ja njemu kako treba.

- Nema odgovora - rekao je Milčec.

- Zašto?

- Znaš li ti tko je Reljić?

- Znam. Pomoćnik ministra unutarnjih poslova. Ako želiš, idemo do njega, tu je blizu. Vidjet ćeš kako ću ga potegnuti za uši.

- Ma ti si lud!

- Nisam lud. Reljić je bio moj učenik. Bio sam mu čak razrednik.

Svejedno nisam dobio pravo na odgovor.

Taj je moj članak izazvao i moje prvo i zasad jedino pojavljivanje na sudu u ulozi optuženika. U toj mojoj kvazisociopolitičkoj raščlambi mentaliteta spomenuo sam i nekoliko drniških “tipičnih karaktera u tipičnim uvjetima” (F. Engels). Jedan se od njih u članku prepoznao i tužio me sudu u Zagrebu. Vjerovao je u svoga mještana suca, ali sve je bilo uzalud. Obojica su izgubila parnicu.

Zvonimir Milčec je uvijek bio u dobrim odnosima sa zagrebačkim gradonačelnicima i kad se nisu tako zvali. U mandatu jednoga od njih dobio je lokal na početku Jurišićeve ulice u kojem je otvorio kulturni kafić „K&K“. Otkad je bio otišao u mirovinu, sve ga se češće moglo ondje vidjeti i rado je častio prijatelje.

Novine u kojima je Milčec proveo svoj radni vijek već godinama ne kupujem niti vidim ijedan razlog zašto bih to činio. Poklapa se to nekako s nesretnom privatizacijom toga lista. Sve se nakon nje promijenilo u tim novinama. Prilozi iz kulture jedva se primjećuju. Nagradna priča, koja je bila zaštitni znak, najprije je bila gurnuta u e-izdanje, a zatim vraćena na papir, ali bez honorara. Iako sam objavio deset priča, jednom bio nagrađen, više puta bio u užem izboru, ne šaljem besplatno svoju priču, a čudim se uglednicima koji to i dalje čine. (Početnike razumijem, većina bi platila da ih se objavi.)

Ni u tim ni u drugim dnevnim novinama ne vidim novinara koji bi dostojno zamijenio čovjeka s Bukovca, rasnoga publicista i dječjega pisca Zvonimira Milčeca iz njegovih najboljih dana.

(nastavlja se)

PORTRET
ILUSTRATORA
U 1000 RIJEČI

Stvaram svijet kakav želim da bude

Kad piše, kaže, lakše joj je pisati, a kad crta, lakše joj je crtati. I jedno i drugo Ivani Guljašević omogućava da se izgubi u tom jednom drugom svijetu u kojem, kako kaže, samo ona određuje pravila i sve je onako kako želi da bude. 'Osjećate se pomalo božanski i vrlo moćno. A ja tu 'moć' iskoristavam tako da je i u svojim ilustracijama i u knjigama sve ipak lijepo i dobro, ističe

**Snježana
BABIĆ VIŠNJIĆ**

Jedna je od sjajnijih i titravijih zvijezda na našem ilustratorskom nebu Ivana Guljašević. Iako mlada godina, već je prava veteranka u oslikavanju svojih i tuđih priča. Autorica je višestruko nagrađivanih slikovnica, spisateljica i filmska animatorica. Ove je godine dobila nagradu „Grigor Vitez” za ilustracije u slikovnicama „Nosorogov oglas“, Brune Kumana i „Drveni neboder“, za koji je napisala i tekst, nakladnika Igubuke, tvrtke koju vode Ivana i njezin suprug Bruno Kuman. Njih je dvoje ove godine okrenulo novu životnu stranicu - postali su roditelji malene Ane. I u tome Ivana nalazi nov poticaj za nove priče i ideje:

- Ona je sad sav moj svijet. Zbog nje se ponovo zaljubljujem u svoj posao jer želim njoj i njezinoj generaciji dati najbolje što mogu. I najviše što mogu. Cijelo se svoje profesionalno vrijeme trudim stvoriti ono što želim da moje dijete gleda i čita. A sad se beskrajno veselim tome što će moje dijete doista gledati i čitati ono što su njezini roditelji napravili. I nadam se da će biti ponosna na nas. Mi na nju već jesmo jako ponosni - kaže ponosna majka koja, iako zaokupljena malenom, uvijek nađe vremena za

posao kojem se posvetila - za pisanje i slikanje za najmlađe.

Kad piše, kaže, lakše joj je pisati, a kad crta, lakše joj je crtati. I jedno i drugo joj omogućava da se izgubi u tom jednom drugom svijetu u kojem, kako kaže, samo ona određuje pravila i sve je onako kako želi da bude.

- Osjećate se pomalo božanski i vrlo moćno. A ja tu 'moć' iskoristavam tako da je i u svojim ilustracijama i u knjigama sve ipak lijepo i dobro. To je svijet kakav želim, pa takav svijet i stvaram.

A u njezinom je svijetu sve poprilično uređeno i ide svojim tokom, tako da ističe kako nema posebnih rituala za poticanje inspiracije.

- Uglavnom mi se već pri samom čitanju stvore 'slike', koje onda pretočim u ilustraciju. Nema tu nekog rituala. Ponekad odmah složim sliku koju ću crtati, a ponekad je slažem dulje. Ovisi o tekstu, mojoj trenutnoj inspiraciji, suncu, dobu dana... Ne volim raditi skice na papiru, pa ih radim najprije u glavi. I kad složim što mi se učini najboljim, onda to samo nacrtam. Tako radim na svim poljima. Čak i roman prvo kompletan 'ispišem' u glavi, a tek onda i u tehničkom smislu. Nije pametno i svakako nije praktično jer mi se dogodi i da mi neka misao ili ideja jednostavno nestane, ali tako funkcioniram.

Unatoč mnogim obvezama i

paralelnim poslovima kaže da nema problema s vizualiziranjem teksta koji ilustrira, ali kad bi joj se dogodila blokada našla bi načina da je zaobiđe:

- Do sad mi se to, srećom, još nije dogodilo, pa ne znam kako bih si pomogla. Možda bih radila skice. One prave, ne mentalne. Ne znam. Nadam se da neću niti doznati.

Svojim najzahtjevnijim poslovima dosad Ivana smatra one koje radi za sebe jer ima apsolutnu slobodu, pa je želi maksimalno iskoristiti i napraviti nešto što još nikad nije. - Zahtjevno je i kad imam kratak rok, a mnogo ilustracija... Zapravo, ne mogu izdvojiti nešto kao zahtjevno. Više su to izazovi. Koje zadajem sama sebi. Ilustracija je posao koji volim raditi, tako da me uvijek veseli. A nešto što veseli nije zahtjevno.

Kad se tako predano radi, onda si opravdano ponosan na rezultate svog rada, a Ivana je trenutačno najponosnija na svoj posljednji

rad, a uz smijeh dodaje, kako će biti još ponosnija na onaj sljedeći koji dolazi.

- Bila sam jako ponosna kad je moj crtani film bio u New Yorku i Chicagu, a u žiriju su sjedili Uma Turman, Susan Sarandon, Geena Davis, Matthew Modine, Shia Labeouf, Terry Gilliam, Harold Ramis... i film je prošao. Bio je izabran u deset najboljih filmova festivala. Takve stvari raduju. A i vrlo je zgodna inverzija u kojoj sva ta poznata lica koje ja gledam na ekranu, sad sjede u kinu i gledaju nešto moje. Trenutačno sam najponosnija na svoju kćerkicu Anu.

Ivana je sa svojim suprugom svjesna da je vrijeme postalo takvo da se knjiga mora otvoriti novim medijima i rado se igraju novim medijima.

- Knjiga se mora okrenuti novim medijima jer današnja djeca drugačije doživljavaju i svijet i knjigu i tehnolo-

giju. Pritom smatram da isto tako ne treba odustati od tradicionalne knjige. Treba im dati od svega pomalo. Knjigu se može prošvercati i u WC i u kadu i na plažu, ali današnjim generacijama treba dati i onu drugu čaroliju koju nam omogućava tehnologija. Ne razumijem one koji bježe od toga. Neke se čarolije mogu dočarati samo pokretnim slikama. Glupo je bježati od civilizacijskih dosegâ. Smatram da se sve treba prigrliti i izvući najbolje iz toga. Mi se danas ne moramo voziti u zaprežnim kolima niti moramo prati rublje na drljači u potoku, i to nam je normalno. Jednako tako ne bismo trebali uskraćivati djeci mogućnost da dožive priču i sliku i drukčije od onog kako smo to mi mogli. Današnja djeca žive i odrastaju u drukčijem svijetu u kojem tehnologija ima veliku ulogu. Ignorirati tehnologiju i inzistirati na tradicionalnom i samo na tradicionalnom mi se čini vrlo uskogrudnim. Novi mediji su tu i to već dulje. Na nama je da ih popunimo sadržajima primjerenim djeci. I da ih iskoristimo u 'svoju korist'. Dakle, na pitanje jesu li slikovnice dovoljne današnjoj djeci odgovorila bih da vjerojatno i jesu, ali zašto bi bile kad može biti toliko toga više? Pritom uopće ne mislim da bi papirnati oblik trebao nestati kao nepotreban. Dapače, slikovnicu smatram bazom i osnovom na kojoj gradimo dodatne mogućnosti.

Na pitanje koji su joj mediji najzanimljiviji odgovara da svi imaju svoje prednosti, ali osobno najviše uživa u rađenju crtanog filma, a onda ga voli udomiti na DVD.

- Iz mog iskustva, djeca fantastično reagiraju na naše dodatne sadržaje. Jednom prilikom dok sam hodala po Trgu i gledala svoja posla, jedan unuk s bakom je pjevao jednu od naših animiranih pjesmica. Kad dođete predstaviti slikovnice u knjižnicu ili

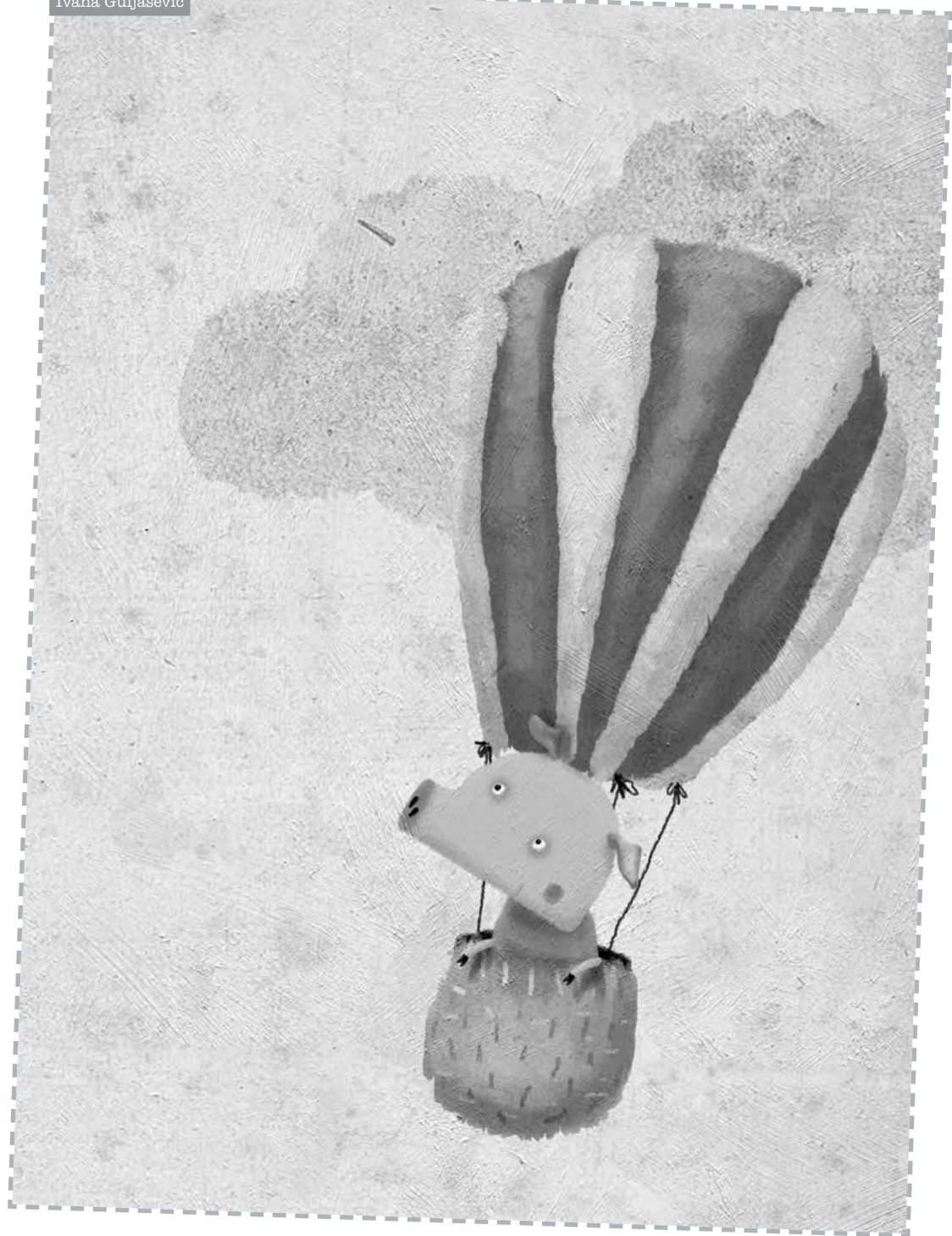
'Cijelo se svoje profesionalno vrijeme trudim stvoriti ono što želim da moje dijete gleda i čita. A sad se beskrajno veselim tome što će moje dijete doista gledati i čitati ono što su njezini roditelji napravili. I nadam se da će biti ponosna na nas'

vrtić, a tamo vas dočekaju djeca koja napamet znaju cijeli vaš tekst, zajedno sa zvučnim efektima iz crtića, onda znate da radite nešto kako treba. Iz našeg iskustva dodatni sadržaji ne zasjenjuju knjigu, nego dapače djeca sama nakon crtića, pričalice ili pjesmice uzimaju knjigu i čitaju (ili im čitaju).

O položaju ilustratora i pisaca za djecu smatra da je sve rečeno. - Bilo bi u redu da se mediji pozabave malo i nama iako nemamo ljubavnike (zapravo, možda neki i imaju. Tko zna koliko 'skandala' skriva ta naša scena autora koji rade za djecu, hahaha), ali mi stvaramo za najmlađe i time formiramo njihove mlade umove. Zbog nas će neka djeca postati ljudi kakvi će postati. To je velika odgovornost. Ali čini se da nikoga nije briga za to - kaže Ivana. Ali dokle god ima ljudi kao Ivana koji se napajaju iz samog izvora nadahnuća, na susretima s djecom i u kontaktima s njima, ima i nade da će svijet jednom postati ljepši, šareniji i bolji. Baš kao njezine slikovnice.

Flying pig

Ivana Guljašević

KNJIŽEVNI SUSRETI

Pisci i čitatelji oči u oči

Iako ih najčešće zamišljamo u urednoj radnoj sobi kako na računalu, a poneki i rukom u neku bilježnicu, ispisuju retke pune radosti, smijeha i sjete namijenjene djeci i mladima, važan dio aktivnosti književnika za djecu i mlade su susreti sa svojim čitateljima na kojima se ne govori samo o napisanim knjigama

Vrijedne tribine

U svakom je razredu poneki strasni čitač

'U uvodnom dijelu obično ispričam kako sam postao književnik koji piše i za djecu, a zatim me djeca mogu pitati što god požele. Ne pamtim druženje na kojemu djeca tu priliku nisu iskoristila

**Hrvoje
KOVAČEVIĆ**

Zovu me na književne susrete, a ja onima koji zovu na upit ili samo-inicijativno (ako se ne sžete pitati) kažem svoje uvjete - tristo kuna po susretu plus putni troškovi koji iznose dvije kune po kilometru od Stubičkih Toplica, gdje živim, do mjesta održavanja književnog susreta i natrag plus cestarina, ako je trebam platiti.

Toliko tražim od 1996. kada sam objavio prvu knjigu i počeo se družiti sa svojim malim čitateljima.

Ide inflacija (to je prirodni proces, u ona vremena litra benzina bila je tri i pol kune), ali ide i kriza tako da sve to dođe na isto, i meni, i organizatorima susreta. Odnosno organizatoricama, u većini slučajeva zovu me školske knjižničarke, ponekad, rjeđe, učiteljice ili knjižničarke iz gradskih knjižnica.

Prije su škole redovito, svake

godine za kupnju knjiga dobivale iznose koji su ovisili o broju učenika (u razdoblju koje pamtim to je bilo deset kuna po učeniku, prije je bilo i više). Onda je ta praksa odjednom ukinuta, ima tome možda već i deset godina. Školske knjižničarke u sredinama u kojima gradovi i županije ne pomažu dovoljno (takve su u većini) više nemaju novca ni za lektirne naslove, kamoli za što drugo (ugoščavanje književnika, na primjer).

Ne mogu se pohvaliti da imam uvid kako obrazovna zbiljnost u nas izgleda na terenu jer dolazim samo u škole koje se bave dovođenjem književnika (osim nekoliko stotina kuna, za to je potreban i određeni angažman knjižničarke, odnosno učiteljica hrvatskog jezika) te se stoga uglavnom družim s ambicioznim i vrijednim pedagoškim djelatnicima što se nužno odražava i na učenike. Mogu samo spomenuti dojam kako djeca s kojom se susrećem iz generacije u generaciju sve brže razmiš-

ljaju, duhovita su i otvorena. U svakom razredu nađe se i poneki strasni čitač.

U uvodnom dijelu književnog susreta obično ispričam kako sam postao književnik koji piše i za djecu, a zatim me djeca mogu pitati što god požele. Ne pamtim druženje na kojemu djeca tu priliku nisu iskoristila najbolje što su znala, ne ustručavajući se pri tome pred ostalom djecom, ni pred učiteljicama. Pri tome obavezno tijekom svakog književnog susreta čujem barem dva originalna pitanja.

Kada sam ja bio u petom razredu osnovne škole, prvog radnog dana 1977. godine poslali smo najhrabriju djevojčicu iz razreda da razrednici čestita Novu godinu. Ušavši u zbornicu, ona se toliko zbunila da joj je čestitala rođendan. Shvativši što je učinila, rasplakala se i izjurila iz zbornice. Tamo više nije kročila do kraja osmog razreda.

Nakon književnih susreta obično kratko boravim u zbornicama (ponekad tamo popijem i kavu, ako me ponude). Djeca ulaze kao da su to čekaonice autobusnog kolodvora. Odnos učitelja i učenika u ovih se četrdesetak godina očito jako promijenio. Većina učitelja, pogotovo starijih, reći će da je

”

‘Mogu slobodno reći da je nakon svih književnih susreta na kojima sam sudjelovao kao gost ili voditelj nedvojbeno poraslo zanimanje za knjige koje su predstavljane’

prije bilo bolje. Ja u to nisam siguran. Jednostavno je drukčije.

Od 2012. voditelj sam Male tribine DHK. Druženje učenika s književnikom kojega su učiteljice odabrale za škole je besplatno, trebaju samo dovesti djecu u prostorije Društva hrvatskih književnika. Cilj projekta otvaranje je vrata DHK najmlađima, za pet ili deset godina gosti Male tribine (odnosno barem neki od njih) sami će dolaziti na događanja koja ih budu zanimala.

Meni osobno, kao voditelju i moderatoru, Mala je tribina sjajna prilika da vidim kako se s djecom druže moje kolegice i kolege. S nekima od njih imao sam priliku zajedno nastupati, većinu sam pred djecom vidio prvi put. Pristupi su različiti, književnicima koji pišu i za djecu uglavnom je zajedničko da znaju uspostaviti kvalitetnu komunikaciju sa svojom mladom publikom.

Jedan stariji književnik objasnio je djeci kako je shvatio da ga učiteljica voli: Kada je zaslužio da ga deset puta opali ravnalom po ispruženom dlanu, ona bi ga opalila devet puta. Djeca, koju nikada nitko nije ni pipnuo zbog straha od zakonskih konzekvenci, slušala su ga s dubokim zanimanjem.

Osim Male tribine, vodim i Tribinu u gostima, projekt dovođenja književnika u ustanove čiji pacijenti, štíćenici ili stanari nisu u mogućnosti posjećivati književne susrete. I u takvim se okolnostima moje kolegice i kolege sjajno snalaze. Pred ćelavim glavicama na onkološkim odjelima ili u domovima za djecu čiji su roditelji izgubili roditeljska prava govorili su o tome kakve nam sve obzore knjige mogu otkriti.

Mogu slobodno reći da je nakon svih književnih susreta na kojima sam sudjelovao kao gost ili voditelj nedvojbeno poraslo zanimanje za knjige koje su predstavljane.

Prije su nakon književnih susreta

djeca kupovala knjige. Zapravo, i sada se to zna dogoditi, ali rijetko i radi se o količinama do dvije knjige, ako djece ima barem dvjesto pedeset. Prije dvadesetak godina moglo se prodati i do pedeset knjiga. Stariji kolege koji su pred djecom nastupali i prije četrdesetak godina spominju književne susrete

nakon kojih se prodalo i nekoliko stotina knjiga.

Dakle, od prodaje se pomalo odustaje. Književni se susreti organiziraju radi promicanja čitanja. S obzirom na stanje duha u nas, smatram kako se za taj cilj školama i knjižnicama isplati izdvojiti nekoliko stotina kuna.

Razgovori s tinejdžerima

Život nema cijenu

'Nakon svakog susreta ili tribine shvaćam da je na nama, odraslima, da razmislimo i o sebi, o društvu kakvo smo sami stvorili, o prioritetima, načinima komunikacije sa svojom djecom i mladima, ali i o svojim slabostima i potragama'

Rosie KUGLI

„Jesam li naučila? Mislim da jesam. Alkohol je strašan, alkohol je prokletstvo. Smrt za sve one mlade koji se opijaju, koji se tako olako poigravaju vlastitim životom. I kad bih mogla vratiti vrijeme, makar samo na tren, o kad bih samo mogla! Željela bih još jednom ući u sve one klubove prepune pijanih klinaca i reći im da to ne rade, da ne uništavaju svoj mladi život jer život je samo jedan. I on je najveći dar koji smo dobili. Ne stavljajte ga na kocku, ne činite to! Previše ste mladi da se utopite u alkoholu, život vas čeka. Život, jedan, jedini. Neponovljiv. Ne želim otići jer ima još toliko toga što još nisam napravila, vidjela, doživjela. Ne želim otići, jer nisam ti rekla...“

Zadnje su misli junakinje knjige za mlade „Nisam ti rekla...“ junakinje čiji mladi život, što zbog buntovne naravi, nepromišljenih postupaka i

pogrešnih životnih odabira, završava tragedijom, koja se nije trebala dogoditi. Na pisanje knjige, nadahnula me kćer, tinejdžerica i njezine prijateljice. Isprva sam željela na papir staviti samo neke zgode jer činile su se nevjerovatne, zabavne i urnebesno smiješne. No onda su se počele događati i neke druge, manje lijepe stvari.

Sin moje dobre prijateljice, počeo je eksperimentirati s drogama i tabletama, jedan mladi život ugašen je zbog nove droge Galaxy, a ja sam sve više slušala o alkoholu koji je (sve)prisutan u klubovima i koji se može kupiti na svakom koraku. I tako nekako, knjiga se postupno preobražavala. Iz komične i „lagane“, postajala je sve više mračna. „Bojila“ sam je teškim i sivim, na trenutke i mučnim tonovima.

Svako mlado biće je drukčije, ali u jednom su svi isti. Žele biti odrasli, žele otkaćeni, originalni, a najviše od svega, da ih prihvate vršnjaci. Pri tom ne razmišljaju o cijeni koju plaćaju. Često nam upravo opijanjem pokušavaju poručiti da su odrasli; ponekad je to način da se uklope u društvo, da ih

‘Svako je mlado biće drukčije, ali u jednom su svi isti. Žele biti odrasli, žele otkaćeni, originalni, a najviše od svega, da ih prihvate vršnjaci’

doživimo kao “velike” i “važne”. Razgovorima s tinejdžerima, koji su mi pomogli napisati knjigu i “vodili” me kroz noćne izlaske, shvatila sam da se većina mladih ne obazire na posljedice, da piju u “rundama”, natječući se međusobno tko će više potegnuti, da vrlo često kombiniraju alkohol i druga sredstva ovisnosti.

Ova knjiga „vrišti“ da biti cool nije uvijek tako zabavno kako se čini. Ova knjiga vrišti i moli mlade da se okane gluposti, alkohola i droge. Jer život je samo jedan, neponovljiv. I nema cijenu...

Upravo te riječi posebno ističem na svakom književnom susretu ili javnozdravstvenim tribinama na kojima sam gostovala. Kako je knjiga objavljena, uslijedile su mnoge reakcije, ali i pozivi na koje se uvijek rado odazivam. Mislim da nema boljeg načina nego čuti reakcije i mišljenja djece, odnosno mladih.

Tako sam, gostujući u mnogim zagrebačkim školama i gimnazijama, zatim u Krapini, Karlovcu, Poreču itd. vidjela da mladi uglavnom žive prema sličnom obrascu (alkohol, izlasci, cajke, problemi s roditeljima...), ali i da nemaju nikakav problem ili zadržku govoriti o tome. To me, moram priznati poprilično začudilo, jer na

svim susretima, prisutni su i njihovi profesori. Naravno, uvijek treba proći malo vremena da se opuste. Možda tome pridonosi i način na koji im pristupam. Naime, jako je važno da se svi mi, i kao roditelji i kao profesori, „spustimo“ sa svojih katedri i istinski uronimo u svijet mladih kako bismo ih bolje razumjeli. Mladi doslovno vape za pažnjom. I žele da se njihova „priča“ čuje.

Na svakom susretu, uvijek ima onih glasnih „frajera“, ali i „frajericica“ koji se pohvale nekom svojom dogodovštinom. Na jednom susretu čak su pali i neki promili kao i sukobi koje su doživjeli s roditeljima nakon tih „alkoholiziranih epizoda“. Najčešće slušam o iskustvima, odnosno nezgodama koje su doživljavali s alkoholiziranim prijateljima, ali i opasnostima koje su, pukom srećom, izbjegnute. Tek u takvim situacijama, do njih dopire svijest o tome što se moglo dogoditi. Na sreću, ono najgore nije se dogodilo. Na kraju počesto (zajednički) konstatiramo da se još malo toga i događa, s obzirom na to koliko ti mladi danas piju i u kakve se opasnosti dovode.

Na književnim susretima, uglavnom me prati dr. Breitenfeld, koji je moja velika podrška i veliki autoritet u području alkoholizma i drugih oblika ovisnosti. Nazočila sam i brojnim javnozdravstvenim tribinama, od kojih mi je najdraža bila ona u Rijeci.

U prepunoj dvorani Narodne čitaonice održana je tribina o temi ovisnosti na kojoj su bili mnogi ugledni gosti. Primarijus dr. Vlado Sabljčić, zatim predstavnici Odjela za neuropsihijatriju Rijeka, studenti Medicinskoga fakulteta, učenici Medicinske škole Rijeka te iz OŠ Nikole Tesle Rijeka, mr. sc. Orjana Štimac Marušić, psihologinja; Tanja Bandera-Mraković, ravnateljica, i učenici osmih razreda i bivši liječeni alkoholičari.

Predstavljanje je započelo čitanjem knjige u izvedbi kazališne grupe MIM iz Osnovne škole Nikole Tesle. Završene riječi glavne junakinje koja završava tragično interpretirao je mladić. Namjerno. Zato što se tragedija može dogoditi jednako mladićima kao i djevojkama.

Zatim sam ukratko predstavila knjigu koja je bila u fokusu zbog problema koji je sveprisutan i ne smijemo ga ignorirati. Odmah su pala brojna pitanja, na koje sam više manje, uspješno odgovorila.

A onda su nam liječnici i psiholozi otvorili oči poraznim iskustvima i činjenicama. Sve mlađa djeca dolaze na Hitnu u stanju pijanstva (osam do deset godina). Prevencija se provodi sustavno, ali nije dovoljna ako obitelj ne pruža podršku takvim nastojanjima. Odrasli su krivi jer nisu svjesni opasnosti i posljedica koju sa sobom nosi društveno prihvaćena uporaba alkohola među mladim ljudima.

Zajednički smo zaključili da mladi previše piju, ali i da čitavo naše

društvo šalje kontradiktorne poruke. Recimo, problem reklama koje nas bombardiraju, a u kojima uz sport ide i pivo, što je opasno jer se mladi vole identificirati sa svojim idolima. Pivo sadrži alkohol i ono nije hrana. Ono je posebno opasno jer se unosom velike količine alkohola iz organizma ujedno izlučuju tvari bez kojih život može biti ugrožen.

Nakon svakog susreta ili tribine shvaćam da je na nama, odraslima, da razmislimo i o sebi, o društvu kakvo smo sami stvorili, o svojim prioritetima, načinima komunikacije sa svojom djecom i mladima, ali i o svojim slabostima i potragama kako bismo im svi skupa mogli pomoći i zajedno s njima izgradili malo bolji svijet s barem malo manje tragičnih posljedica.

Otvorila sam i stranicu na Facebooku „Nisam ti rekla...“ gdje mi se također javljaju mladi i šalju svoje osvrte koji su mi neprocjenjivi i najbolji poticaj da i dalje pišem i progovaram o temi koja je, nažalost, i dalje alarmantna.

Čemu služi knjiga.

Uvijek neka energija poveže pisca i one koji ga čitaju

‘Ne želim stati pred njih i govoriti im da bi trebali čitati, nego želim da nakon našeg razgovora to sami požele učiniti. Knjiga mora postati prostorom njihove slobode i sve što govorim usmjereno je tome – prihvaćanju knjige i sebe kao mislećeg, kreativnog bića’

Snježana
BABIĆ VIŠNJIĆ

Trenutak kad se nađete nasuprot stotine ili više pari nemirnih očiju mnogima oduzme moć govorenja. I meni je tako: Uvijek se u prvi mah nađem nijema nasuprot svim tih očekivanjima, mogućnostima i plimi neizgovorenih pitanja koja se još i nisu oblikovala u njihovoj glavici jer tek čekaju da vide tko to stoji pred njima. Osjetim se tada skromno, kao da se ispričavam što sam, eto,

dopustila da odrastem jer jako se dobro sjećam kako sam se osjećala na njihovoj strani dvorane, i u tijelu sitnom kao što su njihova. No ubrzo me godine koje nas dijele podsjetu da sam im došla govoriti o tome zašto sam toliko voljela knjige da sam ih i sama počela pisati. I dok su još pomalo odsutni polako pratim, dok ih upoznajem sa sobom i onim što sam napisala za njih, kako im pogledi lutaju po prostoriji ili se povijaju prema nečemu što skrivaju na koljenima i što im je još zanimljivije od mojih riječi. Često se na početku sureta čuje žamor i dobacivanja iz zadnje klupe koja ne žele ponoviti na glas. Samo se smijulje, a onaj tko ih ispaljuje, uživa u svojim malim diverzijama.

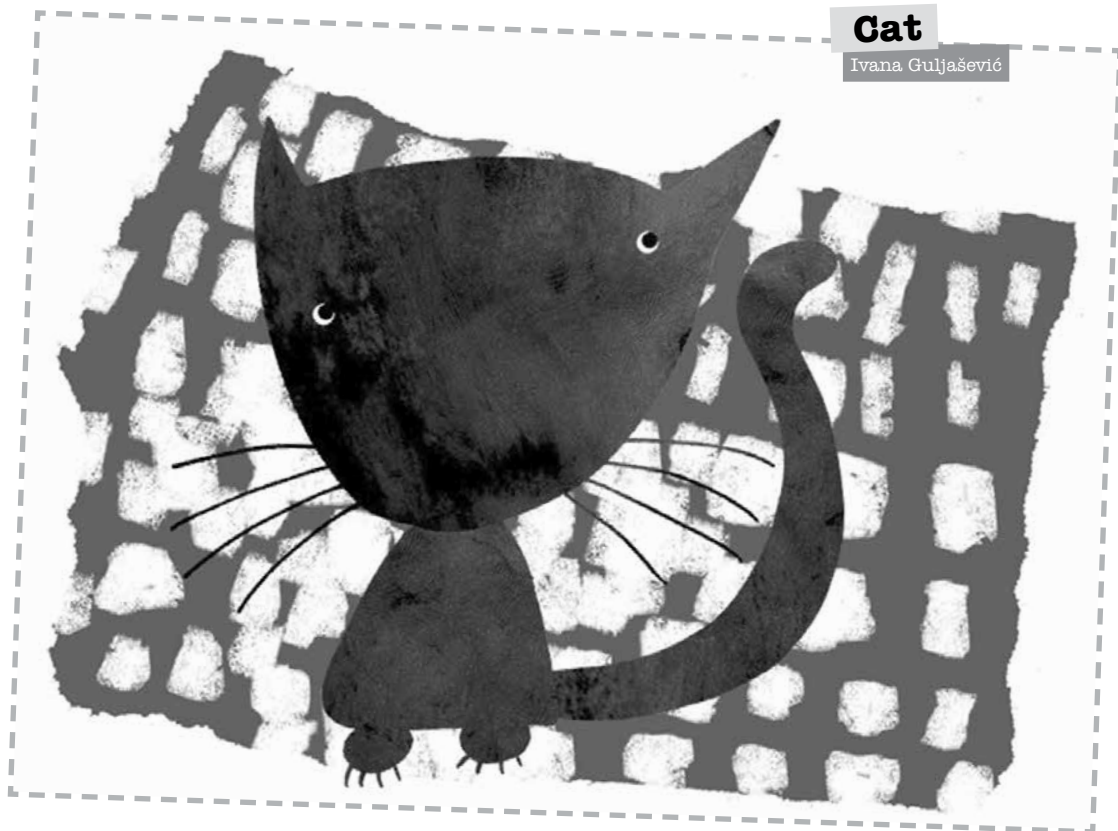
Neko ga vrijeme ignoriram, a nakon nekog vremena dajem malom buntovniku neki zadatak. Najčešće da

pročita sa mnom neki dio priče ili da prati pitanja kako bismo na kraju nagradili najbolje nekim malim darom. Govorim im o trenucima u kojima sam shvatila da neka situacija u sebi sadrži mnogo više od onoga što se vidi očima – sadrži potencijal za priču koja će im prenijeti neku spoznaju ili mudrost. Koliko će proći od trenutka buđenja njihova duha, ovisi i o meni, s koliko sam ih energije zasula. Ali čaroban je trenutak kad se na neke moje riječi, koje su nekako dolutale do njihovih misli i upalile nešto iza njihovih očiju, pogled podigne i ja osjetim da smo „na vezi“. Stišaju se i počnu pratiti, često spontano ispale poneko pitanje, poput „a kako ste se toga sjetili?“.

Prije ili poslije energija poteče između onoga koji piše za najmlađe i onih koji ga čitaju. Dokle god imam

Cat

Ivana Guljašević

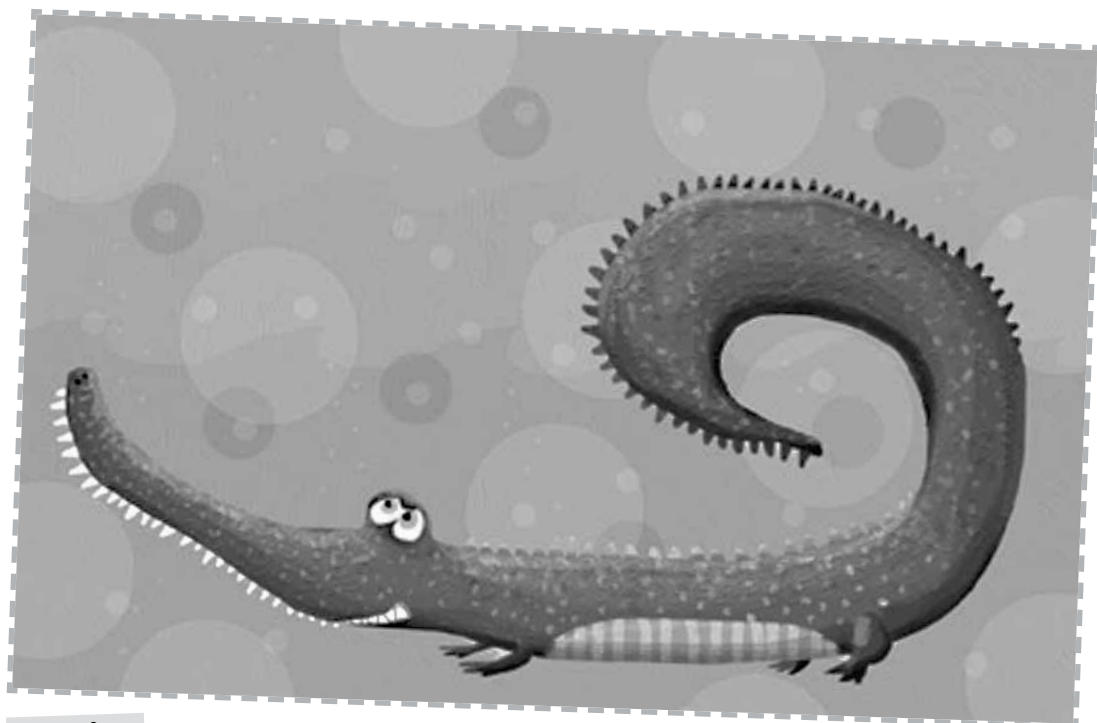

‘Želim da osjete kolika je moć kad možeš riječima prenijeti one istančane misli i osjećaje koji čine tvoju osobnost i oblikovati ih u poruku koja nadahnjuje ili pomiče granice razmišljanja’

njihovu pozornost, držim i njihove poglede u mreži svojeg pripovijedanja. Najčešće je riječ o problemima koje sam uočila u svijetu malenih i velikih, te onome što im želim prenijeti svojim pisanjem tako da oni to ne moraju i sami proživjeti. Ako je riječ o nečemu što je i njima samima blisko, već će u ovoj fazi slijediti niz pitanja i prijedloga kako bih trebala napisati nastavak neke knjige. Katkad doista započnemo razvijati tu neku priču kao da je pišemo zajedno. Skretanje pogleda i žamor znak su mi da moram mijenjati dinamiku izlaganja kako bih ponovno pridobila njihovu pozornost. Ta interakcija ne prestaje od prvog trenutka do posljednjeg, a njena dinamika ovisi o očekivanjima i energiji koju su mi donijeli na dar. Ali i budnosti i zainteresiranosti. No čak i oni kojima knjige nisu među najdražim predmetima i zabavama reagirat će na spomen omiljena sporta i načina na koji izbjeći neku dosadnu obvezu. A u dobi kojoj najčešće govorim, između 10 i 12 godina, najpogodniji su za pozitivno odgojno djelovanje. Tada su dovoljno zreli da već razu-

miju mnoge međuljudske odnose, a još dovoljno mali da je pred njima dobar dio puta dozrijevanja. Sada se još mogu uvesti nove navike koje će ih pratiti u zreloj dobi. Uporedim to najčešće sa sportom koji im je svima blizak i na koji ih ne treba poticati. Nakon što se bave svojim mišićima, pa s ukusnim obrokom unesu sve potrebne minerale i vitamine koji će nahraniti njihove stanice, čitanjem knjiga hrane svoj mozak koji još raste i oblikuje se pod djelovanjem svih tih priča i lijepih misli koje dolaze iz knjiga. Svakim svojim susretom naime želim ispuniti tri cilja: osvijestiti zašto je važno svladati pravila i pravopis svojeg jezika, zašto čitati i čemu služe knjige. Sve su to načini upoznavanja sebe i svijeta oko sebe. Da bismo mogli izraziti sebe u tom svijetu, moramo poznavati riječi kojima ćemo to napraviti, a ono što ćemo napisati, čak i kad tipkamo samo SMS ili post na Facebooku, katkad su jedini otisci naše unutarnje osobnosti koje ostavljamo za sobom. Želim da osjete kolika je moć kad možeš riječima prenijeti one istančane misli i osjećaje koji čine tvoju osobnost i oblikovati ih u poruku koja nadahnjuje ili pomiče granice razmišljanja. Želim da promisle o tome i da razmisle nad svime što im se ponudi; da razmisle o pročitanim pričama i da mi kažu kako su ih shvatili i kako bi oni reagrali u sličnim situacijama; želim da prepoznaju romaneskne situacije kao moguće i da razmisle o tome kako bi ih oni iznijeli.

Ne želim stati pred njih i govoriti im da bi trebali čitati, nego želim da nakon našeg razgovora to sami poželes učiniti. Knjiga mora postati prostorom njihove slobode i sve što govorim je usmjereno tome – prihvaćanju knjige i samoga sebe kao bića sposobna da stvori predivne misli i priče.

Juju

Ivana Guljašević

15 GODINA OD SMRTI BORE PAVLOVIĆA

Književnik za djecu i dječak književnik

Pavlovićeva poezija zauzima posebno mjesto u hrvatskoj književnosti za djecu. Temelji se na igri riječi i zvučnim sastavnicama; ne nužno rimi, nego isticanju zvuka riječi i neočekivanosti, što itekako može poticati dječji doživljaj

**Biserka
GOLEŠ GLASNOVIĆ**

Hrvatski književnik Boro Pavlović umro je u Zagrebu 11. rujna 2001. i, kako zapisuje jedan kritičar, pod senzacionalno-šokantnim dojmom terorističkog napada na SAD, nitko nije zapazio da je toga dana umro hrvatski pjesnik, te dodaje da nezapaženost pjesnikove smrti nije samo posljedica terorizma islamskih fanatika nego i terora politike nad kulturom.

Boro Pavlović (1922. – 2001.) hrvatski je pjesnik, esejist, likovni i književni kritičar - i dodajmo putopisac. Obrazovanjem svojevrstni suvremeni *homo universalis*: doktor pravnih znanosti, profesor engleskog i ruskoga jezika, jugoslavenskih jezika i književnosti, student arhitekture i medicine, ali i svestrani znatiželjnik - jer razlog za njegovo bavljenje različitim područjima nije interes nego ljubav i zabava.

Pjesnik dosjetke koji opjevava običan život u svojoj „Autobiografiji u 10 rečenica“, među ostalim, zapisuje: „Zanimanja: prvo živio od ćaćina imanja, bio vincilir (mjesec dana), sekretar prodavača duhana (dva dana), referent za štampu,

sekretar časopisa Arhitekture, tehnički urednik Literature. Sada je Čovjek i prostor. Kao industrijski poetski producent ima patent na optimizam, po kritici protokolarno priznat.“

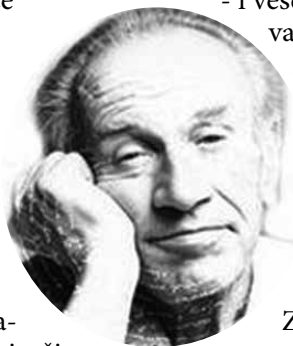
Ovu duhovitu autobiografiju, u jednom našem pismu, dopunjuje Mladen Pavlović, sin Bore Pavlovića, završivši je ponosno sjetno: „Tako je to u Austro-Ugarskoj! Baka je za Khuena 1904. završila preparandiju u Zagrebu i službovala kao učiteljica u okolici Gospića. Kasno se udala, a djed Ivan Pavlović podrijetlom iz Otočca, završio je poljoprivrednu školu u Križevcima. Premješten je u Požegu gdje je Boro kršten uz kumstvo zadnjeg zagrebačkoga gradonačelnika prije NDH, bakinoga brata. U školu je krenuo u Sarajevu, nastavio u Samoboru i na Trešnjevci u Novoj cesti.“

U šarolikim zanimanjima književnika Bore Pavlovića ističe se njegova poezija za djecu – ali i njegova volja da taj svijet pokuša razumjeti, da govori iz toga svijeta, da ga pokuša sačuvati. Stoga sudjeluje, kao autor stihova ili komentator u nastajanju crtića i dokumentaraca. U suradnji s redateljem Brankom Ranitovićem nastao je 1958. sjajan kratkometražni crtić „Prometni znaci, ulični junaci“. Pavlovićev

pjesnički diskurs duhovito i dramatično korespondira s crtežima Borisa Kolara i glazbom Aleksandra Bubanovića. Likovi su Znak, Tri Pračke i Crveni Automobil. Edukativni dio, tumačenje znakova, vrlo je zabavan: „Ovdje piše / vozi tiše / bolesnik diše“. Poosobljene pračke i ranjeni vrapci najavljuju nesreću na cesti. Crtić „Prometni znaci, ulični junaci“ ne promiče samo estetske vrijednosti (likovne, glazbene, filmske i književne) nego i odlične odgojne metode u izravnome prikazivanju moguće nesreće bez lažnoga zaštićivanja od opasnosti koja djecu očekuju u životu. Na kraju tri dječaka i njihove pračke, pokajavši se, popravljaju prometni znak koji upozorava na djecu na putu u blizinu škole.

U Zagreb filmu, surađujući s redateljima Šimom Šimatovićem i Brankom M. Marjanovićem, realizirao je dokumentarce „Mali građani“, „Jugoatlantik“, „Svijet planina“ i „Svizac“ te dokumentarni film o Prvom festivalu djeteta u Šibeniku. Izbjegavši svaku ideologiju mali su građani prikazani u kinu, kazalištu, uz knjige, u školi, *zgradi ručnog rada*. Pri tome su ljepota i dužnost koja ih očekuje jednako dobro došle. „Jugoatlantik“ je dokumentarac o tunolovcima na oceanu: o njihovoj hrabrosti i spretnosti. Mnogi su kadrovi i danas iznenađujući, od spuštanja mreže od tisuću metara zapremnine, razigranih jata dupina do hvatanja morskih pasa, uljeza u mrežama i njihova vraćanja u ocean. „Svijet planina“ prikaz je alpskih životinja: tetrijeba, muflona, kozoroga, divokoza, alpskih antilopa - u

kojem je moguć i susret licem u lice s impozantnim letačem, surim orlom. Vjerujem da bi i današnja djeca uživala gledajući priču o sviscu. Autori ga prikazuju kao biće, ne kao životinju, iako je film posve realističan, snimljen visoko na opasnim alpskim liticama pod vječnim snijegom i ledom. Alpski medvedić, čudesno ljupko nezgrapno biće - i veseljak je zviždac, i plašljivac, i čuvar svoje kolonije, i revan graditelj svoga loga i svojih rovova.

Zagrebačka poruka

U povodu Međunarodnog festivala animiranoga filma (Zagreb, 1974.) Pavlović piše o Zagrebačkoj školi crtanog filma i njezinoj srebrnoj obljetnici, avangardnoj animaciji te produkciji koja se približila milijunu! Zanimljivo je da kao prvog hrvatskoga animatora navodi Julija Klovića iz Grižana, po renesansnome modelu latiniziranoga u *Iulius Clovius de Croatia* koji je animirao Bibliju i bio najveći *pittore delle cose piccole*, da bi zaključio kako u Zagrebačkoj školi crtanoga filma ima onoga što se zove *gaudum ludi* (veselje igre) i strašne tuge ljudskoga iskustva, zapravo vizionarstva analognoga Klovićevu peru.

Prijećajući se arhetipova poput „Benka i Kamenka“, „Piccola“, „Malog vlaka“, „Igre“, ljudskih i životinjskih serija, „Koncerta“, kao najveću vrijednost zagrebačkih crtića ističe humanost. Na pitanje u čemu je ta zagrebačka poruka, odgovara: „Nešto dijabolično ima u svemu tome, a taj nečastivi nije nitko drugi do mi sami. Vi i ja. Fantazmagorični, onirički svijet unutarne špilje našega bića prebačen je na plohu ekrana

zamahom koji se ne da zatajiti, ukusom koji nadmašuje prosjek animirano filmske proizvodnje kakvu znamo na Zapadu i na Istoku.“

Iz niza filmskih sažetaka, koje navodi Pavlović, izdvajam Vrbanićevu „Evu“. Dok budući mali stanovnici Zemlje nestrpljivo čekaju da se spuste u svoju novu domovinu, Adam se na Zemlji dosađuje. Sve životinje imaju svoj par, a Adam se zabavlja dječjim igračkama. Dok Adam spava, pojavi se majmunica koja se pretvori u Evu. Ona odbija sve Adamove poklone tražeći jabuku sa stola. Kada jabuka padne, pojavi se zeleno svjetlo i mali padobranici spuštaju se na Zemlju.

Pavlovićevi stihovi o Zagrebu također su ofilmljeni. Igrajući se riječima, zagrebački mjestopis dinamizira putujući Europom da bi ponovio: „Tu u Zagrebu / tu sam u svome nebu“. Svojim je stihovima također popratio Crnčićeve crteže u ugljenu u animiranome filmu Mihovila Pansinija, Zlatka Sudovića i Miljenka Stančića „Zagorski cug“.

Jezik koji nije zaobljen

Pri prvom listanju opsežne literature, knjiga, slikovnica, časopisa i filmova koje mi je ponudio gospodin Mladen Pavlović, razmišljala sam što razlikuje, a što povezuje književnost za odrasle i književnost za djecu. Prije svega djetinjstvo, jezik koji još nije zarobljen formalnim stegama, pravopisnim i gramatičkim, te izražajnim: konvenciji i ustaljenoj logici. Posebice kad je riječ o poeziji. Zar se ne kaže: pjesnici su kao djeca.

No može i obratno. U predgovoru knjižici „Djeca rišu i pišu“ (Zagreb, MCMLVII), zbirci dječjih crteža i tekstova Boro Pavlović nas upozorava da nije riječ o artistič-

kome sladokustvu, infantilizaciji literature i komercijalnom momentu. Autor želi svratiti pozornost na dječji izraz, ustanoviti dječji rječnik (tu bi se moglo skupiti bezbroj novotvorenica kojih se jezikoslovci ne bi mogli domisliti ni u snu) te zabilježiti dječju sintagmu. Usporedivši spontane tekstove s fragmentima školskih zadaća, zaključuje da su one „ozbiljnije - ali praznije, mudrije - neživotnije, funkcionalnije - ali manje kreativne“. Pjesme pak pisane za dječje časopise ambiciozne su: u okviru s više obzira i probiranja - a manje neposrednosti. Stoga će i definiciju dječje poezije izreći na poetski način: „Poezija je djece kao poezija cvjetova. Bez vaze. To su samo latice... ne možete je dodirnuti. Čim je dodirnete, ona nestane, ona se sklopi ili raspadne. Nestane. Nestane kao onaj snijeg prve zime, koji pamtimo svi, jer je nestao u nas. Rastopio se u srcu.“

Boro Pavlović, kako je sam zapisao, bio je prisutan i u širokoj školskoj publici, također i u domovima za djecu, suočen s *instantnim odjekom recitiranoga*. Jedna je anketa Stjepka Težaka pokazala da je od dvadesetak antologijskih pjesama za djecu njegov „Jelen u restoranu“ bio najprihvaćeniji među djecom. Svoj je uspjeh objasnio time da djeca podjednako vole *osjećajnost (sensus) i duhovitost (posebno blagu ironiju)*.

Pišući 1958. o romanu „Koko i duhovi“ pozdravlja mladoga Ivana Kušana kao odličnog pisca za mladež koji unosi novost u tadašnju oskudnu i šabloniziranu književnost za mladež te mu predviđa vrlo uspješan nastavak stvaranja. Pri tome se Pavlović pokazuje kao vrstan poznavatelj dječje psihologije i dječjih čitateljskih potreba: „Dok su svakidanje teme obično djeci

Uncle

Ivana Guljašević

naprosto dosadne iz najopravdanijih od svih razloga - jer su na istoj razini u kojoj i sama stvarnost. A djeca instinktivno traže nešto više od toga - dotle su pustolovni romani obično nešto manje od književnosti, puke izmišljotine. Prvima nedostaje temperamenta, drugima opravdanja i dok su jedni stoga djeci prazni, drugi su lažni. Nije lako pogoditi sredinu, umjetnički zazvati istinu mladom čitatelju, čija je znatiželja veća od naše, a rasudna moć manja, ali nikako ne takva da bi je trebalo podcjenjivati“. No s oprezom primjećuje da Kušanovi šatrovački izrazi (što je tada zaista novost u našoj književnosti za djecu) koji, kako kaže, tekstu daju lokalnu i ažurnu boju - neće mladom čitatelju postati uzorom.

Međutim, u Pavlovićevoj kućnoj arhivi očuvani su i neki neobjavljeni tekstovi napisani na zagrebačkom žargonu, točnije trešnjevačkom. Primjerice „Tresnia caput mundi iliti Tresnia srdce svijeta“ u kojoj autor, starinskom manirom, obraćajući se štociu, kani pisati o Trešnjevci: tréšnja, tréšnja, trijes, trijeska, potres, treska (i ovdje je razvidna igra riječi kao kontinuum Pavlovićeva diskursa). Radost i dinamičnost djetinjstva na Trešnjevci prepoznajemo u sljedećem prikazu: „I tak se nekaj popeva i pripoveda, nekaj se igra i sprema, da mira nigdar ni. Sim i tam trčiju oblaki, otpiraju se oblaki, spelavaju otroki. Tu je tak da nas po polu i livadi zabavla i pozdravla tim kaj tam pripada.: škrlec (*Alauda arvensis*), škrlec s čopicum, strnadica (*Emberiza citrinella*), vrabec prosti, polski (*Passer campestris*), a morti i i humski i šumski (*Passer silvestris*), ak se seti pa doleti“.

Sklonost etimološkim igrama i otkrivanju skrivenoga podrije-

tla riječi zabilježila sam pišući o Pavlovićevim putopisima. Nasuprot *instantnom odjeku recitiranoga*, Pavlović bilježi da su se djeca, njegovi slušatelji, razveselili, da bi nam objasnio temeljno značenje riječi veseli: ves, vas – sav, zapravo cjelovit, potpun. Pri tome ne krije da se i on u tim rijetkim trenucima u kojima su se stopili život i umjetnost, poput dječaka, ne osjeća osamljeno, nego cjelovito, zapravo radosno. Sljedeći ga, mogli bismo se poigrati s upravo navedenom bliskoznačnicom: radosno radeći s djecom i radeći radosno za djecu!

Igre riječi

Stariji književni kritičari i teoretičari nisu se usuglasili o vrijednosti i mjestu Pavlovićevih tekstova za djecu. Neki su smatrali da piše u prevertovskome stilu, ponekad površno kalamburovski, neki da je međaš između starije i novije književnosti za djecu i da nije dobio zasluženom mjesto u hrvatskoj književnosti za djecu, a neki pak da je pomiješao pjesnički iskaz pa je tako u pjesmama za djecu opterećen svojom erudicijom, a u poeziji za odrasle suviše ležeran i zaigran.

No sigurno poezija Bore Pavlovića zauzima posebno mjesto u hrvatskoj književnosti za djecu. Temelji se na igri riječi i zvučnim sastavnicama (ne nužno rimi) nego isticanju zvuka riječi i neočekivanosti, što itekako može poticati dječji doživljaj, zapravo razvijati njegove kreativne sposobnosti koje će konvencionalni odgoj ukrotiti u lakše razumljivu naraciju i uzročno-posljedični slijed. Zvučne sastavnice u Pavlovićevoj poeziji za djecu prepoznao je i Anđelko Klobučar, hrvatski skladatelj, orguljaš i glazbeni pedagog, te je ispreplićući znakove

glazbe s riječima skladao madrigale „Zeče mjeseče“ i „Dječaku“. Dubravko Stahuljak uglazbio je za dječji zbor pjesme „Mlada proljetna zora“ i „Mačka“. Pavlović je također napisao libreto za mjuzikl „Carevo novo ruho“ Ljube Kuntarića.

U eseju „Problemi hrvatskog pjesništva za djecu“ (1975.) Dalibor Cvitan pokušava uspostaviti hrvatsko pjesništvo za djecu te ga svrstati u „razrede“. Također pokazati sličnosti i razlike književnosti za djecu i književnosti za odrasle. Književnost se, tvrdi Cvitan, bilo namijenjena djeci ili odraslima, koncentrira i ekscentrira oko *mythosa* i *lexika*, subjektiviteta i objektiviteta, semantičkog i asemantičkoga. Dakle oko priče i jezika, oko tradicijskoga i suvremenoga, oko značenja i neznačenja. Kombinirajući te polove, Cvitan dobiva shemu od osam pjesničkih značajki. Naš se autor našao, s Dragom Ivaniševićem, Brankom Hribarom, Pajom Kanižajem i Zvonimirom Balogom, u osmom „razredu“ naslovljenom „Leksički asemantički objektivitet“.

Kritičari su tu opoziciju tradicionalizmu nazivali depatetizacijom i demistifikacijom. Uvrštenim pjesnicima zajedničko je ironijsko, komično i humorističko te velika tematska raznovrsnost. U potonjem obilježju ističe se upravo Boro Pavlović koji piše o svemu, zapravo o posve, za tradicijsku književnost, neatraktivnome. No kako je svaka klasifikacija manjkava, pa tako je i ova koja je posrijedi. Pripomenula bih da se upravo Boro Pavlović razlikuje od svojih literarnih suputnika time što gotovo nenamjerno nije napustio univerzalno i metafizičko iako je fantastika jezičnih konstrukcija dominantna njegova pjesničkoga iskaza.

Preokret u odnosu prema vite-

zovskoj tradiciji prepoznavanja i srodnosti jezika s prirodom učinili su, smatra Cvitan, Boro Pavlović i Zvonimir Balog. Nazvavši Pavlovića *alazonom* (*hvalisavcem, precjenjivačem koji se hvali svojom sposobnošću odbijanjem jezika od prirode i ponovnog uvlačenja prirode u jezik*), a Baloga *eironom* (*podcjenjivačem koji se ruga srušenoj prirodi i samilosno je uvlači u svoj srušeni jezik*) i odvojivši ih od navedenih suputnika, Cvitan je implicirao njihovu avangardnost i odredio im mjesto međaša u povijesti hrvatske književnosti za djecu. U svojevrsnoj antologiji „Croatian poetry for children by Dalibor Cvitan“ objavljenoj u časopisu *The Bridge* (1976.) uvrštene su Pavlovićeve pjesme: *There's no getting away from spring* i *Birds would stop...*

Čvrsta veza između jezika i forme

No što je to po čemu se dječja književnost razlikuje od književnosti za odrasle. Znatno je mlađa, u klasičnoj književnosti ne postoji, a u književnosti europskoga kulturnoga kruga pojavljuje se tek u prosvjetiteljstvu i romantizmu, i to samo u djelima genijalaca, primjerice, Blakea i Andersena. Kao značajke dječjeg u pjesništvu Cvitan navodi: *ljupkost*, svojevrsnu lakoću i naivnost koje su namjerne; *komičnost*, kao negativnu stranu ljupkosti, a koja je vrlo česta u dječjoj književnosti; *fascinaciju*, zlatno doba kao realnost.; *apovijesno-mitsko*, nagon da se umjesto povijesti stvara mitsko. Stoga zaključujemo da je pjesništvo za odrasle posve neovisno dok je pjesništvo za djecu određeno upravo navedenim značajkama ili kako, ne podilazeći suvremenom kultu djeteta, niti pokušavajući

spasiti dječju književnost od kompleksa inferiornosti, kaže Cvitan: „Malog dometa, pjesništvo za djecu prebacujući svoj rezultat prethodno svršenom poantom, zarobljeno i zatvoreno fascinacijom zlatnog doba djetinjstva, nema onu poetsku prelaznost u san, u moralni život, u kulturu, koju ima pjesništvo za odrasle“.

Osvrnuvši se 1954. na Pavlovićeve zbirke „Slikovnica“ i „Konj i kola“ (vlastita naklada) hrvatski književnik Čedo Prica zapisao je da su njegovi stihovi i pjesme - ne samo novi prilozi našoj literaturi

djecu, nego i kao dječaka pjesnika: „Pavlović je sam učesnik plahe radosti i trenutne tuge djeteta, koja se kao jesen uvuče u njegovu dušu“. Nižući retorička pitanja o tome što bi mogli biti leptiri u pjesmi „Nisu li leptiri?“ i danas nas privlači neočekivanim metaforama: „Nisu li leptiri sinovi vjetra, / nije li lepeza njihova plaha, / nije li kosa njihova svijetla, / nije li u njih duh od praha, / i maha ćud i duša daha?“. U podnaslovu „Slikovnice“ autor nam sugerira da bi knjižica mogla biti i *kovnicaslik*. Pri tome reminisciramo na sličice iz prirode koje su uvučene u pjesnič-

Neki su smatrali da piše u prevertovskome stilu, ponekad površno kalamburovski, neki da je međaš između starije i novije književnosti za djecu i da nije dobio zasluženno mjesto u hrvatskoj književnosti za djecu, a neki pak da je pomiješao pjesnički iskaz pa je tako u pjesmama za djecu opterećen svojom erudicijom, a u poeziji za odrasle suviše ležeran i zaigran

za najmlađe nego i jedan novi vid i mogućnost za razvitak dječje poezije koja je slabo razvijena u našoj suvremenoj književnosti. Prica vjeruje da je Pavlović uspio naći čvrstu vezu između jezika i forme stiha s jezikom i psihom djeteta, s njegovim spoznajnim i intuitivnim mogućnostima. Hvaleći njegovu metaforu kao smjelu i novu, ne zamjera mu, ponekad, nepotrebne i ishitrene kalambure.

Posebice me dotakla Pricina misao zapisana prije moga rođenja koja potvrđuje Pavlovića, ne samo kao vrlo suvremenoga pjesnika za

ku kovnicu Bore Pavlovića izašle istodobno dječjački smjele i dječjački plahe, primjerice u pjesmi „Planhtoni mali smo“: „Planhtoni mali smo. Nalik rosi / pa konjic morski može da nosi / niz morsko nas tlo niz morsko dno, / gdje ribica malenih tisuću lista, / gdje jegulja malih drhturi splet, / gdje biser i koralj ko stakleni cvijet / na kraju morske zvijezde blista / na dlanu ravnom ribe-lista.“

Među Pavlovićevim rukopisima vrlo je zanimljiv dramski tekst u stihovima „Dva puža“ (iz rukopisa je vidljivo da se Pavlović nije posve

odlučio za naslov: „Dva tužna puža“ ili „Zadnji jesenji list“). U dopisivanju s njegovim sinom Mladenom doznajem da je on kao dječak 1962. bio u posjetu francuskom književniku J. Prevertu koji je stanovao iznad Moulin Rougea, a s kojim je njegov otac prijateljevao.

„Dva puža“ prepjev su Prevertova teksta i vjerojatno prvi hrvatski prijevod Preverta. Likovi su dva tužna puža i mrtvi list. Oponašajući i poosobljujući pogrebnu ceremoniju odraslih u kojoj puževi pokapaju list, čak tražeći vjenčić kod cvjećara, autori su nekim nježnim i sjetnim

njama i biljkama slušala sam priče svojih bliskih te mi je u vrlo živu sjećanju kako se, uz sve počasti, pokapalo umrloga vrapca u dvorištu kuće u Bolničkoj u Stenjevcu. Ili kako sam neutješno plakala nad smrću jednoga miša nađenoga u dvorištu naše kuće, ili kako je nekoć davno posvećeni dio vrta za Mačkomir bio mjesto pokoja za naše lijepe kućne ljubimice.

Okrutna logika

Boro Pavlović, također, je prepjevao s ruskoga priču-alegoriju u stihovima „Strašni popac i

Kako je sam zapisao, Pavlović je bio prisutan i u širokoj školskoj publici, također i u domovima za djecu, suočen s *instantnim odjekom recitiranoga*. Jedna je anketa Stjepka Težaka pokazala da je od dvadesetak antologijskih pjesama za djecu njegov „Jelen u restoranu“ bio najprihvaćeniji među djecom

humorom izbjegli očekivanu patetiku odraslih: ...“kako je bio lijep i dobar / listić.../ što misliš da odemo / tamo pod bor / pa da na svoj rog / stavimo crni flor...“ U tekstu je najdramatičnija ekspozicija ostvarena napetošću između straha dvaju malih stvorenja i snage jesenskoga vjetra: „II PUŽ: Čuj / Čini mi se / da čujem / neki zuj / i šum.../ kao da netko ide / tamo uz onaj hum. (Vjetar malo jači) I PUŽ: Stvarno.../ Od povjetarca / drhću / kupusa rebarca.“

O pijetetu prema umrlim životi-

hrabri vrabac“ Korneja Čukovskoga. Glavni lik je strašni žohar od koga strahuju sve životinje, velike i male – osim vrapca koji ga na kraju pojede. Maksim Gaspari, slovenski slikar i ilustrator, prateći svojim žarkim crtežima strah i okrutnost koje vladaju među životinjama, stavio je crnome popcu na glavu i tradicijsku tursku kapu. Zanimljivo je da je knjiga tiskana 1982. u Ljubljani, a ilustracije su posuđene iz slovenskoga izdanja iz 1946. Također je prepjevao i sjajan tekst za djecu „Maček Murko“ slovenskoga kolege

Kajetana Koviča.

Pavlovićeva (po)etika dječjeg stvaralaštva i stvaralaštva za djecu otkriva odgovor na pitanje što je stih - na koji odgovara paradoksalno: „Stihovi su rime. Stihovi su ritmovi. Prema tome pjesma nije ništa drugo nego upotpunjavanje izvjesne metričke šeme izvjesnim rimama. To je definicija koje se ne bi ni odrasli sramili. Tako je loša! Utoliko lošija što je kodificirana običajem, i formalno, grafički točna. Ali duhovno neistinita.“

Upravo je takva pjesma „Ptice nam nešto pišu“: ostvareni zvuk kiše povezuje svijet, ptice, valove, obalu i kiše u beskrajnome krugu života. Gotovo da je avangardna pjesma „Proljeće se ne da izbjeći“, mudra na dječji način, apstraktna i asocijativna, daleko od figurativnosti i preslikavanja krajolika. Prozni zapis „Psi u spektru“ vrlo je suvremen, svojevrsna je satira s vrlo kritičkim i nekonvencionalnim pogledom na kućne ljubimce i njihove vlasnike, ostvaren ironijom, duhovitim pleonazmima, neologizmima i neočekivanim završetkom.

Ne želeći šokirati, samo pripominjem da su djeca ponekad okrutno logična, što potvrđuje vrlo često postavljeno pitanje u njihovu odrastanju - zašto - te upućujem na Batailleov ekstreman stav da je mladost kao pobuna protiv autoriteta - doba Zla. Ne prihvativši posve navedenu tvrdnju, zamislimo se barem na stavovima hrvatskoga književnika i esejista Dalibora Cvitana i njegovoj misli da je djetinjstvo i mladost doba pobune Logosa protiv autoriteta Bića koje izdižu Odrasli. I prisjetimo se crtića „Prometni znaci, ulični junaci“ i dojmljivih kadrova ranjenih vrabaca i Triju Prački, simbola zločestih dječaka.

Tema jednoga od Pavlovićevih tekstova o djeci jest dječji namještaj u kući. Gledajući svoga sina kako prolazi torturu prilagođavanja namještaju, vrlo se zdušno zalaže da bi se namještaj trebao prilagoditi djeci, a ne djeca namještaju. Vjerujem da bi danas bio vrlo zadovoljan mogućnošću kupnje i uporabe kućnog dječjeg namještaja - ali i razočaran pretjeranim pogodnostima i općeprihvaćenim kičerskim rješenjima.

U tekstu „Dječja igrališta kao gradilišta i radilišta“ (1959.) promovira vrlo suvremenu metodu, zalažući se da se dječja igrališta pretvore u reciklažne radionice u kojima bi djeca od odbačenoga materijala: opeka, dasaka, motora te raznovrsne *ropotarije* (prema uzoru na Skandinavce koji na dječja igrališta sklanjaju „umirovljene“ čamce i kotače) gradili i stvarali novo.

Četiri prapočela

U izdavačkoj kući Mladost tiskan je 1977. izbor Pavlovićevih pjesama za djecu naslovljen „Lipa“, podijeljen u cikluse: „Lipa“, „Tišina“, „Mrav“, „Slikovnica“, „Konj i kola“, „Stadion“ i „Zagrebački vrtuljaji“. Desetak stranica ciklusa „Mrav“ ispunila je samo jedna pjesma, vrlo zanimljiva poema o mravu i njegovu (ne)običajnome i (ne)značajnome dnevnom putovanju: traženju, penjanju, šetanju i lutanju. Duga pjesma o malom mravu, oblikom strofa i stihova, dinamizira kretanje i vrludanje jednog mrava za vrijeme jednoga dana. Ovdje se u vrlo jednostavnoj i razvidnoj formi primjenjuje vizualno pjesništvo. Prema poemi „Mrav“ nastao je 1952. u Zora filmu u njihovome edukativnom programu set od 36 dijapozitiva namijenjen djeci. U ciklusu pjesama „Konj i kola“ neke se

Bird, night, wood

Ivana Guljašević

pjesme izdvajaju svojom obrnutom logikom temeljeći se na dosjetki: „Kola vuku kravu i vola“, „Parobrod vozi more“, „Voda se dobro kupala“, „Kuća kraj prozora stoji“.

Vrijedan je pokušaj Ivana Trojana da revalorizira Pavlovićevu poeziju za djecu u povodu znanstvenoga skupa Modernitet druge polovice dvadesetog stoljeća – Dani Bore Pavlovića (2002.) te odredi koliki je *primak*, a koliki je *odmak* u invokaciji dječjega. U zbirci „Slapovi boja i linije polivinila“ (1952.) Trojan zamjećuje da je utemeljena na četirima prapočetlima: vatri, zemlji, vodi i zraku, a „dječje“ pronalazi samo

od tadašnje pjesničke produkcije, ponovimo, riječ je o šezdesetima prošloga stoljeća.

Ovdje valja istaknuti povezanost slikarstva i književnosti u cjelokupnom stvaralaštvu Bore Pavlovića. Ostihotvorio je Rabuzinove slike, u putopisu o Parizu revitalizirao slikara Utrilla, a neke su njegove slikovnice dvoautorske. Zanimao se za dječji crtež i podržavao izložbe dječjih radova. No vrlo je sabrano i točno, u jednom od svojih neobjavljenih tekstova, zabilježio: „Samo bojim se na kraju da izlaganje dječjih crteža neće prijeći u maniru. Da mentalno oslobođenje

U šarolikim zanimanjima književnika Bore Pavlovića ističe se njegova poezija za djecu – ali i njegova volja da taj svijet pokuša razumjeti, da govori iz toga svijeta, da ga pokuša sačuvati. Stoga sudjeluje, kao autor stihova ili komentator u nastajanju crtića i dokumentaraca

u uvođenju subjekta – *lirsko oni*. Veći *primak* dječjeg bilježi u zbirci *Slikovnica* (1954.). U zbirci „Konji i kola“ (1954.) izdvaja pjesmu „Dijete slika ručak“, ali kao *odmak* od dječjega – jer zrcali ludističku sastavnicu primjerenu Matku Peiću kojemu je posvećena.

Kad bih činila izbor najboljih pjesama iz zbirke „Konji i kola“, ne bih zaobišla pjesme: „Zrcala se prekovrću“, „Na zvjezdanome tornju“, „Saonice pale u snijeg“ i „Starac lovi kišu“ koje se svojim nekonvencionalnim i zaista avangardnim pjesničkim iskazom odvrćaju

djeteta neće postati i – neke vrsti mala likovna opsesija koja bi mogla rezultirati čudnim zaključkom da su djeca ‘pravi umjetnici’. Oni mogu biti – samo djeca. To je možda i više – i svakako, manje, ali nesumnjivo nešto drugo. Dječji crtež baš zbog toga nam je drag, što je dinamičan, što je *en passant* u jednom času i nije iznad njega. A umjetnost – to je ono što ostaje. Ležernost – ta velika, novoosvojena odlika dječjeg crteža, to je baš suprotno. To je ne-briga, sloboda oslobađanja od svega. Pa i od umjetnosti.“

U suradnji sa slikarom Alber-

tom Kinertom nastala je slikovnica „Kotač pokretač“ (1957.), likovni i poetski prikaz funkcionalnosti vrijednoga otkrića. „Kotač pokretač“ prije svega didaktička je slikovnica, namijenjena djeci i njihovoj pripremi za školu. Izašla u ediciji Tehničke slikovnice, ugodan je spoj znanstvenoga: povijesnoga i tehničkoga pristupa, realistične Kinertove ilustracije i Pavlovićeva poetskoga diskursa: „Išli smo tako po cesti / pripovijesti povijesti. / Polagan je bio hod / neutrtom se stazom uputio ljudski rod“. Retrospektivno navodeći, pregled je to raznovrsnih kotača od vrtuljaka i koturaljka, vlakova starih i novih, traktora, vršilica, sijačica, tvorničkih traka, valjaka, tiskarskih strojeva, automobila, helikoptera i zrakoplova, dizalica, konjskih kola, lokomotiva i vagona, kočija i vretena, pluga, bunara kolotura i kolotura za podizanje na konje, lončarskoga kola do koluta kotača koji započinje stihovima: „Kažite - što je laganije / i što je polaganije: / da li / u ruci u mucu nositi / ili / na trupcima vući i voziti? / Valjci su prvi kotači. / Kotači- pokretači. / Treba poći u šumu, / tamo ih možeš naći.“

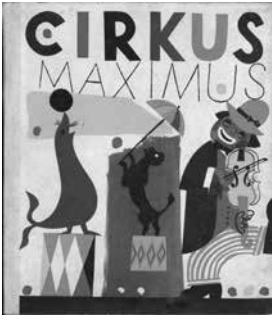
Primicanje i odmicanje

„Halo veza“ druga je knjiga slikovnica u kojoj je, ponovno s Kinertom, prikazao razvitak komunikacije od dimnih signala preko goluba listonoša do suvremenih sredstava. Slikovnica „Cirkus maximus“ (1957.) ilustrirana je Emurovim crtežima (Murtićevim), a Trojan zaključuje da u njoj supostoje i primicanje dječjem i odmicanje od dječjega. U izabranim pjesma knjige „Lipa“ Trojan izdvaja pjesmu „Mrav“ te zaključuje da su pjesme tematski dječje, ali da su jezične

konstrukcije ozbiljne i da ne pripadaju dječjem svijetu.

Smatram da je slikovnica „Cirkus maximus“ uspjela upravo po pozivu u maximus svijet gdje, uza svu šarolikost i bučnu radost, ima i izvjesne nemirne tuge: „.../ gdje je sve što je tužno - / veselo - , a što je / crno - bijelo“. Emurove ilustracije su, također, žarko komplementarne i korespondiraju s tekstom. U pjesmi „Tigar“ krotitelj... „znade da tigar smatra / to nekom vrstom / teatra. / Njemu je, izgleda, stvar jasna: / cirkus je pomalo ozbiljna dječja basna“. Ozračje jedne uvjerljive usplahirenosti prepoznajemo u pjesmi „Djevojčica na žici“: „Na malu ptičicu sliči: / Tko bi mogao tako tanko ići po žici? / Njena je nožica tanka ko trstika. / Njen je korak lagan ko stabljika“. Pjesme pak „Čarobnjak“ i „Klaun“ temelje se na komplementarnosti radosti i tuge te svjetla i mraka. „Klauni su mudri, ko dvorske lude, / oni predstavljaju sve nas, smiješne i tužne ljude“. „Čarobnjaci su prepuni ptica i... u svakoj po dva traka: / krilo svijetla i krilo mraka“.

Sljedećih nekoliko Pavlovićevih slikovnica Trojan je svrstao u diskurs *uporabnog pjesništva*. „Lav Zuboslav“ i „Zub Zubić“, slikovnice su u počast pasti za zube. No „Lav Zuboslav“ duhovita je slikovnica basna s opširnom poukom na kraju koja će djeci odlazak zubaru učiniti manje neugodnim. Basna o snazi i vrijednosti zubi odabranih životinja vrlo je zabavna: „Što bi bio / kralj bez zuba? / Čak magarac mu se ruga!“ (o lavu); „Slon je pere mlazom vode / i dopodne i popodne.“ (o slonovoj kljovi); „Katkad čuješ lepet krila: / sitne neke nilske ptice / služe mu ko čačkalice.“ (o krokodilu); „Zubi su mu ko snijeg bijeli.

Cirkus Maximus

Boro Pavlović

/ Svi veliki i svi isti / i svi su od zobi čisti“ (o konjiću).

„Košarica voća“, zajednički je rad s ilustratorom Nedjeljkom Jelićem i povod je Trojanu da zaključi da je tekst primaran, a ilustracija samo pojašnjenje. No je li dobra ilustracija samo pojašnjenje, ili bi trebala, korespondirajući s tekstom, biti i samostalni umjetnički izraz?

Nekoliko je Pavlovićevih slikovnica posvećeno, a popraćeno fotografijama u boji, školjkama, glodarima i torbarima i drugim različitim životinjama („Licem u lice“). Među čudesnim morskim školjkama krasuljicama najslađa bi djeci mogla biti školjka „Jagodasti brijeg“: „Jedna je jagoda / iz mora / izrasla; / Školjka jagodasta. / tako malena / ali tako krasna: / rumen / jagodin brijeg / osuo je bijel / snijeg“ – a među australskim čudacima: štakorima, miševima, mravojedima i kuskusima „Medni posum“: „Taj / koji je manji / od busena / cvijeta. / Taj / koji naglavce / po stabljici / šeta / zbog cvjetnog meda / Uopće je tip / izuzetno / spretan / čak i dok je još / maloljetan!“

Fasciniran ‘zlatnim dobom’

U poeziji za djecu Bore Pavlovića ponavlja se tema proljeća, također

vrlo česta u poeziji književnika za djecu. Zatvorenost i tematsku predodređenost književnosti za djecu Cvitan je definirao vrlo strogo na svoj dosljedan način: „Mitsko-magijski čovjek u književnosti za djecu nalazi se neprestano u stanju fascinacije mitskim ‘zlatnim dobom’ u kojem živi. U tom ‘zlatnom dobu’ sve je postiglo svoje savršenstvo: radnje postaju rituali, a teme totemi. Čitajući neku pjesmu ili priču za djecu, ne mogu se oteti dojmu pret hodne svršenosti. Kraj se nalazi već u početku i priča ili pjesma se pričaju ne zato da bi se nešto otkrilo, nego da bi se sva otkrića zatvorila, da bi se vratilo na polaznu točku“. No taj čvrsti kontinuitet sačuvan u mitskom zlatnom dobu u Pavlovićevoj poeziji o proljeću pa i mnogim drugim, ne tako poetskim temama, izmakao je ugodnom automatizmu nostalgičnoga ponavljanja.

Ta svojevrsna ograničenost prisutna u poeziji za djecu u stvaralaštvu Bore Pavlovića, posebice u tematskome izboru gotovo da je neograničena i vrlo je raznovrsna. Iako nije zaobišao *totemske teme* – kako je jedan književni teoretičar označio neke teme prisutne u gotovo svih istaknutijih dječjih pjesnika, primjerice pse, mačke, stonoge, ševe i morske konjice – uspio je, također i usuprot svome jezičnome konstruktivizmu i ležernome kalamburizmu, ostvariti pjesnički iskaz u kojem su se *homo universalis* i *homo ludens* poigrali na (ne)ozbiljan način onesavršivši savršeno zlatno doba djetinjstva, te upozoriti da u slatko ugodnome dječjem svijetu postoje i raznorazne spačke i malčice zla. Time jedinstvenim postupcima zauzeo je istaknuto mjesto hrvatskoga književnika za djecu, ali prije svega istinskoga dječjaka književnika.

MUKE ODRASTANJA

Prva pomoć za tinejdžer(ic)e

Nastala uspješnim isprepletanjem popularnoga i stručnoga, ova formalno neobična zbirka namijenjena je adolescentima, ali i svima onima koji ih okružuju: članovima njihovih obitelji, prijateljima, profesorima i drugim stručnim osobama

**Nada
KUJUNDŽIĆ**

Adolescentske godine vrijeme su tjelesnoga i emocionalnoga rasta i razvoja, turbulentno prijelazno razdoblje između djetinjstva i odrasle dobi redovito popraćeno nizom problema i nedoumica te često obilježeno samokritičnošću, osjećajem izgubljenosti i snažnom željom za pripadanjem vršnjačkoj skupini. Pomoć pri suočavanju sa Scilama i Haribdama odrastanja mladima, među ostalim, pružaju i raznovrsne publikacije: od tzv. *teen* časopisa, preko romana, memoara, priča, pjesama i dnevnika čiji su protagonisti, kao i implicitni čitatelji, tinejdžeri, do psiholoških priručnika i inih stručno intoniranih izdanja. Kako bi pojedine probleme predstavili na što razumljiviji i pristupačniji način, priručnici i druge stručne publikacije nerijetko ih iznose u obliku crtica, osobnih ispovijesti, anegdota i kratkih priča. Spomenute kratke forme (često predstavljene u fragmentarnom obliku) pritom su isključivo u službi stručnog diskursa, odnosno njihova je uloga u djelu primarno ilustrativna i stoga sporedna.

Odmak od gore opisane prakse predstavlja samoprovani priručnik za odrastanje spisateljice Irene Stanić

Rašin i profesorice psihologije Latinke Basare „A da se to dogodi tebi“, u kojem su kratke pripovijesti povezane u smislenu cjelinu, a književni i znanstveni diskurs uspješno supostoje kao jednakovrijedni dijelovi knjige kojima je zajednički cilj objasniti uzroke problema s kojima se mladi susreću i ponuditi odgovarajuća rješenja. Nastala uspješnim isprepletanjem popularnoga i stručnoga, ova formalno neobična zbirka namijenjena je adolescentima, ali i svima onima koji ih okružuju: članovima njihovih obitelji, prijateljima, profesorima i drugim stručnim osobama.

Dvadeset kratkih, međusobno odvojivih priča (djelo Irene Stanić Rašin) od kojih je sačinjena zbirka iznose događanja iz školske/obiteljske/vršnjačke svakodnevice tinejdžerke Mirne, učenice osmoga razreda osnovne škole. Svaka priča tematizira određeni problem koji se potom detaljno analizira u popratnom stručnom tekstu koji potpisuje Latinka Basara. Cilj stručnih opservacija jest kontekstualizirati probleme, objasniti njihove uzroke te ponuditi konkretnu pomoć u obliku poticajnih pitanja i savjeta za djelovanje. Pritom se, sljedeći sugestiju iz naslova zbirke, čitatelja poziva da se zapita što bi učinio, odnosno kako bi reagirao da se i sam zatekne u istoj situaciji kao i Mirna.

Iako se najvećim dijelom mogu čitati kao zasebne zgode, priče u zbirci čine zaokruženu cjelinu koja ne samo da je vremenski omeđena posljednjom godinom osnovnoškolskog obrazovanja (uz dodatak nenaslovljenog epiloga datiranoga godinu dana nakon

kraja osmog razreda), već prati razvoj glavne junakinje od nesigurne i nezadovoljne djevojčice (o čemu svjedoči naziv prve priče, “Nije mi drago, ja sam Mirna”, popraćen crtežom zvijske tužnog izraza lica) do samopouzdanje i optimistične mlade djevojke crtež nasmiješene zvijske koja govori: “Jedva čekam sutra!”.

Tematski raspon opisanih zgoda kreće se u okvirima tinejdžerske svakodnevice, od školskih briga (odnos s profesorima, šalabahteri) i prvih simpatija do interakcije s vršnjacima, susjedima i članovima obitelji, uz povremene “izlete” u opasnije vode kakve nalazimo u pričama “Prepad u parku”, u kojoj nepoznati muškarac napadne Mirnu, ili “Stanlio i Olio”, u kojoj Mirna otkriva da njezina

nepripadanja nastoji kompenzirati odličnim uspjehom u školi, no čak joj se i na tom polju nerijetko potkrajaju pogreške i propusti (npr. “Kako se na engleskom piše ‘lišće?’”, “Najbolji šalabahter na svijetu”).

Kao zajednički nazivnik svih priča i pretpostavljena identifikacijska točka za čitateljsku publiku, uvjerljivost i zanimljivost protagonistice jedan je od ključnih preduvjeta uspješnosti zbirke u cjelini. Stvarajući lik Mirne, Irena Stanić Rašin mudro izbjegava metodu poučavanja dobrim/lošim primjerima, odnosno ne uzdiže svoju junakinju na pijedestal kao uzor koji valja slijediti, niti je pretvara u utjelovljenje negativnih osobina koje valja izbjegavati. Mirna, dakle, nije puko sredstvo pouke nego realistično profiliran lik djevojčice koja ima mnogo vrлина ali i mana, koja se uglavnom dobro snalazi i donosi ispravne odluke (npr. “Jače od čokolade”, “Prepad u parku”), no ponekad i griješi dovodeći sebe, a nerijetko i druge u neugodne, čak i opasne situacije (npr. “Poziv na koturanje”, “Maturalac”). Bez obzira na sve probleme s kojima se suočava, naša junakinja uspijeva učiti iz vlastitih pogrešaka te ne dopušta da je neuspjesi i zapreke pokolebaju, pa njezina priča ipak ima sretan kraj (Mirna prihvaća sebe onakvom kakva jest, uviđajući da i status “nepopularne djevojke” ima svojih prednosti, tj. da popularnost sama po sebi nije jamac sreće).

Proza protkana mladenačkim idiomima i žargonizmima kao što su *cool*, “zbedirati”, “profači”, i sl. pridonosi simulaciji adolescentskog očista, odnosno dočaravanju suvremenoga adolescentskog miljea. Međutim, iako protagonistica doista ostavlja dojam “izgubljene” tinejdžerke nesigurne u samu sebe i vlastitu budućnost, ne djeluje uvijek i kao *suvremena* tinejdžerka koja odrasta u tzv. internetsko doba. U

A da se to dogodi tebi... Priručnik za odrastanje

Irena Stanić Rašin
i Latinka Basara
Zagreb: Liliput, 2014.

najbolja prijateljica Sanja pati od poremećaja u prehrani. U mnogome naša je junakinja “tipična” tinejdžerka: nesigurna, samokritična, nezadovoljna samom sobom, “izgubljena”, željna muške pozornosti i društvene popularnosti. S druge strane, ona sama osjeća kao da se “jednostavno rodila u krivo vrijeme”: ne prati modne, glazbene i ine trendove, nema profil na Facebooku, a umjesto u kafićima, klubovima i dvoranama multipleks kina, vrijeme provodi čitajući specijalizirani časopis posvećen astronomiji i gledajući nijeme filmove. Osjećaj

Kratke su pripovijesti povezane u smislenu cjelinu, a književni i znanstveni diskurs uspješno supostoje kao jednakovrijedni dijelovi knjige kojima je zajednički cilj objasniti uzroke problema s kojima se mladi susreću i ponuditi odgovarajuća rješenja

priči “Cijena jednog mobitela”, Mirna, primjerice, sa žaljenjem progovara o osmogodišnjaku koji većinu vremena provodi uz svoj mobitel i koji, smatra ona, “ne pamti kad se zadnji put igrao nečega s ostalom djecom, neku igru koja nije virtualna, nego prava, istinska, dječja, koja podrazumijeva trčanje livadom ili šumicom (...), igru u kojoj mašta od dva trula debla stvara gusarske brodove i srednjovjekovne dvorce”. Navedena razmišljanja bliža su vizuri odrasle osobe nego djeteta koje je od spomenutog osmogodišnjaka starije svega šest ili sedam godina. Ovime ne želimo sugerirati da je cjelokupna današnja adolescentska populacija nužno opsjednuta tehnologijom, nego jedino da se u liku Mirne povremeno nazire očiste nekoga tko ima iskustvo odrastanja izvan konteksta tehnološko-internetskog *booma* koje mu omogućava distancirani, izvanjski pogled na današnju mladež. Opisana vizura vjerojatno se daje pripisati činjenici da se autorica, prema vlastitom priznanju, pri pisanju uvelike služila

sjećanjima na vlastito odrastanje.

Stručni tekstovi od ostalog su sadržaja zbirke odvojeni posebno obilježenim grafičkim okvirom i uporabom drukčijeg tipa slova, a popraćeni su i stripovskim “oblačićima” koji sadrže ključne misli i savjete. Koristeći jezik neopterećen stručnim žargonom (posebnu pohvalu zaslužuje dosljedno korištenje rodno osjetljivog jezika), prof. Basara obraća se čitatelju opuštenim i prijateljskim tonom punim razumijevanja, izbjegavajući pritom prodike i moraliziranja. Umjesto osuda i kritika, u analizama Mirninih postupaka nalazimo stav da je grijehiti ljudski te da je u takvim situacijama najvažnije preuzeti odgovornost za vlastite postupke, priznati da smo pogriješili te (idealno) iz cijelog iskustva nešto i naučiti. Pišući na pristupačan i razumljiv način, prof. Basara pomaže čitateljima da bolje razumiju vlastita emocionalna stanja i lakše se s njima nose. Iako je najveći dio stručnih opservacija vezan uz doživljaj sebe (samokritičnost, nezadovoljstvo vlastitim izgledom) i odnos prema okolini (želja za pripadanjem vršnjackoj sredini), razmatranjima o promjenama na emocionalnom i psihološkom planu koje donosi odrastanje pridruženi su i vrijedni praktični savjeti vezani uz tjelesno zdravlje, prehranu i higijenu.

Udružujući svoje talente i stručna znanja, Irena Stanić Rašin i Latinka Basara stvorile su zanimljiv i nadasve učinkovit spoj književnog i znanstvenog, popularnog i stručnog diskursa. Dosadašnje pozitivne reakcije na njihov “priručnik” svjedoče o tome da potreba za ovakvim tipom literature itekako postoji, što je autorice potaknulo na razmišljanje o svojevrsnom nastavku u kojem ćemo (nadamo se) umjesto od svakodnevice nesigurne tinejdžerke moći čitati o zgodama i nezgodama jednog tinejdžera.

125. OBLJETNICA ROĐENJA

Slavko Kolar – naš suvremenik i naše ogledalo

Ako želimo govoriti o piscu čiju 125. obljetnicu rođenja obilježavamo ove godine i koji je svoja najbolja djela napisao tridesetih godina prošloga stoljeća, moramo se zapitati što nama njegova književna ostavština danas znači, ogleda li se u njoj stvarnost ljudi 21. stoljeća

**Jasminka
TIHI-STEPANIĆ**

Tražeci odgovore na pitanja o Kolarovoj aktualnosti danas, potrebno je posegnuti za njegovim pripovjeticima, naročito onima s prikazima malograđansko-provincijske sredine iz zbirke „Ili jesmo ili nismo“ i „Mi smo za pravicu“. Priče su to o srazu i povremenoj suradnji seljačkog i malograđanskog identiteta kojim Kolar prikazuje kompleksnu socijalnu, društvenu i političku realnost hrvatskoga društva tridesetih godina 20. stoljeća, koje se zrcali u sudbinama njegovih živopisnih i životnih likova - poluinteligencije, sitnih karijerista, činovnika i ulizica iz kotarskoga mjesta Velikoga Gnjezda i neukih i očajno siromašnih seljaka iz sela razasutih po Bikovskim goricama, tzv. naroda, preko kojega se oni prvi žele domoći političkih položaja. Seljaci shvaćaju da su važni „gospodi“, čuli su za slobodu i demokraciju, ne znaju što ti pojmovi znače, ali im dobro zvuče, pa žele kusati i iz jednog i iz drugog tanjura. Slobodu i demokraciju tumače kako njima najbolje odgovara, ali njihova tek stečena samouvjerenost i važ-

nost vrlo brzo budu pogažene, a oni postaju žrtve tuđih ambicija.

Najljepše stranice tih političkih provincijskih borbi, koje streme višoj politici ustoličenoj na Markovu trgu, čitamo u pripovjeticima „Politička večera“ i „Sudnji dan ili kako je Janko Klasnić upoznao slobodu“. Iščitavajući ih, ne možemo da ne uočimo koliko te pripovjetke korespondiraju s našim sadašnjim društvenim trenutkom, političkom scenom, socijalnim uvjetima i odnosom prema kulturnoj baštini. Upravo je nevjerojatna sličnost između političara nekada i sada i njihova odnosa prema narodu (narod je mitska riječ na ovim prostorima) kojega se sjete samo kada im je potreban kako bi se dočepali vlasti. Tzv. narod pročitao ih je već u doba raspada Austro-Ugarske Monarhije i ustrojavanja nove države. To narodno iskustvo sublimirano je u replici jednoga seljaka koji na političkom skupu komentira govor potencijalnoga zastupnika: „O narodu pripoveda, a na svoje dobro misli.“ („Sudnji dan ili kako je Janko Klasnić upoznao slobodu“).

Uz već spomenutu pripovjetku, ilustrativan je primjer za to i pripovjetka „Politička večera“ u kojoj advokat Zlatko Junašević, iako pun prezira, vođen načelima demokracije

Biografija

Slavko Kolar (Palešnik, 1. 12. 1891. – Zagreb, 15. 9. 1863.) hrvatski je pripovjedač i dramatičar koji se tim jalovim poslom (kako sam naziva pisanje) počeo baviti vrlo rano, još u gimnaziji. Za jedan njegov rani rad, koji je nastao kada je prvi puta polazio šesti razred gimnazije, dr. Branko Drechsler je rekao da „ima žicu.“ To ga je opilo tolikim zanosom da je želio napustiti školu, koju ionako nije volio, i baviti se pisanjem. Ipak, školu nije napustio, nego ju je, nakon redovitih popravaka iz matematike, jednog ponavljanja razreda i promjena gimnazija u Bjelovaru, Zagrebu i Požezi ipak završio, položivši maturu na gornjogradskoj zagrebačkoj gimnaziji kao učenik nadbiskupskog liceja. Upisao se na Više gospodarsko učilište u Križevcima 1913. godine. Tada počinje njegov profesionalni radni vijek koji je proveo kao agronom na državnim dobrima u Križevcima, Čazmi, Petrinji, Slavskom Brodu, Donjem Hruševcu i Božjakovini, baveći se, kako je sam rekao u svojim autobiografskim zapisima, uz put i tzv. pisanjem. Iste je godine u „Savremeniku“ izašla Kolarova „Pripovijest o tom kako je Feliks Pijevčević tražio život“, koja je na sebe svratila pažnju i samog Matoša. Zbirka „Nasmijane pripovijesti“, izdana 1817. godine, prva je faza Kolarova književnog stvaralaštva. Najzrelija djela svoga književnog opusa Kolar ostvaruje dvjema zbirkama pripovijedaka nastalima u međuratnom razdoblju. To su „Mi jesmo ili nismo“ (1933.) i „Mi smo za pravicu“ (1936.). To je i razdoblje njegova najaktivnijeg agronomskog rada u hrvatskim selima i provincijskim mjestima. Nezaboravne pripovijetke iz toga razdoblja, „Breza“, „Svoga tela gospodar“, „Ženidba Imbre Futača“, „Sudnji dan ili kako je Janko Klasnić upoznao slobodu“, „Mi smo za pravicu“ i „Križa“ govore o problematici hrvatskoga sela i provincije između dvaju ratova.

U trećoj fazi njegova književnog stvaralaštva nastale su zbirke pripovijedaka „Perom i drljačom“, (1938.), „Natrag u naftalin“ (1946.) i „Glavno da je kapa na glavi“ (1956.), ali njima Kolar nije dosegao antologijske trenutke svojih prethodnih djela. U posljednjem razdoblju svoga stvaranja Kolar se okušao u pisanju drama („Sedmorica u podrumu“, „Svoga tela gospodar“), filmskih scenarija („Breza“) i pripovijedaka za djecu („Jurnjava na motoru“, „Na leđima delfina“).

o kojoj se naveliko govori, poziva na večeru u svoj dom uglednije seljake za koje misli da bi mu mogli koristiti da dobije „mandat“.

Jaz između ta dva svijeta Kolar ističe i jezikom, pa će tako likovi iz seoskog miljea govoriti kajkavštinom, a likovi građana i malograđana svoj društveni status podvući kojim njemačkim *unglaublich* ili će se obratiti nekom gospodinu latinskim *Clarissime domine doctor!*

U Kolarovim pripovijetkama nalazimo primjere političkih konvertita (kako poznato nama danas), a najslikovitiji primjer za to je lik ljutitog mađaronskog predstojnika Joze Benkovića, straha i trepeta mještana Bikovskog Vrha i njegovih zamusanih zaseoka, koji nakon propasti Austro-Ugarske Monarhije nestaje („Sudnji dan ili kako je Janko Klasnić upoznao slobodu“) da bi se u još ljućem izdanju pojavio čim se osnovala Država Srba, Hrvata i Slovenaca rehabilitirajući se kao čuveni inspektor. „I doista, većeg, vatrenijeg i opasnijeg patriote od njega nije bilo“, zaključuje pripovjedač. („Mi smo za pravicu“). Lik Joze Benkovića zanimljiv je u svjetlu današnjih rasprava o lustraciji, ali i o domoljublju kojim se kite oni koji žele pomesti političke protivnike i prikazati se u svojoj superiornoj moralnoj veličini čija je mjera ljubav prema domovini.

Mogućnost da i potpuni anonimci postanu ministri problematizirao je već Kolar, pa ispada da ta zastrašujuća činjenica nije izmišljotina sadašnjega trenutka. U pripovijetci „Sudnji dan ili Kako je Janko Klasnić upoznao slobodu“ advokata Hitreca, čovjeka s izraženim političkim

ambicijama, pita njegova kći:

„Zar ne, tata, da bi u Jugoslaviji i ti mogao biti ministar?“

„Što brbljaš tek što god!“ naljutila se njena mama iskreno, jer je ona bila dama možda i suviše realna.

„Zašto ne?“ usprotivi se doktor Hitrec.

I već mu se pred očima ukazao polagan ali siguran put na Markov trg.

Ni pozivanje na Europu nije na našim prostorima ništa novo. Već su se aspiranti na političke pozicije

trativno je spomenuti Gundulićevu „Dubravku“ u kontekstu pripovijetke „Sudnji dan ili kako je Janko Klasnić upoznao slobodu“. Doktor Hitrec želi svoj svečani politički govor okriti poznatom „Himnom slobodi“, ali ne može se sjetiti riječi. „Bolna je bila činjenica da mu ni sin Jurica nije imao pojma o pojmu o tim Gundulićevim stihovima, premda je tek preklani maturirao“, kaže pripovjedač. Stihova se nije mogla sjetiti ni kći Ljerka „koja je lani maturirala na liceju“. Pripovjedač dalje govori: „No u tom

Čitajući Kolarove pripovijetke, nameće se jasan zaključak da je ono najbolje od njegove proze aktualno i danas, da nas može nasmijati i rastužiti, izazvati u nama bunt i potrebu za promjenom za kojom su, i na društvenom i na intimnom planu, čeznuli njegovi likovi u želji da njihovi životi budu bolji i ljudskiji

Kolarova vremena služili njenim autoritetom kada su željeli skupiti političke bodove. Doktor Hitrec se, ostavši gotovo sasvim sam na političkom skupu (jer su svi pohrlili u pljačku trgovine široko shvativši slobodu i demokraciju), očajno dere: „Gospodo!...Braćo!...Šta je to?!..... Stanite, Europa vas gleda!...“

Situacije koje na sličan način korespondiraju s našim vremenom ima na pretek. Povlačenje paralela između sadašnjega trenutka i onoga o kojem Kolar govori zaključit ću primjerom iz odnosa prema književnoj kulturnoj baštini.

U svjetlu današnjih rasprava o lektirnim djelima i piscima, ilus-

trenutku nervirala je i ljutila doktora Hitreca tolika nekulturnost i nemar za više duhovne vrednote.“ Doktor se zgraža kada mu žena veli da govor može održati i bez tih stihova i žali se „... na skandaloznu nepismenost svoje familije...“

U cijelom Velikom Gnjezdu nije bilo ni jedne „Dubravke“ koja bi ga podsjetila na te slavne stihove. Štoviše, kada je njegova kći Ljerka tražila knjigu „...nastalo bi čuđenje: što će joj „Dubravka“, pa tko te starinske stvari uopće čita?!“

Sudeći prema popisu preporučanih lektirnih djela koje nudi kurikularna reforma, Slavko Kolar ima svoje mjesto u školskom programu danas.

Njegova je „Breza“ i dalje na popisu lektire.

Osim očitih izvanknjiževnih poveznica, Kolarova najbolja djela zaslužuju našu pozornost danas prije svega zbog svojih književnih vrijednosti, osebnih jezičnih i stilskih karakteristika, likova i njihovih suodnosa te ironijskog i humorističnog pristupa koji pripovijetkama daje specifičnu jasno prepoznatljivu notu po kojoj odmah prepoznamo Kolarovu poetiku.

To se u prvom redu odnosi na njegove nježne, surove i bolne pripovijetke koje su nastale za službovanja na državnom dobru u Donjem Hruševcu koje počinje 1926. godine. Tu je upoznao život i ljude koji su dali dovoljno životnoga materijala od kojega će satkati svoje antologijske likove iz pripovijedaka „Breza“, „Svoga tela gospodar“, „Ženidba Imbre Futača“ i „Križa“, uz već spomenute likove iz pripovijedaka „Sudnji dan ili kako je Janko Klasić upoznao slobodu“ i „Mi smo za pravicu“.

Široj je javnosti Slavko Kolar najpoznatiji po pripovijetkama „Breza“ i „Svoga tela gospodar“, a tome su svakako pridonijeli i izvrsni istoimeni filmovi „Svoga tela gospodar“ (snimljen 1957. u režiji Fedora Han-

žekovića) i „Breza“ (snimljena 1967. godine u režiji Ante Babaje).

U njima je osobito plastično i toplo prikazao likove seljaka koji se tavora na zemlji da bi jedva preživjeli i spojili kraj s krajem, upozorava na društvene i socijalne probleme kao što su propadanje sela, ekonomska kriza, odlazak u Ameriku, demografska propast uzrokovana ratnim stradanjima mladih muškaraca i mortalitetom djece. Sve se to reflektira na intimne sudbine pa tako i društveno i intimno postaje duboko tragično. Patrijarhalni odnosi u obitelji u kojoj se ljude, a naročito žene, tretira kao radnu snagu ili dobru priliku za stjecanje materijalnog blagostanja (ako tu riječ shvatimo u kontekstu tadašnjih vrijednosti) pojačavaju osjećaj općeg beznađa. Svijet Kolarovih likova iz Bikovskih gorica svijet je lišen osjećaja za lijepo i skladno, u njemu nježne emocije ne igraju nikakvu ulogu. Iskaljivanje bijesa, mržnje i zavisti koja kulminira u međusobnim obračunima, često potpomognutima alkoholom, nešto je što se podrazumijeva, a nasilje u obitelji kao kategorija ne postoji. Dirljiv je očajan Rožin povik na kraju pripovijetke „Svoga tela gospodar“: „Vudri, mili Ivek,“ drečala je jecajući, „neka bar po šake tvoje znam da sem

Baš me zanima bi li se Kolarovi junaci, da kojim čudom navire iz svojih grobova podno župne crkve, u nevjerici prekrižili i uzviknuli: ‚Kaj je ovo, za pet ran Kristuševih!‘ ili bi skeptički pljucnuli i rekli da je u njihovo vrijeme svijet bio ljepši, ljudi bolji, a porezi manji

Slavko Kolar na kazališnim daskama

Uvid u Kolarovu aktualnost možemo dobiti pogledamo li repertoare naših kazališnih scena od 2010. godine do danas. U varaždinskom HNK-u, u režiji Želimira Mesarića, prema izvrsnoj dramaturgiji Borivoja Radakovića, praizvedena je 2010. predstava „Breza“. Zanimljivo je spomenuti da se u Radakovićevoj predstavi pojavljuje lik Jože Svetoga, što je potvrda velikoga utjecaja koji je Babajin filma, rađen prema Kolarovu scenariju, ostavio u naslijeđe. U Zagrebačkom dramskom kazalištu Komedija 2011. premijerno je prikazana baletna predstava „Breza“ u režiji i koreografiji Dinka Bogdanića. Iako je u podnaslovu pisalo da je rađena prema motivima Kolarove pripovijetke, bilo bi točnije rečeno da je pisalo kako je rađena prema motivima Babajina filma, iako ni ta odrednica ne bi bila točna jer balet nije imao prepoznatljive elemente ni filma ni pripovijetke. Jedan od glavnih likova u baletu, lik Jože, postavljen je kako bi figurirao kao dio ljubavnoga trokuta. U baletu nije bilo prepoznatljivih dramskih i psiholoških motiva iz Kolarove pripovijetke. Balet „Breza“ nije saživio na kazališnim daskama pa je predstava skinuta s repertoara nakon četrnaeste izvedbe. Najnovije uprizorenje Kolarova djela, pripovijetke „Svođa tela gospodar“ u režiji Georgija Para, premijerno je prikazano u varaždinskom HNK-u 2014. Predstava je obišla mnoge gradove i manje sredine u Hrvatskoj, a dobra vijest je što je na rasporedu i u kazališnoj sezoni 2016./2017.

ti žena!“ Odnos Marka prema Janici ocjenjuje se kao dobar i ilustrira činjenicom da ju je udario samo jedanput, i to samo zato što je ona to zaslužila. Ta bolna ironija konstanta je oslikavanja likova i njihovih međusobnih odnosa u svijetu koji malo mari za finese i koji bježi od iskazivanja osjećaja. Svima je neugodno kada Roža zakuka jer ju Ivek nije ni spomenuo u svom pismu, što pokreće retrospektivnu radnju koja otkriva tragiku življenja u zabačenim prostorima u kojima još živi narodno vjerovanje u uroke i na kojima se ljudi prije utječu babama Ježovitkama nego liječnicima. Vjera je naoko u toj sredini jaka, ali licemjerje, koje premežava sve sfere života, ni ovdje ne uzmiče pred pravom pobožnošću. Prava je nesreća za Jančinu svekrvu Katu ne to što Janica umire bez svijeće pa joj duša neće naći puta, nego što su time navukli na sebe grijeh i svećenikove špotancije.

Kolar izmjenjuje tragično s lirskim i komičnim, gradeći tako sliku svoga svijeta na kontrastima

koje povezuje svojim specifičnim humorom u kojem uvijek tinja tuga i blista suza. Nema tako tragične situacije u kojoj Kolar ne bi pronašao nešto smiješno ili neočekivano što će razblažiti težinu i tragičnu situaciju učiniti ljudskijom i prihvatljivijom. Kada lijes s Jančinim tijelom položi u grob, dolazi njezin svekar Mika i, zagrijan rakijom kojom se tješio zbog prerane snahine smrti, upada u grob, a kada ga odande izvuku veseli se što je živ.

Kolarovim pripovijetkama prepoznatljiv pečat daje jezik kojim su pisane. Njegovi seljaci govore svojim kajkavskim idiomom, a često ni pripovjedač ne može odoljeti da u svoje rečenice ne uplete pokoji sočan izraz koji će poentirati ono o čemu govori i povezati naraciju s dijalogom. Često u pripovjedačevu govoru nailazimo na riječi koje su potpuno strane govoru njegovih seljaka, pa djelo dobiva neočekivan humorističan ton. Tako je Mika Labudan „kritički priškiljio na bolesnicu, a onda skeptički i obilno pljucnuo“. Stavljajući

u suodnos riječi kritički i priškiljiti te skeptički i pljucnuti, Kolar izaziva smijeh, ali i ironijski odmak od onoga o čemu govori.

U Kolarovim pripovijetkama dolazi do punoga izražaja stilogenost kajkavskoga narječja u toponimima (Bikovske gorice, Bikovski Vrh, Veliko Gnjezdo), imenima ljudi (Roža, Ivek, Bara, Kata, Mika), frazama (dika nebeska, nebeski dvori) i izrekama (pet ran Kristuševih), a primjeri za leksik toliko su česti da ih ne treba posebno ilustrirati.

Da bi naglasio ukorijenjenost svojih likova u tvrdu seljačku zemlju, pripovjedač ih karakterizira rabeći riječi i usporedbe iz svijeta prirode i sela, pa za Janicu kaže da „nije bila od neke gospodske pasmine“, a Roža se, kada se potvrdilo da ju muž u pismu ne spominje, „prihvatila za dovratak kao gusjenica“.

Čitajući Kolarove pripovijetke, nameće se jasan zaključak da je ono najbolje od njegove proze aktualno i danas, da nas može nasmijati i rastužiti, izazvati u nama bunt i

potrebu za promjenom za kojom su, i na društvenom i na intimnom planu, čeznuli njegovi likovi u želji da njihovi životi budu bolji i ljudskiji.

Sela i zaseoci, razbacani po pitomim brežuljcima Vukomeričkih gorica na kojima su Kolarovi junaci vodili svoje intimne bitke, i danas stoje na istome mjestu, no, mnogošta se promijenilo. Mali Pavunčeci, Klasnići, Godinići i Panižići danas pohađaju lijepu i moderno uređenu školu u Kravarskom (Bikovski Vrh) koja nosi Kolarovo ime. Na obroncima Vukomeričkih gorica sagrađene su nove kuće, niknula su vikendaška naselja, asfaltirane su ceste, a ispod nadstrešnica od pleksiglasa vitke djevojke čekaju autobus i tipkaju po mobitelu sa slušalicama u ušima.

Baš me zanima bi li se Kolarovi junaci, da kojim čudom navire iz svojih grobova podno župne crkve, u nevjerici prekrizili i uzviknuli: „Kaj je ovo, za pet ran Kristuševih!“ ili bi skeptički pljucnuli i rekli da je u njihovo vrijeme svijet bio ljepši, ljudi bolji, a porezi manji.

Fish school

Ivana Guljašević

ROMAN ZA MLADE

Doba iznevjerenih očekivanja

Autorica korača sa svojim likovima, prati ih u stopu da bi ih razumjela, zato su romaneskni prostori toliko stvarni. Iz onoga što je tako uočila i zapisala slaže sliku koja opisuje duh našeg vremena, okolnosti koje su nas sve zgrabile za vrat i mi se s njima nosimo više ili manje uspješno

**Snježana
BABIĆ VIŠNJIĆ**

Teško je danas napisati prozno djelo da se ono odmah ne počne iščitavati u svjetlu aktualnih problema, prostora i likova koje tematizira, dakle, samo prema najvidljivijem sloju u koji je utisnuta radnja romana, bez zavirivanja u dublje slojeve proznog tkiva. A književno djelo uvijek nešto izgubi kad ga se počne secirati instrumentima koji nisu književnoteorijske naravi, te izvlačiti pojedine njegove dijelove iz cjeline kao dokaz za ovo ili ono autorovo stajalište. Pisci sami često to rade da bi se približili čitateljima i javnosti. To se, nažalost ili na sreću, dogodilo i romanu za mlade Rosie Kugli „Nisam ti rekla...“ koji je postao dijelom kampanje za borbu protiv alkoholizma među mladima. Često se suočavamo s pokušajima da se pojedini dijelovi doslovno iščitaju

i istrjavaju iz konteksta. Kolika su tako samo slikarska djela stradala pri prekrajanjima!

A kad maknemo u stranu sav taj teret očekivanja i parcijalnih iščitavanja „onoga što je pisac htio reći“, nađemo se pred djelom koje govori o mladima i napisano je za mlade jezikom koji je njima blizak i razumljiv. Jer, uče nas književni teoretičari, nije bitno što je pisac mislio kad je pisao djelo nego ono što se iz njega može ili ne može iščitati. Roman Rosie Kugli cjelovito je djelo u kojem svaki dio ima svoje mjesto u odnosu prema cjelini pa tako i ova priča o gimnazijalki iz elitne gimnazije koja živi kao što mnoga djeca koja polaze takvu gimnaziju danas žive. To je realističan, ali i melodramatičan roman o iznevjerenim očekivanjima. I tu je najveći uzrok tragičnog kraja glavne junakinje, a ne u pretjeranom uživanju u piću i drogama, koji su zapravo samo posljedica toga. Gotovo da nema lika u romanu kojega netko nije iznevjerio ili razočarao. Majka i otac su se rastali, majka je ogorčena na oca, njezina majka ga nikad i nije prihvatila, a očekivanja od glavne junakinje samo su formalna i prestaju na granicama „salonskog“ ponašanja i „ugledne“ škole. Ista ona plošnost koja se dogodila kad je knjiga postala dijelom kampanje, koja je, dakako, hvale vrijedna, ali posve ignorira književnu narav djela, dogodila se i likovima ro-

Nisam ti rekla...

Rosie Kugli,
Hrvatsko društvo književnika
za djecu i mlade,
Zagreb 2015.

Roman je napisan linearno, kroničarski. Rosie se ne upleće u život svojih likova, pušta ih da žive, da griješe, a ona samo bilježi, čime se stvara dojam reportažnog praćenja

mana koji uz plitke odnose u kojima forma prevladava nad razumijevanjem ne uspijevaju naći dublji smisao, a onaj površni, formalni, nije dovoljan da ih održi zajedno i na „pravom“ putu. Roman nam otkriva spisateljicu koja je svjesna da joj je pod nogama tvrdo tlo, ali koja si također ne može pomoći da se tu i tamo ne odlijepi od njega. To je vidljivo i u kompoziciji romana. Realističan dio, s kojim počinje i s kojim se zaključuje pripovijedanje, čini prsten koji se zatvara oko cjeline romana, potvrđujući njegovu pripadnost stvarnosnoj prozi. A umetnuti melodramatičan dio, koji opisuje prvu ljubav glavne junakinje Hede i mladića Šime, doima se poput sna. Taj se dojam nakon tragičnog kraja glavne junakinje još i pojača. Pokazuje to da autorica, iako već u trezvenim godinama, još vjeruje u ljubav i njezinu čudesnu moć icjeljenja naših unutrašnjih rana, te da bi ljubav mogla sve promijeniti. Iako je realna i zna da za ljubav treba i hrabrosti i mudrosti. Roman je napisan linearno, kroničarski. Rosie se ne upleće u život svojih likova, pušta ih da žive, da griješe, a ona samo bilježi, čime se stvara dojam reportažnog praćenja.

Ona korača sa svojim likovima, prati ih u stopu da bi ih razumjela, zato su romaneskni prostori toliko stvarni, jer su duboko proživljeni. Iz onoga što je tako uočila i zapisala slaže sliku koja opisuje duh našeg vremena, okolnosti koje su nas sve zgrabile za vrat i mi se s njima nosimo više ili manje uspješno. No ne čini to zato da bi nas oslobodila odgovornosti, nego da bi osvijestila zamke vremena koje stvara privid da je odgovornost arhaična. Zbunjeni smo i ne znamo tko smo. Uvijek su tinejdžeri bili buntovni i osjećali ekstremne emocije, što je pokrenulo i radnju Romea i Julije. Naši današnji Romei i Julije nemaju ništa više izgleda za hepiend nego nekadašnji. Samo što danas njih ne sputavaju tradicijski i obiteljski razlozi nego cijeli svijet koji je ubio sve iluzije pa tako i izrelativizirao ljubav kako bi stvorio poslušne pojedince, kupce, konzumente novih „ideologija“ s markicom, kozmetike, odjeće, fensi pića na fensi mjestima, elitističku sliku svijeta koju nudi kao robu. Klubovi i šoping centri, koje Rosie tako plastično opisuje, hramovi su današnjeg svijeta koji je zaboravio na ljubav, odnosno pretvorio je u robu koju prinosi na svoje oltare. Iako je kraj prilično konačan. Ono što započne poput obračuna majke i kćeri završava neočekivano konačno, ali emotivna potka odnosa stvorenih u romanu čini da se i nakon tragičnog kraja osjeti neka nada. Tada se možda mnogima, kad onako prodrmani zaklope knjigu, ipak oglasi onaj alarm sa srčanim ritmom. Nekima možda zato što su idealisti koji vjeruju u čuda ili možda zato što osjećaju da tu nije kraj, odnosno da je ta smrt u knjizi početak života. Stvarnog života, u kojem je najteže, čini se postići otrežnjenje na vrijeme. Ali nije nemoguće.

PRIČE SA SRETNIM KRAJEM

Čarolija pisanja

Na početku svake priče upoznajemo glavnog junaka i neki njegov problem ili neispunjenu želju na koju je usredotočen. Onda se pojavljuje čarobni šešir, želja se ispunjava, problem rješava, a život glavnog junaka korjenito mijenja. Pri tome mladi čitatelji uživaju u čudesnom rješavanju problem

**Hrvoje
KOVAČEVIĆ**

Snježana Babić Višnjic sjajna je književnica koja od pisanja ne može živjeti (kao ni bilo tko drugi u nas). Stoga se bavi novinarstvom, profesijom od koje je preživljavala većina znamenitih književnika, u svijetu i u nas, u prošlosti i sadašnjosti. (Postoji li vrijeme u povijesti koje je bilo skloni književnicima, a i umjetnicima općenito?)

Svojedobno je Snježana dobila novinarski zadatak da u jednoj visokonakladnoj tiskovini uredi stranicu za djecu. Jedan od sadržaja na toj stranici bile su i priče u nastavci-

”

Nakon prvih nekoliko priča, čitatelj je shvatio koncepciju pa znatiželjno iščekuje kako će se šešir pojaviti u svakoj slijedećoj. Ta dimenzija daje dodatnu pozitivnu napetost tijekom čitanja

ma. Kako je honorar bio smiješno malen, Snježana nije uspjela naći književnika koji bi to odradio pa se sama latila toga posla. Na sreću, jer je rezultat toga angažmana ova prekrasna zbirka priča.

Priče su povezane čarobnim šeširom koji je izradio klobučar Matej u prvoj priči, a onda mu ga je odnio vjetar, u svijet. Svi su Matejevi preci bili klobučari, a on neće imati nasljednika jer se rodio u vrijeme u kojemu to zanimanje umire.

No Matejevo djelo živi. Nošen vjetrom, a i na druge načine, šešir stiže u živote junaka priča, ljudi, životinja, predmeta, čak i jednog vjetra, ispunjava im želje čime im mijenja živote, a onda ide dalje. Junaci priča su različiti pa su im i želje različite, a način na koji ih čarobni šešir ispunjava ponekad je posve neočekivan. U konačnici svaka priča ima sretan završetak.

Zahvaljujući čarobnom šeširu pas Floki nauči plesati pa opet postane omiljen novoj udomiteljici; Strašilo Plašilo napusti mjesto na kojemu je trebao provesti vijek i doživi veliku pustolovinu; role dječaka Martina postaju daleko brže od onih skupih kakve imaju njegovi prijatelji; jedna se baka čudesno pomladi pa može pratiti nestašnog unuka u svakoj njegovoj akciji; jedan zrikanac napokon nastupi na solističkom koncertu.

Šešir od snova

Snježana Babić Višnjić,
Hrvatsko društvo književnika
za djecu i mlade,
Zagreb, 2016.

Priča je šezdesetak, većina ih je vrlo kratka, neke su bajkovite, neke realistične.

Zajedničko im je da su likovi psihološki uvjerljivo profilirani, bez obzira na to je li riječ o ljudima ili životinjama. Svatko slijedi svoju prirodu. Bake vole svoje unuke, ali su im na trenutke neopisivo naporni; roditelji u lunaparkovima se dosađuju dok im djeca uživaju na vrtuljku; psima gospodari ponekad idu na živce, pogotovo kada ne razumiju njihove želje; učiteljica više voli pizzu od zdrave hrane koju preporučuje učenicima.

Na početku svake priče upoznajemo glavnog junaka i neki njegov problem ili neispunjenu želju na koju je usredotočen. Onda se pojavljuje čarobni šešir, želja se ispunjava, problem rješava, a život glavnog junaka korjenito mijenja. Pri tome mladi čitatelji uživaju u čudesnom rješavanju problema, dok su oni stariji više usredotočeni na probleme koje prepoznaju i u vlastitim

životima.

Pri tome ni ispunjavanje želja nije uvijek točno onakvo kakvim ga priželjkuju glavni junaci. Mladi je vjetar želio postati tornado i uživati u svojoj neobuzdanoj snazi, a čarobni ga je šešir naveo da se zaputi daleko na pučinu tako da nikome nije audio.

Nakon prvih nekoliko priča, čitatelj je shvatio koncepciju pa znatiželjno iščekuje kako će se šešir pojaviti u svakoj sljedećoj. Ta dimenzija daje dodatnu pozitivnu napetost tijekom čitanja. A autorica se doista trudila svaki puta uvesti šešir u radnju na nov i neočekivan način. U nekim se pričama pojavljuje samo oblik šešira.

Snježana Babić Višnjić nedvojbeno suvereno vlada spisateljskim zanatom, osim što uvjerljivo portretira likove, vješto vodi radnju, priče su čitke i zanimljive. Uz to ima danas sve rjeđu vrlinu – široko je obrazovana što joj omogućuje da u svakom trenutku točno zna o čemu piše. Čitatelji joj vjeruju čak i kada nas vodi u svijet jednog strašila.

Svakako treba spomenuti i ilustratora – Niku Baruna koji se očito ugodno osjećao u izmaštanom svijetu Snježane Babić Višnjić te ga je obogatio veselim, razigranim ilustracijama. Dojam je da je uživao dok ih je crtao. Pri tome se i ozbiljno potrudio pa je svaka priča dobila svoju ilustraciju.

ajna vrijednu pamćenje originalnom
kompozicije Ljeto mlade ilustracija
svijetom Mato knjiga sadašnjosti
lažira osobnošću tragediju put
kustvo roman vodi Krugovi proglašena
lodijeli romanima vodi Krugovi proglašena
kstore dječaku stopiti Rosie dječaka boje
oku ele emenu Rosie boje
ajna vrijednu pamćenje originalnom
kompozicije Ljeto mlade ilustracija
svijetom Mato knjiga sadašnjosti
lažira osobnošću tragediju put
kustvo roman vodi Krugovi proglašena
lodijeli romanima vodi Krugovi proglašena
kstore dječaku stopiti Rosie dječaka boje
oku ele emenu Rosie boje
ajna vrijednu pamćenje originalnom
kompozicije Ljeto mlade ilustracija
svijetom Mato knjiga sadašnjosti
lažira osobnošću tragediju put
kustvo roman vodi Krugovi proglašena
lodijeli romanima vodi Krugovi proglašena
kstore dječaku stopiti Rosie dječaka boje
oku ele emenu Rosie boje

NAGRADE

vedre jezikom suočava romanu proizvodi
besprije korno glavnog Jasminka fo zbirka
ironičnim hrabrosti adenoim Ivana Gavran
dobitak pomaže snažno junakinje
velikog razlike odnos oslikati Darovao
toplu dječju p
nagrada
Višnjid oglas
izbjegla izražene
toplinom neobičnoj Dramatičan
nametnula slučaju Miro civilizacije
nesreća vizua
autore
Gardaš neuralgičnoj nude pojedinca
medusobnog romanu grubom žirija
Tihi-Stepanić klasičan
Dražen Britkim
nagrada

450 GODINA OD SIGETSKE BITKE

‘Mali ratnik’ osvojio povjerenstvo

Obilježavanju četiri i pol stoljeća od velike bitke koja je navijestila početak kraja turske dominacije na našim prostorima i nadahnula stotine umjetničkih djela pridružilo se i Društvo hrvatskih književnika i pozvalo autore koji stvaraju za djecu i mlade da napišu roman o tom događaju

Na natječaj koji je raspisalo Društvo hrvatskih književnika i koji je bio otvoren do kraja svibnja ove godine stigao je 21 rukopis hrvatskih književnika o slavnoj bici i Nikoli Šubiću Zrinskom. Povjerenstvo je između njih izabralo šest finalista, a pobjednikom je proglasilo Tihomira Horvata i njegov roman „Mali ratnik“. Preporuku stručnog povjerenstva za objavu dobili su i rukopis Tomislava Bašića „Otok“ te Zvonimira Obradovića „Sloboda, čast, domovina“.

Objasnilo odluku stručnog povjerenstva o pobjedniku natječaja DHK-a za najbolji rukopis za djecu i mlade s temom Sigetske bitke i Nikole Šubića Zrinskog

„Rukopis Tihomira Horvata ‘Mali ratnik’, u podnaslovu ‘roman za mlade’, istodobno je višeslojno i vrlo čitljivo djelo uvjerljivih dijaloga i unutrašnjih monologa. Kad je riječ o događajima vezanim uz Sigetsku bitku, rukopis se oslanja na povijesne podatke potkrijepljene planom Sigeta iz 1566. godine, zapise komornika Nikole Šubića Zrinskog Franje Črnka koji je preživio bitku i mnoštvo zanimljivih detalja iz života branitelja u opkoljenom gradu. Uz dramatične trenutke bitke, roman donosi više drugih, suvremenih paralelnih radnji

koje rasvjetljavaju važne trenutke u životu nekolicine mladih ljudi oba spola koji se stjecajem okolnosti upoznaju.

Svatko od njih ima svoju životnu priču i svi se po nečemu izdvajaju iz prosjeka. Tihomir Horvat povezoao je njihove sudbine, ispričao kako se sa smrću junački suočavaju bolesnik na onkološkom odjelu i djevojka koja je u njega zaljubljena, kao i mladić s traumom zlostavljanja iz djetinjstva koji uspijeva pobijediti svoj strah. Mladi zajedno rade na obilježavanju godišnjice Sigetske bitke tako što sudjeluju u snimanju 3D virtualnog filma i na različite načine kreativno pridonose ovome poslu. Jedna od paralelnih radnji koja objedinjuje sve ostale bavi se fantastičnim mogućnostima literature i suvremene tehnologije da oživi davno vrijeme i pokuša, barem kroz ljudski um, u već odigranom povijesnom događaju nešto izmijeniti, razumjeti ga ljudskije. U konačnici postaje jasno da je junaštvo i prije 450 godina i danas složeni pojam, da nije izumrlo nego da kroz povijest krije različita lica i mnogo humanosti. Mladim ljudima će roman biti privlačan i stoga što se u prizore bitke za Siget ulazi *in medias res*, a mladić Danijel, koji piše scenarij za film, ima snažnu motivaciju za odlazak u prošlost u liku djevojke Cvite koja se tamo

bori sa svojim ocem. Njegovi odlasci u prošlost postaju sve dramatičniji jer se bliži kraj bitke, a sve je teže odvojiti javu od prošlosti... Dijalozi smješteni u 16. st. razlikuju se jezično od onih koje izgovaraju suvremeni likovi i napisani su kajkavskom ikavicom koju je uporabio i Franjo Črnko u svojoj kronici, a fabularne poveznice i motivacije likova su uvjerljive. Ovo nije bilo lako ostvariti uz tako kompleksno zamišljenu strukturu. Uz to, ovo je jedan od rijetkih rukopisa

koji uzima za temu povijesni događaj, a istodobno uz muške likove obiluje razrađenim i uvjerljivim ženskim likovima. Bilo je mnogo žena i djece u Sigetu za vrijeme povijesne bitke s Turcima. Oni su ponijeli svoj dio tereta u ovome događaju, kao što današnji mladi nose svoj dio tereta u dramatici svakodnevnice“, navedeno je u priopćenju stručnog povjerenstva koje su činili prof. dr. Dubravka Težak, Darija Žilić, književnica i prof. dr. Diana Zalar.

Riječ pobjednika

‘Treba pamtiti junake’

‘Sreo sam prijatelje, pa su mi kazali kako su bili u jednom novootvorenom zagrebačkom studiju gdje se može pogledati VR filmove. Znete ono... virtual reality film o Himalaji, Antarktici, Africi. I tu mi je došla zamisao da bih svog budućeg junaka romana mogao pomoću takvog VR filma prebaciti u Siget u 1566. godinu’

**Tihomir
HORVAT**

Jedan dan, pokucao mi je netko na vrata. Moja dva psa, Lija i Lovro, ostavila su svoja topla mjesta ispred kamina i sjurila se na goste: nekoliko đaka Osnovne škole Eugena Kumičića iz Velike Gorice došlo je na topli čaj i dogovoreni razgovor o mojem novom romanu za mlade koji je upravo objavljen. Pitanja su bila spremna, čaj skuhan i predali smo se srkutanju čaja i zanimljivu razgovoru.

Đaci: Gospodine Horvat, recite nam, kako je nastao vaš novi roman

“Mali ratnik”?

Ja: Ove godine je 450. godišnjica junačke pogibije Nikole Šubića Zrinskog i njegovih junaka prilikom obrane Sigeta, od premoćne vojske Sulejmana I. Veličanstvenog. Društvo hrvatskih književnika raspisalo je natječaj na temu Sigetske bitke. Rukopis je morao biti napisan na hrvatskom jeziku i opsegom između 160 do 240 stranica. Natječaj je bio otvoren do 31. svibnja 2016. Rukopis je u tri primjerka (na CD-u) trebalo poslati na adresu Društva hrvatskih književnika. Rečeno je da će rezultati biti objavljeni do 1. rujna 2016.

Đaci: Kako to da ste se odlučili javiti na natječaj. Mislimo... napisati roman. Ipak, to je povijesna tema, trebalo je i literaturu proučiti, zar ne? Vi ste kemičar, a ne povjesničar? I jeste li uopće imali dovoljno vremena?

Ja: Da, zadatak uopće nije bio lagan. Vremena premalo, a i moje spoznaje o junačkoj obrani Sigeta nisu

bile dovoljne. No nikad ništa u životu nije slučajno. Sreo sam prijatelje, pa su mi kazali kako su bili u jednom novootvorenom zagrebačkom studiju gdje se može pogledati VR filmove. Znaite ono... *virtual reality* film o Himalaji, Antarktici, Africi. I tu mi je došla zamisao da bih svog budućeg junaka romana mogao pomoću takvog VR filma prebaciti u Siget u 1566. godinu kad se bitka dogodila i kroz njegovu avanturu u Sigetu ispričati što se to tamo odigralo prije 450 godina. A opet, da bude povezan s današnjim svijetom, kako bi roman bio zanimljiv suvremenom čitatelju.

Daci: A koje ste knjige čitali o Sigetu? Mislimo... što ste sve proučili da biste napisali roman s povijesnim podacima. To mora biti istinito, zar ne? Ne može se izmišljati... Treba odgovarati stvarnom događaju, i sama bitka, vojnici Zrinskog, pa turska vojska, oružje, oruđe, ljudi, odjeća, grad Siget. Kako je on tada izgledao...

Ja: Mudrice ste vi, dobro je to pitanje! Odjurio sam u nekoliko knjižnica i potražio što se sve o Sigetskoj bitci može naći. Ima raznih autora, povjesničara koji su pisali o tome događaju, ali nije bilo dovoljno vremena preduboko i preširoko ući u istraživanje Sigetske bitke i lik Nikole Šubića Zrinskog. Ipak, sreća me poslužila, naišao sam na knjigu profesora Anđelka Mijatovića "Opsada Sigeta" koji je jasno i ne preopširno opisao tu bitku. Koristio se zapisom Franje Črnka, tajnika/komornika kneza Zrinskog koji je preživio pad Sigeta i poslije potanko opisao cijelu opsadu i pogibiju Zrinskog i njegovih junaka. I prema tim događanjima u Sigetu, iz dana u dan, ja sam svoga junaka Danijela proveo kroz taj važan povijesni događaj.

Daci: Biste li nam mogli ukratko reći što se zapravo dogodilo te 1566. godine? Kako je tekla Sigetska bitka?

Ja: Tursko je carstvo u 16. stoljeću bilo najjača svjetska sila toga vremena. Tada su već imali zauzete cijele dijelove današnje Turske, Rumunjske, zemalja Balkana, Bugarske, veliki dio obale Afrike i Sredozemlja, istočnu Mađarsku itd. Velika je želja sultana Sulejmana bila osvojiti Beč i Europu. Hrvatsko kraljevstvo i mađarsko kraljevstvo bila su u sastavu Austrijskog carstva. Sultan je skupio vojsku od 100.000 vojnika, poznatih boraca janjičara, azapa, i drugih i s 300 topova krenuo na Beč. Znao je da je knez Zrinski u Sigetu, Zrinski je preuzeo obranu grada kao kapetan i sultan ga je svakako htio poraziti jer je već doživio od Zrinskog nekoliko poraza. Knez Zrinski sam je organizirao obranu grada Sigeta, doveo plaćenike jer građani Sigeta uglavnom su bili neborračko stanovništvo. I tako je u kolovozu 1566. sultan sa svom vojskom i 300 topova opkolio Siget u kojemu se našlo samo 2300 do 2500 boraca i oko 2000 žena, djece i staraca. Turci su napadali više od mjesec dana. Sedmog rujna 1566. sa svim su snagama napokon uspjeli provaliti u grad. Da ne izgori u gradu koji više nije imao niti vode ni hrane, gdje su žene, djeca i iscrpljeni branitelji već umirali od gladi i žeđi, Zrinski je s ostacima vojske, svojim vitezovima, kneževima i ostalima načinio juriš iz grada i junački poginuo. Prema zapisima preživjelo je sedam branitelja. No strašna i jaka turska vojska izgubila je 30.000 vojnika!! I više nije bila sposobna za napredovanje prema Beču i Europi. A to znači da je Zrinski s braniteljima spasio i Hrvatsku koja je tada bila u najmanjim svojim granicama od početka

turskih osvajanja. Sultan je tri dana prije pada Sigeta umro od dizenterije, ali je to veliki vezir čuvao kao tajnu. Turci su se povukli, vratili se u Tursku, a Beč i Europa bili su spašeni. A austrijski car i hrvatsko-ugarski kralj Maksimilijan II., imao je oko 120.000 boraca ne tako daleko od Sigeta i nije pritekao Zrinskom i gradu Sigetu u pomoć. O toj se sramoti i junačkoj pogibiji Zrinskog i branitelja pričalo i pisalo još cijelo stoljeće!

Đaci: A što je bilo s civilima... ženama...djecom...

Ja: Svi su odvedeni u tursko roblje... Tako je to onda bilo...

Đaci: Uh... kakva su to bila vremena.

Ja: Da. I zato treba pamtit i junake koji su se kroz povijest žrtvovali da bi mi danas imali slobodu, i bolji život...

Đaci: Knjigu ste nazvali "Mali ratnik". I pobijedila je na natječaju?

Ja: Da. "Mali ratnik". Mog junaka Danijela tako je nazvao jedan Korejac, Myung, koji u romanu ima važnu ulogu genijalca - znanstvenika

i koji je svojim *virtual reality* izumom omogućio Danijelu da stvarno proživi događaje u Sigetu. Na natječaj je stiglo više rukopisa i stručno povjerenstvo za ocjenu rukopisa izabralo je moj roman kao najbolji.

Đaci: Jeste li zadovoljni?

Ja: S nagradom da. Ali ću biti istinski zadovoljan kad uvidim da mladi pa i stariji čitatelji posežu za mojim romanom "Mali ratnik" jer cijene i poštuju hrvatsku povijest i žele čuti i učiti o njoj i ljudima koji su tu povijest stvarali.

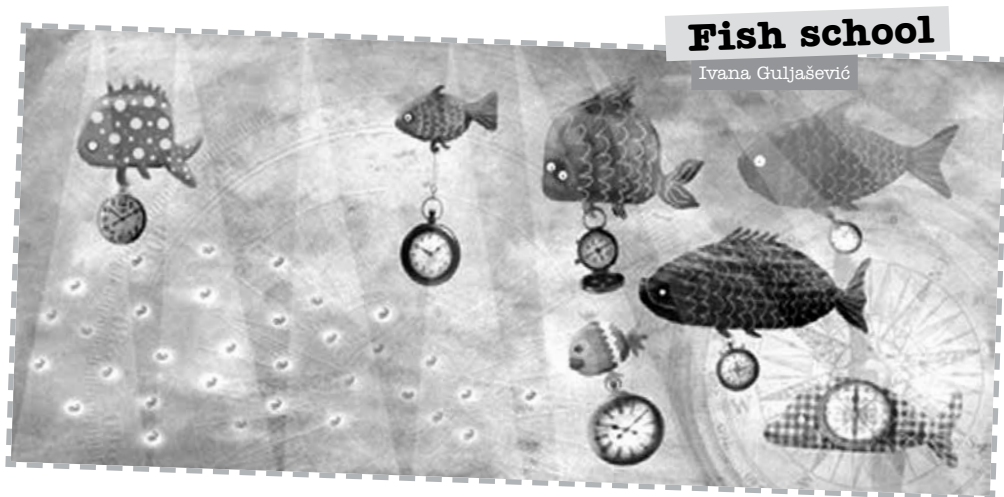
Đaci: Hvala vam na razgovoru!

Ja: Hvala vama što ste mi došli u goste i pokazali zanimanje za tako važan događaj u hrvatskoj povijesti, kao što je Sigetska bitka. A sad isto važan događaj – pripremio sam vam palačinke na turopoljski način, ha, ha, pa dođite za stol!

Đaci: Tooo!!!

Lija i Lovro: Vau, vau, vau...

Ja: Znam znam, nisam vas zaboravio! Za vas dva dlakavca... turopoljska kobasica!

OVCA U KUTIJI

Najljepše hrvatske slikovnice

Dvanaesti su put dodijeljena priznanja i nagrade najboljim hrvatskim slikovnicama i za tu su se prigodu svi okupili na najposjećenijem zagrebačkom sajmu – Interliberu: nagradu stručnog žirija dobila je slikovnica „Bao baobab i mala Kibibi“, a dječjeg „Sirup protiv mačjeg kašlja“ i „O zmaju koji je volio cvijeće“

**Snježana
BABIĆ VIŠNJIĆ**

Sada već daleke 2004. godine skupina pisaca i ilustratora okupila se i odlučila ustanoviti nagradu koja će skrenuti pozornost hrvatske javnosti na slikovnicu kao visokovrijedno umjetničko djelo. Inspiriran ovcom u kutiji iz romana „Mali princ“ Saint Exuperyja, ime je nagradi dao književnik Zoran Pongrašić. Organizator je nagrade od 2005. do 2007. bila umjetnička organizacija Autorska kuća, od 2008. godine nagradu dodjeljuje udruga Knjiga u centru, a od 2015. pokrovitelj nagrade je udruga ZANA. Ove je godine o tome tko će ponijeti kući jedinstvenu skulpturu ovce u kutiji odlučivao stručni žiri u sastavu Ranka Javor, voditeljica Hrvatskog centra za dječju knjigu; dr.sc. Diana Zalar, redovita profesorica dječje književnosti na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, i Davor Pavelić, ilustrator.

Dvanaestu godinu dodijeljena su priznanja i nagrade za najbolje hrvatske slikovnice i za tu su se prigodu svi okupili na najposjećenijem zagrebačkom sajmu, onom posve-

ćenom knjizi - Interliberu. Nagradu stručnog žirija dobila je slikovnica „Bao baobab i mala Kibibi“ za koju je tekst napisala Ana Đokić, a ilustracije naslikala Dubravka Kolanović. U finalnom su izboru stručnog žirija bile još i slikovnice: „150 medvjeda i jedna priča“ za koju je tekst napisala Melita Rundek, a ilustracije oslikala Sanja Pribić; „Krotitelj oblaka“ pisca Tomice Šćavine i ilustratora Tomislava Tomića; „Baba Jaga i div Zaborav“ pisca Romana Simića Bodrožića i ilustratora Manuela Šumberca; „O zmaju koji je volio cvijeće“ spisateljice Eme Pongrašić i ilustratora Boba Živkovića. Nagradu dječjeg žirija dijele dvije slikovnice s jednakim brojem glasova: „Sirup protiv mačjeg kašlja“ spisateljice Silvije Šesto i ilustratorice Vande Čižmek i „O zmaju koji je volio cvijeće“, Eme Pongrašić i Boba Živkovića. U završnici su izbora dječjeg žirija bile još i slikovnice „Baba Jaga i div Zaborav“ pisca Romana Simića Bodrožića i ilustratora Manuela Šumberca, „Mali jež i zeko“ Borisa Kralja, tiskana u vlastitoj nakladi, te slikovnica za slijepce i slabovidne „Nestašna crtica“ Tanje Šupe iz Osnovne škole Pećine, Rijeka. Ranki Javor dodijeljeno je posebno priznanje, „Crna ovca“, za promoviranje hrvat-

ske slikovnice u zemlji i svijetu.

Dodjela „Crne ovce“ popraćena je riječima: „Tko ne zna za ime Ranke Javor ne zna ništa o hrvatskoj književnosti za djecu. Ne zna tko je to tko uz puno truda, često samoinicijativno i bez puno pompe oko posla koji radi, promovira hrvatske pisce za djecu i ilustratore u inozemstvu. Nema pojma tko kandidira autore hrvatskih slikovnica i knjiga za međunarodne nagrade Astrid Lindgren i nagradu Andersen, tko se već godinama anga-

žira oko izlaganja ilustracija hrvatskih umjetnika na Bienalu ilustracije u Bratislavi, tko je zaslužan za pokretanje Bienala ilustracije u Zagrebu, tko je do detalja upućen u recentnu hrvatsku literaturu za djecu i mlade, tko podržava i zainteresirano prati nagradu za najbolju hrvatsku slikovnicu ‘Ovcu u kutiji’ od njena osnutka prije dvanaest godina. Ranka Javor, voditeljica Hrvatskog centra za dječju knjigu, već godinama obavlja posao značajan za sve nas koji se kao autori bavimo knjigom za djecu (uključujući i stogodišnjake). Za sav svoj dugogodišnji trud, entuzijizam i upornost, kada je često i sama, neshvaćena od drugih tvrdoglavo gurala dalje, baš kao neka ‘crna ovca’, sve vrijeme se iskreno radujući svakoj novoj kvalitetnoj slikovnici, podržavajući svakog novog talentiranog autora, smatramo kako je upravo gospođa Ranka Javor zavrijedila posebno priznanje koje udruga pisaca i ilustratora Knjiga u centru u posebnim prigodama dodjeljuje posebnim pojedincima za njihov poseban angažman promoviranje hrvatske slikovnice u zemlji i svijetu.“

”

Voditeljici Hrvatskog centra za dječju knjigu Ranki Javor dodijeljeno je posebno priznanje, ‘Crna ovca’, za promoviranje hrvatske slikovnice u zemlji i svijetu

MALI PRINC

Most satkan od stihova, susreta i priča

Već se trinaest godina u Tuzli, u organizaciji Društva prijatelja knjige 'Mali princ', održava manifestacija 'Vezeni most', susretište pisaca i djece iz Hrvatske, Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine, na kojem se dodjeljuje i regionalna nagrada za najbolju knjigu 2015.

**Snježana
BABIĆ VIŠNJIĆ**

„Kad jednom nam dođeš u grad
od lišća /da budeš najdraži gost,
/preći ćeš i ti korakom lakim /
vezeni vitki most“, stihovi su Nasihe
Kapidžić-Hadžić koji su podarili
ime susretima „Vezeni most“ koji
su po mnogo čemu nalik na opisani

pjesnički most. Taj je međunarodni
dječji festival najveći i najvažniji
kulturni projekt namijenjen djeci i
umjetnicima koji se obraćaju mladi-
ma u BiH, ali odjekuje i u okolnim
zemljama. Na popisu je manifesta-
cija posebnog društvenog interesa
za kulturu BiH, a osmišljen je kao
nastavak duge tradicije književne
manifestacije Oktobarska poetska
drugovanja, koju je od 1972. Do
1991. godine organizirao Dom mla-

dih u Tuzli i na kojoj su sudjelovali svi najvažniji pisci za djecu s prostora bivše Jugoslavije. Manifestacija „Vezeni most“ festival je na kojem se dodjeljuje književna nagrada za novu knjigu za djecu i mlade objavljenu u Crnoj Gori, Srbiji, Hrvatskoj i BiH nazvana po možda najpoznatijem liku dječje književnosti - Malom princu. Dodjeljuje se i istoimena nagrada za stvaralački doprinos razvoju dječje literature u Bosni i Hercegovini, nagrada za životno djelo, jedina te vrste u BiH. Organiziraju se i pozivni natječaji za najbolje ilustracije studenata likov-

nosti. Tema natječaja za učenike bila je „Ideje pokreću svijet“ s ciljem afirmacije univerzalnih ljudskih vrijednosti, ali i aktualnih trendova u društvu koji afirmiraju produktivno i poduzetničko promišljanje i rad na putu stvaranja novih vrijednosti i dobara.

Uoči završne svečanosti, kojom su završili pjesnički dani, nagrađeni su i sudionici Tuzlanskog karnevalčića, učenici osnovnih škola iz Tuzle koji su sudjelovali u šarenoj povorci maski i kostima likova iz dječje literature. Selektori iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske

Jasminka Petrović, književnica iz Srbije, dobitnica je nagrade ‘Mali princ’ za roman ‘Leto kada sam naučila da letim’ i uručena joj je statua ‘Malog princa’ i plaketa

nih akademija iz Sarajeva, Cetinja, Zagreba i Beograda. Svake se godine organiziraju i natječaji za najbolje literarne radove osnovnoškolaca iz BiH, Crne Gore, Hrvatske i Srbije, u kojima sudjeluje i po nekoliko tisuća osnovnoškolaca. I ove su godine na prigodnoj svečanosti i pred brojnom publikom dodijeljene nagrade za najbolje literarne radove osnovnoškolaca koji su došli na natjecanje, a ovogodišnje je bilo posvećeno stogodišnjici objavljivanja kulturne dječje knjige „Priče iz davnine“ Ivane Brlić Mažuranić i 60. godišnjici prvog objavljivanja knjige „Patuljak iz zaboravljene zemlje“ Ahmeta Hromadžića, čime se želi upozoriti na nemjerljivo značenje tih djela i njegovih autora za razvoj književ-

i Srbije odabrali su po dvije knjige u uži izbor za bronzanu statuu „Mali princ“, rad akademskog kipara Eneša Sivca. Selektor za Bosnu i Hercegovinu, dr. Ibrahim Kajan nominirao je knjige „Najdalja zvijezda do koje se voli“ autorice Ljubice Ostojić i „Kamenčić skitnica“ autorice Valerije Skrinjar-Tvrz.

Selektorica za Crnu Goru, dr. Svetlana Kalezić-Radonjić nominirala je iz svoje zemlje knjige „Modra planina“ Dragane Kršenković-Brković i „Krtica i sunce“ autora Ilije Nikčevića. Selektorica za Hrvatsku je dr. Marina Gabelica i nominirala je knjige „Krugovi na vodi“ autorice Snježane Babić Višnjij i „Bio sam pas i opet sam“ autorice Pepe Puh, odnosno Nene Lončar. Srbiju je,

prema odluci selektorice dr. Zorane Opačić, predstavljala knjiga Jasminke Petrović "Leto kada sam naučila da letim" i knjiga Vesne Aleksić "Dođi na jedno čudno mesto". Nominirane su knjige već osvojile gotovo sve značajnije nagrade u svojim zemljama. Vrhunac je događaja bila večer kad su podijeljene nagrade „Mali princ“. Scenarij za razigranu predstavu i dodjelu napisao je direktor festivala Šimo Ešić, čovjek koji je uz suprugu Ružicu i niz istomišljenika okupljenih istom idejom, duša „Vezenog mosta“. Jasminka Petrović, književnica iz Srbije, dobitnica je nagrade „Mali princ“ koju je dodijelilo Društvo prijatelja knjige „Mali princ“. Autorici „Leta kada sam naučila da letim“ uručena je statua Malog princa i plaketa. U sklopu bogatog programa na finalnoj manifestaciji održanoj u hotelu Tuzla, uručeno je priznanje Zejćiru Hasiću za stvaralački doprinos razvoju dječje literature u Bosni i Hercegovini – nagrada za životno djelo, te statua „Malog princa“ Iliji Nikčeviću iz Crne Gore za nominirani prvijenac, njegovu knjigu „Krtica i sunce“ koja je uvrštena među osam najboljih.

No najbolji je dio susreta bilo onih nekoliko dana, od 25. do 29.

listopada, u Tuzli i okolici koji su prošli u znaku stihova i priča namijenjenih najmlađima. Tih se dana svakodnevno po okolnim knjižnicama i školama slavila umjetnost, pjesnička i književna riječ. Tamo su se naime održavali veseli susreti pisaca i djece koja je nevjerojatno radosno dočekala goste. Ti su mi susreti odali da su djeca posvuda ista: jednako su odjevena, imaju slične moderne frizurice, vole igrice i mobitele, ali i mnogo čitaju i slično razmišljaju. Nevjerojatno veselo reaguju čak i na govor koji im nije blizak i smiju se smiješnim konstrukcijama riječi i raspituju o neobičnim zapletima te o tome kako nabaviti neku od knjiga kojih nema u njihovoj knjižnici. Zasipaju pitanjima o likovima romana, pisanju i nadahnuću i vrlo rado govore o svojim prvim literarnim pokušajima, a na kraju svi žele kući ponijeti *selfie* s piscem. I tada počinju postavljati i osobna pitanja jer su u međuvremenu na svojim pametnim telefonima vidjeli imate li ili ne profil na Facebooku. Brzo su doznali sve što nisu znali o osobi pred sobom, ali i piscima se još jednom potvrdilo da se srcem ispričane priče prepoznaju svuda i nađu načina da prekorače razlike koje prečesto dijele svjetove odraslih.

Cipele

Ivana Guljašević

MEĐUNARODNI FESTIVAL DJETETA

Tjedni smijeha, umjetnosti i kreativnosti

Od 18. lipnja do 2. srpnja Šibenik je ugostio mnoge, raznovrsne umjetnike iz cijelog svijeta, koji su se udružili kako bi djeci pokazali što stvaraju te im pomogli da se i sami izraze. Konačni cilj je postignut – grad djeteta je zaživio

**Kristina
KOVAČEVIĆ**

Međunarodni festival djeteta ove je godine već 56. put pretvorio Šibenik u grad smijeha, umjetnosti i kreativnosti. Festival je trajao dva tjedna, od 18. lipnja do 2. srpnja. Tijekom ta dva tjedna Šibenik je ugostio brojne, raznovrsne umjetnike iz cijelog svijeta koji su se udružili kako bi djeci pokazali što stvaraju te im pomogli da se i sami izraze. Konačni cilj je postignut – grad djeteta je zaživio.

Najstariji hrvatski grad otvorio je sve trgove i ulice kazališnim predstavama, kinoprojekcijama, izložbama i radionicama. Ulice su bile ukrašene dječjim likovnim radovima, neka su nastajala i na licu mjesta u sklopu radionica, prolazi su odzvanjali dječjim smijehom, a jezici su se posvuda miješali.

Tijekom dana, djeca iz raznih škola, prije svega onih iz okolnih područja, mogla su sudjelovati u brojnim radionicama koje se protežu od prostora škola, preko trgova, kroz same ulice do obale mora. Osim radionica namijenjenih filmu, zvuku

i likovnom izričaju, nude se i one literarnog sadržaja. Ove godine te su se radionice odvijale drugog tjedna Festivala, a djeca su mogla birati između radionice „Internet i novinarstvo“ te „Kako sam gradom tražio priču“, a za one najmlađe tu je bila radionica „Priče u boji“.

Radionica „Internet i novinarstvo“ namijenjena je prije svega učenicima viših razreda osnovne škole. Cilj radionice bio je polaznike naučiti pravilima pisanja novinarskog teksta, savladavanje rada u WordPress-u te shvaćanje odgovornog medijskog ponašanja. Radionicu je vodila studentica Filozofskog fakulteta u Zagrebu Kristina Kovačević.

„Kako sam gradu tražio priču“ radionica je koju vode književnik Miroslav Mićanović i arhitektica Ana Martina Bakić. Polaznici radionice bave se literarnim stvaralaštvom podjednako koliko se u njih razvijaju i vizualne sposobnosti. Napisane priče smještaju u prostor. Ciljana dob polaznika je od 11 do 14 godina.

Radionica „Priče u boji“ okuplja djecu od pet do 10 godina. Svakog dana radionice, čim se djeca okupe, odgojiteljica Ljerka Rebrović im ispriča priču. Sljedeći zadatak je da djeca sama stvore likove ili scenografiju iz različitih materijala. Pomaže im magistra animiranog filma i novih medija Ivana Pipal.

Osim radionica, literarni program svaku je večer upotpunilo pričanje bajki i čitanje poezije na različitim

Tijekom Festivala u prostorima Gradske knjižnice Juraj Šižgorić već tradicionalno se priređuje Sajam dječje knjige. Na otvorenju ovogodišnjeg, desetog Sajma, naglasak je bio na obilježavanju stoljeća „Priča iz davnine“ Ivane Brlić Mažuranić te hrvatskom stripu za djecu

šibenskim trgovima.

Jasna Held, jedina profesionalna pripovjedačica, pod nazivom „Istočno od Sunca – zapadno od Mjeseca“ djeci, ali i onim starijima prenosi narodne bajke i priče svih naroda svijeta.

Na drugom je šibenskom trgu Nikola Manojlović Vračar, akademska slikarica, djecu upoznavala s poezijom i zagonetkama šibenskog pisca Aljoše Vukovića. „Nekoliko zagonetki i pokoja rima dok se baka klima“ događaj je namijenjen svim uzrastima. Pripovijedanje priča „Zvukbook“ primarno se bavi zvukovima koje knjige kriju. Djeca su se upoznala s raznim zvučnim instalacijama te ih se uvo-

dilo u igru koja spaja knjigu, čitanje i poeziju sa zvukom, ritmom i rimom. Također, tijekom Festivala se u prostorima Gradske knjižnice Juraj Šižgorić već tradicionalno priredi Sajam dječje knjige. Na otvorenju ovogodišnjeg, desetog Sajma, naglasak je bio na obilježavanju stoljeća „Priča iz davnine“ Ivane Brlić Mažuranić te hrvatskom stripu za djecu, a gost je bio Ignasi Blanch, ilustrator i akademski slikar iz Španjolske. Ono što svake godine posebno privlači djecu u knjižnicu na Sajam knjige je „Potraga za blagom“ koju vodi nakladnik, književnik i liječnik Kašmir Huseinović, a gosti su mu mnogi književnici iz Hrvatske i Europe.

Aljoša
suđbinu
mitsko
zablude
pričama
Nadinih
mrak
krajniji
zaokruženi
dijalektom
djec
nakladi
doznajte
svijet
romanu
strah strani
istvom
zabavljao
novima
Mraka
Manas
ka
pota
hina
seoskom
poznavši
svjetlo
gasi
pisac
odrastanja
daruj
teks
upoznati

IZLOG KNJIGA

kuća
riječ
nacin
pčela
sretnici
novi
gradsku
priču
sredinu
Mirak
stripu
postu
prevladala
kruna
kazališne
Upoznajte
promijeniti
osnovnoškolske
Petreskog
Svojevrsni
misli
Hriste
strip
medu
likovi
odustala
rijeci
table
dokazati
nečekivanih
prevladati
preuzeti
prevladala
razumijemo
nači
glavni
misle
Mirak
stripu
postu
prevladala
veliko
ruku
prevladala
uzbudljivo
prijateljima
otvorena
sumnjamo
dio
gledati
napraviti
tabli/priča
lijepo
dobro
postavljen
Manuelu
slatka
oca
jezero
uma
jezero
čita
druga
ema
ruk

'Svjetlo zmajevih glava'

„Svjetlo zmajevih glava“ Nede Mirande Blažević-Krietzman još je jedan naslov iz Alfine biblioteke za djecu i mlade koji će razbuktati maštu najmlađih i onih malo starijih. Vidar, Ana, Jansen, Tina i Zlatan sviraju u bendu koji su nazvali „Zmajeve glave“, po istoimenome cvijetu, a pustolovna potraga vodi ih u fantastičan svijet u kojemu upoznaju neobične junake i zajedno s njima bore se na strani dobra, nasuprot mračnim silama pohlepe i zarobljavanja.

'Mrak ili strah'

„Mrak ili strah“ novi naslov Nives Madunić Barišić nastavak je knjiga „Tajna čokoladnih bombona“ i „Lunapark“ o avanturama psa istražitelja Melkiora. „Autorica objavljuje priče u časopisima za djecu ‚Prvi izbor‘ i ‚Radost‘. Kazalište je mjesto u kojem odrasta, ali nikako da odraste pa je stoga baš tamo napravila i nekoliko vještijih dramaturgija. Primila je i neke nagrade za svoj rad, ali za njih još ne mora imati posebnu policu. Premda ne voli previše isticati svoje mjesto pod suncem ipak se rado hvali da je mama dvjema djevojčicama, kao da je to njezin najveći uspjeh. Ali zar nije tako?“, stoji na stranicama izdavača romana Mozaika knjiga.

'Hrvač'

Lektirna autorica Melita Rundek napisala je novi roman, „Hrvač“, inspiriran istinitom sudbinom pravoga dječaka, u kojemu glavni lik pati od cerebralne paralize i koji ima stav da mu fizički hendikep ne bi trebao priječiti bavljenje hrvanjem. „Hrvanje je način života. Hrvač ili jesi ili nisi“, kaže Filip u ovom romanu koji je izdala Alfa. Filipu je hrvanje način na koji prevladava sve što mu se ispriječi u životu. Pa kako se nosio sa svime što mu je život donio - sa školom, bolešću, ljubavlju - i tko je na kraju pobijedio, doznat ćete ako pročitate u ovu toplu i dirljivu priču.

'Čudo'

Novim se naslovom ponosi i poznati lektirni pisac i urednik knjiga za djecu i mlade Božidar Prosenjak. U Alfinu je izdanju izašla knjiga pjesama za djecu i mlade „Čudo“, „koja sadrži neke antologijske pjesme toga autora, koje mogu poslužiti kao životni poticaj i putokaz“, rečeno je na promociji. Riječ je o dosad najcjelovitijem izboru pjesama za djecu poznatog književnika. Podsjetnik je na ljudske vrijednosti, one koje su u sadašnjem potrošačkom društvu često relativizirane i ponekad zaboravljene.

‘Na krilima ljubavi’

U Alfinoj je biblioteci za djecu i mlade nedavno objavljena knjiga “Na krilima ljubavi” autorice Sonje Jurić, slikovnica o problemima autizma, sljepila, cerebralne paralize i epilepsije. Knjiga sadrži tri ilustrirane priče: „Suncokret pognute glave“ (objavljena u povodu Svjetskoga dana autizma), „More, nebo i zvijezde“ (objavljena u povodu Međunarodnoga dana slijepih i slabovidnih osoba) i „Osmi-jeh moje sestre“ (objavljena u povodu Svjetskoga dana osoba s cerebralnom paralizom). Glavni likovi, Maja, Lukas i Ana, svakodnevno se bore sa svojim zdravstvenim tegobama, ali i životnim situacijama i okruženjem u kojemu odrastaju.

‘Priča o pobjedi’

„Priča o pobjedi“ četvrta je knjiga Rosie Kugli iz ciklusa posvećenog poznatim sportašima i njihovim velikim uspjesima (Iva Majoli, Janica Kostelić, Kristijan Curavić). Ovo djelo, koje je tiskao nakladnik Školska knjiga, priča je o proslavljenom plivaču Gordanu Kožulju. Kožulj je autorici knjige otkrio trenutke svojih najvećih pobjeda, ali i poraza koje je doživio tijekom bogate plivačke karijere.

‘Moj brat živi u kompjutoru’

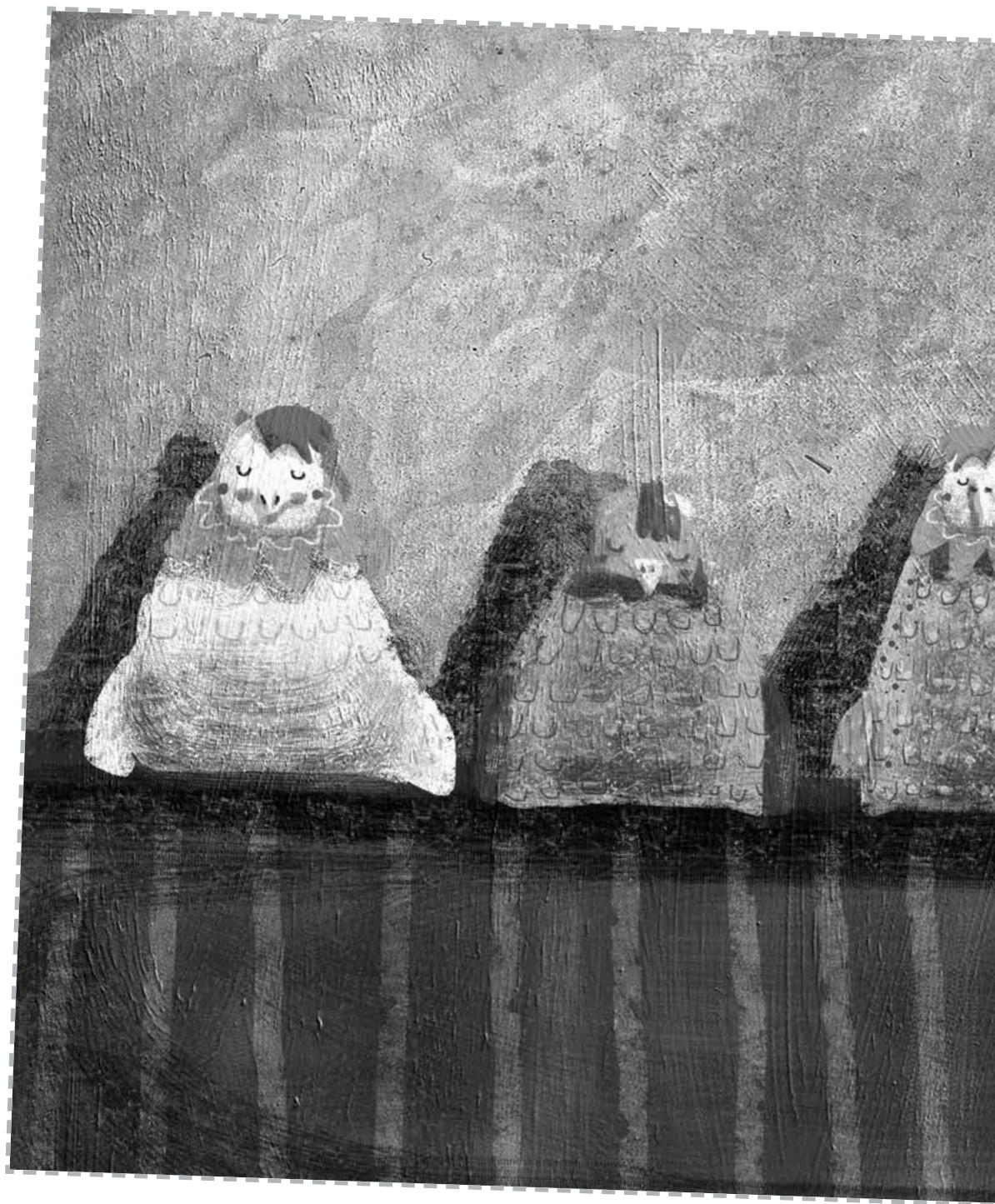
“Moj brat živi u kompjutoru” Branke Primorac, roman je koji se događa 2071. godine. „Riječ je o izuzetno zanimljivoj knjizi koja će čitatelja katapultirati u svijet koji bi mogao nastati iz ovoga što mi danas živimo, a u kojemu se može dogoditi da obitelji budu razasute po zemljinoj kugli bez mogućnosti da se međusobno sretnu”. Tako je nedavno predstavljena nova knjiga lektirne autorice Branke Primorac koja je izašla u nakladi Alfe.

‘Tajni leksikon 2’

„Tajni leksikon 2“ nastavak je hit-romana Želimira Hercigonje „Tajni leksikon“ koji je oduševio brojne generacije mladih čitatelja. Roman, koji je izašao u Nakladi Ljevak, prati dogodovštine djevojčice Anamarije i njezinih prijatelja, a sve informacije doznajemo iz leksikona koji kruži školom.

„I odmah na početku bomba od vijesti. Da, bomba, i to ne bilo kakva, nego atomska, hidrogenska, neutronska... ili neka još novija ako su izumili takvu. Bombetina, ljudi moji! Pa počujte: Nisam više s Igorom...“, tako počinje roman kojem će teško biti odoljeti.

Fox

Ivana Guljašević

NARUDŽBENICA

Tel. 00385 1 4816 931

Faks: 00385 1 4816 959

e-mail: dhk@dhk.hr, knjizevnostidijete@dhk.hr

Pretplate se uplaćuju na žiro račun br. HR 5223600001101361393

Poziv na broj: 01114-3207714-2017

(Društvo hrvatskih književnika – za *Književnost i dijete*)

Ime / naziv naručitelja

OIB

Adresa (ulica, broj, mjesto)

Telefon

KNJIŽEVNOST I DIJETE

ČASOPIS ZA DJEČJU KNJIŽEVNOST

I KNJIŽEVNOST ZA MLADE

	Cijena	broj primjeraka
1 broj	30 kn	
Dvobroj	50 kn	
Godišnja pretplata	100 kn	

U , god.

Način plaćanja

virmanom

potpis i pečat

ISSN 1848-5618

Cijena: 50 kuna
ISSN 1848-5618